

ISTORIE

CONȚINUT BACALAUREAT

Rezolvarea subiectelor de bacalaureat

Criterii de redactare a eseului (Subiectul III)

(ebacalaureat.ro)

Cuprins

Tematică BAC

Rezolvarea subiectelor de bacalaureat

Limbajul istoric

1. Romanitatea românilor în viziunea istoricilor
2. Secolul XX- Între democrație și totalitarism
3. Constituții
4. Autonomii locale
5. Statul român modern: de la proiect politic la realizarea României Mari
6. Romania Postbelica. Stalinism, National Comunism si Disidenta Anticomunistă
7. Domnitori (diplomatie si conflict)
8. România și concertul european
9. Romania in perioada Razboiului rece

Rezolvarea subiectelor de bacalaureat

Cerințe

- "Selectați din text" presupune fragment din text cu ghilimele.
- "Menționați/ precizați/numiți" presupun răspuns scurt.
- "Precizați/ Menționați...atât din sursa B cât și din sursa A" presupune găsirea unei informații comune.
- "Precizați\ Menționați... din sursa A respectiv din sursa B" presupune două informații diferite, câte una din fiecare sursă.
- "Numiți două informații aflate în relații de cauză-efect din sursele B și C"
Indiciu: să se respecte ordinea.
Cauză: Sursa B, Efect: Sursa C

Răspuns:

Sursa B, Cauză: "text"

Sursa C, Efect: "text"

!Atenție la cerințe diferite cu formulări aparent asemănătoare!

-"Menționați sursa care conține punctul de vedere conform căruia..."

-"Menționați sursa care combate punctul de vedere conform căruia..."

- Formularea punctului de vedere și susținerea lui cu o informație selectă din text presupune un răspuns cu două părți:

1. Formularea punctului de vedere reproducând prin cuvinte proprii ceea ce rezultă din sursă.
2. Punctul de vedere este susținut de text.

!Obiectiv!

La formularea unui punct de vedere nu se folosesc expresii precum "păreră mea", "opinia mea", "din punctul meu de vedere"!

- "Prezentați/ Argumentați/ Explicați" presupun un răspuns mai amplu (aproximativ 10-15 rânduri)
- "Argumentați printr-un fapt istoric relevant ideea că..." presupune un răspuns care să conțină enumerarea acelor fapte istorice ce pot fi folosite ca și argumente. Răspunsul trebuie formulat într-o manieră argumentativă, încheiându-se cu o concluzie.ebacalaureat.ro

Criterii de redactare a eseului (Subiectul III)

Total punctaj, 30 puncte, din care:

- 24 puncte informația istorică
- 6 puncte exprimarea ideilor (formă, *vezi și capitolul următor)

Formă

- Limita de spațiu de aproximativ 2 pagini.
- Structura (introducere, cuprins, încheiere)
- Limbajul istoric *
- Elemente de cronologie
- Exprimarea cauzalității

Sugestii

- În redactarea eseului nu se redactează puncte de vedere personale
- Introducerea și încheierea sunt elemente diferite de cele 4 idei ale conținutului.
- Introducerea prezintă aprecieri generale despre epocă, problema pusă în discuție.
- Conținutul reprezintă dezvoltarea celor 4 sau 5 idei ale eseului.
- Încheierea și introducerea constituie paragrafe diferite/ separate.
- De asemenea, fiecare idee/ plan al conținutului= alineat separat
- Este recomandat să apară elemente concrete (ani, secole, nume, evenimente)
- Fiecare paragraf cu conectori de cauzalitate și de consecință.
- Atenție la argumentarea punctului de vedere, se aduc argumente/ evenimente adecvate și concrete
- La criteriul "limbaj istoric" se iau în considerare formulările specifice istoriei.
- Explicarea termenilor specifici cât și folosirea lor adecvată în context.
- Limita de aproximativ două pagini presupune +5 rânduri.ebacalaureat.ro

Limbajul istoric

Timpul în istorie

- Mileniul: 1000 de ani. De exemplu, anul 1 până în anul 1000 aparține mileniului I iar anul 1001 desemnează mileniul II
- Secolul: 100 de ani. De exemplu:
 - 1-100 Secolul I
 - 101-200 Secolul II
 - 201-300 Secolul III
 - 1453 aparține secolului XV-lea
 - Ș.a.m.d
- Deceniul: 10 ani.

Perioadele/ epocile istorice specifice spațiului românesc.

Antichitatea(secolele VI î.Hr- VII d.Hr.)

Evul Mediu (secolele IX- XVIII)

Epoca modernă (secolul al XVIII-lea- 1918)

Epoca contemporană (1918- prezent)

În funcție de evoluția politică a spațiului românesc, de epoca istorică în care îl încadrăm, ne exprimăm folosind următoarele noțiuni:

- spațiul **intracarpatic** sau **extracarpatic** (la sud sau la est de carpați), folosit ca terminologie până la momentul întemeierii țărilor medievale românești;

- **Provincii românești**: Transilvania, Moldova, Țara Românească, acestea sunt echivalentul țărilor medievale românești.

- **Regiuni** (zone de provincii sau zone distincte): Maramureș, Oltenia, Muntenia, Banat, Basarabia, Bucovina, Cadrilater(Sudul Dobrogei, azi în Bulgaria);

- **Principatele Unite**- pentru a desemna numele statului din 1859

- **România**: stat român modern, din 1866

- **România Mare**: stat național unitar român, între 1918-1940

Limbaajul istoric/ termeni corecți de exprimare în context

Așa da:

- S-a declanșat
- S-a elaborat/ emis/ adoptat
- Încheiere/ semnare
- Întemeiere/ formare/ contstruire

Așa nu:

- Au făcut (război, grevă)
- S-a făcut (constituție, lege, reformă)
- S-a făcut (tratat, convenție)
- S-a făcut (statul)

1. Romanitatea românilor în viziunea istoricilor

A. Identitatea Românilor

-În mileniul III î.Hr. au pătruns în Europa comunități de păstori, numiți și **indo-europeni**. Ei proveneau cel mai probabil din Asia Mică și s-au așezat pe întreg teritoriul european, impunându-și cultura și asimilându-i pe autohtoni (băștinași, localnici)

-Geții, cum erau numiți de greci, sau dacii, cum le spuneau romanii, erau un popor de origine indo-europeană, făceau partea din neamul **tracilor** (ramură nordică) și au locuit în spațiul carpato-danubiano-pontic.(adică între Munții Carpați, fluviul Dunărea și Marea Neagră)

-Geto-dacii trăiau organizați în triburi și uniuni de triburi conduși de regi locali numiți **basilei** și trăiau în așezări întărite numite **dava**.

- Din punct de vedere social, erau împărțiți în **COMATI** sau capilati (poporul de rând) și **TARABOSTES** sau pileati (aristocrația)

-Geto-dacii, organizați în triburi, erau politeiști (venerau mai multe zeițăi). Cel mai important zeu era Zamolxis, zeul nemuririi.

- Triburile tracice au fost unite pentru prima oară în secolul I î.Hr, devenind un regat condus de regele **Burebista**. După moartea acestuia, și Regatul s-a destrămat.

-Reunificarea a fost făcută de **Decebal**, care a luptat împotriva imperiului Roman, fiind înfrânt după cele două războaie (**101-102** și **105-106**) care au determinat începutul procesului de romanizare.ebacalaureat.ro

B. Romanizarea

Romanizare= proces îndelungat și ireversibil prin care autohtonii geto-daci au preluat toate elementele civilizației romane și în mod deosebit limba latină.

1. Etape

-**Prima etapă (sec. II-I î. Hr.-106 d. Hr)** etapa romanizării neoficiale sau etapa anterioară cuceririi romane.

Cu aproximativ două sute de ani înaintea stăpânirii romane, au existat legături ale dacilor cu lumea romană. Au fost descoperite pe teritoriul fostei Dacii vase de bronz, unelte de fier, arhitectură, armament, ceramică, instrumente medicale, imitarea monedelor romane etc. De asemenea au fost preluate imaginile unor divinități romane pentru reprezentarea divinității dacice (apare fenomenul numit *interpretatio romana* - de asemenea și sincretismul religios- tendința de se contopi într-o figură divină atribute și caracteristici aparținând mai multor divinități întrucâtva înrudite), folosirea alfabetului latin.

- **A doua etapă (106-271 d. Hr.)** etapa romanizării oficiale, organizate.

În condițiile în care Imperiul Roman se afla în plină expansiune teritorială, un stat în nordul Dunării care putea atrage de partea sa și alte triburi reprezenta o amenințare pentru statul roman. S-a ajuns, astfel, la cucerirea Daciei în 106 și la introducerea modelului roman de civilizație și cultură, proces care a avut drept rezultat transformarea teritoriului stăpânit, a locutorilor și limbii acestora după modelul Romei.

Contactul teritoriului de la nord de Dunăre cu Imperiul Roman a dus la romanizarea lui treptată (începând cu secolul II î.Hr. și până în anul 602) având drept rezultat formarea poporului român și a limbii române.

Asimilarea băștinașilor geto-daci s-a realizat în măsura în care ei au adoptat limba latină, și-au însușit felul de viață roman, au preluat

obiceiurile romane. Chiar și după retragerea aureliană, s-a ajuns la schimbarea mentalității și chiar a ființei etnice. Stăpânirea romană a durat în Dacia circa 165 de ani, deci vreo cinci generații. Această perioadă de timp reprezintă etapa decisivă în sinteza daco-romană. Romanizarea s-a realizat însă datorită unor **factori**. eBacalaureat.ro (Factorii hotărâtori ai romanizării au fost limba latină și creștinismul)

- **A treia etapă (271-602 d. Hr.)** etapa romanizării în lipsa stăpânirii romane, după **retragerea aureliană**.

-În anul 271/275, împăratul Aurelianus retrage administrația și armata romană din Dacia. Aceștia părăsesc Dacia, dar o mare parte a populației deja romanizată continuă să trăiască la nord de Dunăre.

Retragerea aureliană (271)

(retragerea stăpânirii romane din Dacia)

Cauze:

- Imperiul Roman se extinsese foarte mult D.p.d.v geografic, ceea ce crea dificultăți în administrație.
- Criza financiară a Imperiului Roman, care nu mai putea susține cheltuielile unui imens aparat administrativ și militar.
- Atacurile tot mai frecvente ale barbarilor și neputința romanilor de a-și apăra granițele.
- Atacurile tot mai frecvente ale barbarilor și neputința romanilor de a-și apăra granițele.
- Necesitatea de a trasa o graniță mai sigură în zona Daciei.

Desfășurare:

- în 271 d.Hr.(după unii autori 275) împăratul Aurelianus dă un ordin prin care provincia Dacia este desființată și abandonată.
- Au părăsit Dacia doar armata, funcționarii din administrație și unii coloniști bogați.
- Noua graniță a imperiului este fixată pe linia Dunării, considerată mai sigură și mai ușor de apărat.
- Dobrogea, datorită importanței sale strategice rămâne în continuare sub stăpânire romană.

Consecințe:

- La nord de Dunăre rămâne o numeroasă populație daco-romană.
- Romanizarea se desfășoară în continuare.
- La nord de Dunăre nu există nicio structură administrativă, niciun sistem de apărare=> atacurile barbarilor (huni, vizigoți, gepizi, avari, **slavi**) sunt tot mai frecvente => civilizația urbană decade iar populația se refugiază în zone mai adăpostite.

2. Factori

Factorii hotărâtori ai romanizării au fost limba latină și creștinismul.

- Limba latină
- Administrația
- Armata și sistemul de fortificații
- Veteranii
- Coloniștii
- Urbanizarea
- Viața economică
- Modul de viață roman
- Arta și cultura
- Religia

Limba latină

- Ca urmare a stăpânirii romane, geto-dacii preiau limba latină și folosesc o în locul limbii lor autohtone, își însușesc nume romane, își ridică monumente funerare cu inscripții latine.
- Latina vorbită- latina populară(sau vulgară) a reprezentat principalul factor al romanizării.
- Răspândirea rapidă a limbii latine printre daci s-a datorat faptului că latina era unicul mijloc de comunicare în administrație, în instanțe judiciare, în castre, în relațiile comerciale, în educație.

Religia/ Creștinismul

- Politeismul dacilor a construit o premisă favorabilă receptării panteonului roman
- Treptat, dacii renunță la propriile zeități și încep să se închine unor zei romani precum Jupiter, Venus, Diana.
- Creștinism= religie monoteistă întemeiată de Iisus Hristos la începutul erei noastre. A fost răspândit prin intermediul veteranilor, coloniștilor. În zona Dunării de Jos, Sf. Apostol Andrei a răspândit creștinismul.
- Se practică ambele rituri de înmormântare: incinerarea și înhumarea.
- Creștinarea masivă a daco-romanilor a sporit, în secolele IV-V, prin activitatea unor misionari(Sf. Ioan Cassian, Dionisie cel Mic)
- Din limba latină au pătruns în limba română principalii termeni creștini: Dumnezeu (Domine deus), creștin (christianus), cruce(cruce), duminică(dies dominica), păcat(peccatum), rugăciune(rogiatio).
- Vechimea creștinismului românesc este demonstrată și de folosirea termenului de bazilică provenit din vechiul termen latinesc basilica, spre deosebire de celelalte limbi romanice, care folosesc termeni derivați din cuvântul ecclesia.
- Latinitatea și vechimea acestuia sunt confirmate de izvoare arheologice și lingvistice. Cea mai cunoscută și elocventă dovadă în acest sens este **Donariumul de la Biertan** (Sec IV)
- În momentul conturării lor ca și popor, românii s-au născut creștini, nu au fost creștinați la o dată anume, din interese politice sau

militare, cum s-a întămplat în cazul altor popoare (ex: bulgarii, ungurii).

- Creștinismul a contribuit la sporirea încrederii în valorile culturii romane, ca urmare, procesul de romanizare a căpătat un caracter mai accelerat și profund, devenind ireversibil.

C. Formarea poporului și a limbii române (Etnogeneză)

În procesul etnogenezei românești se evidențiază suprapunerea a trei straturi etnolongvistice:

Substratul daco-moesic.

-Reprezentat de cele 160-200 de cuvinte cu o asemenea origine;

- Continuitatea populației autohtone pe teritoriul fostei Dacii este demonstrată de dovezi arheologice și toponime; a fost contestată datorită preluării unei informații eronate a lui Eutropius.

Eutropius, vorbind despre momentul colonizării Daciei, afirmă că au fost aduși din toate colțurile romane coloniști vorbitori de limba latină pentru a romaniza mai rapid Dacia și pentru a o popula, deoarece populația bărbătească fusese diminuată în urma celor două mari războaie daco-romane.ebacalaureat.ro

Stratul latin

- Se desfășoară îndeosebi în perioada de romanizare.

Adstratul/ Superstratul/ Suprastratul slav

- Limba proto-românească= stadiul atins de limba daco-romanilor **până la venirea slavilor.**(vezi, mai sus, consecințele retragerii aureliene)

- Mărturiile despre acest stadiu atins de limba română ne oferă Theophanes Confesor în lucrarea sa "Chronographia".

- Din 1.000-1.500 cuvinte de bază ale limbii române, 60% sunt de origine latină și numai 20% de origine slavă.

-Venirea slavilor:

-Cum a fost menționat și mai sus, slavii ajung pe teritoriul Daciei în număr foarte mare în secolul VI-lea d. Hr.

-Așezările slavilor în sudul Dunării a rupt legăturile romanității din nordul Dunării cu celelalte grupuri ale romanității din sudul Dunării.

Lumea romanică orientală se împarte în două grupări distincte:

- **Romanicii nord-dunăreni** (daco-romanii) care în secolele următoare vor supraviețui migrațiilor, îi vor asimila pe slavii rămași în regiunea dintre Carpați-Dunăre-Nistru, și vor forma o nouă etnie, **poporul român.**
- **Romanicii sud-dunăreni** (macedoromâni sau aromâni/ istroromâni)
Care se vor pierde în cea mai mare parte în masa slavilor.

-Dintre toate popoarele migratoare, numai slavii au reușit să influențeze parțial procesul etnogenezei românești, însă fără să îi schimbe esența.

-Influența slavă se manifestează prin îmbogățirea vocabularului, în adoptarea terminologiei slave și a modelului instituțional. (boier, voievodat, cnezat)

-În acest context se încheie procesul etnogenezei românilor și se formează un popor nou, cu trăsături distincte, **poporul român.**

D. Romanitatea românilor în viziunea istoricilor

Români sunt menționați în scris, sub etnonimul (nume de popor) de vlah- vlahi, termen de origine germanică, cu care au fost însemnate popoarele romanice. Termenul a cunoscut apoi diferite variante: vlah, voloh, valachus, blach, olah etc. Ei înșiși, având conștiința descendenței romane, s-au numit român- români.

Mențiuni care oferă informații despre romanitatea românilor în evul mediu timpuriu sunt prezente în **Gesta Hungarorum** (faptele ungurilor) - o cronică. Notarului (secretarului) regelui ungariei Béla al III-lea, Anonymus, oferă informații despre români și formațiunile politice prestatele existente în secolul al IX-lea, în spațiul intracarpatic.ebacalaureat.ro

Cei mai importanți umanisti occidentali și români care au abordat problema romanității românilor.

-In secolul al XV-lea

Flavio Biondo afirma despre românii cu care se întâlnește la Roma ca "invocau cu mandrie originea lor română.

Enea Silvio Piccolomini (Papa Pius al II-lea) răspunde, prin scrierile sale istorice, în Europa teoria despre originea română a poporului român.

Antonio Bonfinus argumentează cu inscripții romane, toponime și numele poporului român.

("Românii sunt urmașii coloniei și ai legiunilor romane din Dacia")

-In secolul al XVI-lea

Nicolaus Olahus, Hungaria, umanist transilvanean de faima europeană, el însuși de origine română este primul care susține unanimitatea de neam, limba, obiceiuri și religie a românilor în lucrarea sa *Hungaria* (1536)

Johannes Honterus, umanist originar din Brașov 1542 înscrie în harta sa numele "Dacia" pentru întreg teritoriul locuit de români.

- In secolul al XVII-lea

Grigore Ureche, cronicar moldovean, scrie *Letopisetul Tarii Moldovei*. Cronicarul afirmă originea comună a moldovenilor, muntenilor și ardelenilor: "...toti de la Râmi se trag"

Miron Costin, scrie lucrarea *De neamul moldovenilor* care oferă argumente arheologice, lingvistice și etnografice în sprijinul tezei originii latine a poporului român.

- In secolul al XVIII-lea

Stolnicul Constantin Cantacuzino, istoric și geograf din Țara Românească formulează cu deosebită claritate originea comună a tuturor românilor.

Dimitrie Cantemir, domn al Moldovei (1710-1711) istoric, lingvist și om politic român, în *Hronicul vechimiri a romano-moldo-vlahilor*, cuprinde istoria noastră de la origini până la descalecare și susține originea comună a tuturor românilor.

Cei mai importanți umanisti occidentali și români care au abordat problema romanității românilor.**Romanitatea ca problemă politică:**

Spre sfârșitul secolului al XVII-lea și în secolul următor, o conștiință națională puternică apare în întreaga Europă. Originea popoarelor devine dintr-o problemă istorică o problemă politică.

În Transilvania cresc tensiunile din cauza dominanței austriece și revendicărilor naționale maghiare, ambele în contradicție cu aspirațiile de emancipare ale românilor.

Principatul Transilvaniei rămăsese ultima redută a Regatului Ungar.

În ciuda faptului că românii reprezentau peste 60% din populația Transilvaniei, ei continuau să fie considerați "națiune tolerată". Cele trei națiuni privilegiate erau maghiarii, sașii și secuii.

Mulți erudiți se străduiau să dovedească că este cu neputință ca românii din Transilvania să fie urmașii direcți ai populației romane și romanizate din provincia Dacia.

Este începută o luptă de emancipare a românilor ardeleni care are drept principală direcție afirmarea legitimității revendicării populației românești din imperiu în calitate sa de moștenitoare directă a Romei antice. ebacalaureat.ro

Această luptă a fost începută de episcopul Inocențiu Micu Klein și a fost continuată de grupul de intelectuali din Școala Ardeleană - Gheorghe Șincai, Petru Maior, Samuil Micu, Ion Budai-Deleanu-, Savanții din școala ardeleană au dovedit latinitatea limbii române și a poporului român, ceea ce argumenta existența sa neîntreruptă ca populație autohtonă în Transilvania. Argumentele acestor revendicări au fost sintetizate în **Supplex Libellus Valachorum** (1791)

Lupta de emancipare a românilor ardeleni are drept principală direcție afirmarea legitimității revendicării populației românești din imperiu în calitate sa de moștenitoare directă a Romei antice.

Punctul de vedere cel mai ostil a fost formulat de Robert Roesler, autorul teoriei imigraționiste.

- In secolul XVIII

Fraz Joseph Sulzer susține că românii s-au născut ca popor la sud de Dunare .

Johan Christian Engel susține că românii au imigrat la nord de Dunare în secolul al IX-lea și contestă originea romană.

- In secolul XIX

Robert Roesler preia și îmbogățește ideile imigraționiste anterioare:

E. Teoria imigraționistă/ Teoria Roesleriană

În general, teoriile false în legătură cu formarea poporului și a limbii române sunt cunoscute sub numele de teorii imigraționiste sau "teoria roesleriană"-după numele principalului autor.

Teze (și argumente împotriva acestora)

1.) Dacii ar fi fost distruși ca popor în urma războaielor cu românii

(Nu există un precedent sau un alt exemplu în istorie.

Prezența cuvintelor de origine dacică în limba română

Toponimia

Dovezi arheologice și epigrafice)

2.) Vechea toponimie dacică ar fi dispărut tocmai datorită acestei exterminări
(Idem punct 1)

3.) Dacia nu ar fi putut fi romanizată în 165 de ani de stăpânire romană
(Romanizarea spațiului daco-moesian nu a durat doar 165 de ani, ci mai mult- din sec II-I î.Hr. Până în 602 d.Hr)

4.) Toți daco-romanii din provincia Dacia ar fi părăsit Dacia în timpul lui Aurelianus
(Dovezi arheologice atestă continuitatea daco-romană după retragerea aureliană.
O asemenea mișcare de populație este imposibil de realizat.
Cum ar fi fost posibil ca un popor să fi plecat dintr-un loc și să se întoarcă în acel loc după aproape un mileniu?)

5.) Poporul și limba română s-ar fi format la S de Dunăre, fapt susținut de

a.) Lipsa elementelor germanice din limba română

(Logica nu susține un asemenea argument)

b.) existența unor elemente lexicale comune în limbile albaneză și română

(Asemănările se datorează substratului lor comun daco-moesic.

c.) asemănarea dintre dialectele daco-român și macedo-român

(Idem pct. 5b)ebacalaureat.ro

d.) influența slavă primitivă la S de fluviu, unde românii ar fi devenit ortodocși și unde ar fi preluat limba slavonă folosită timp îndelungat în biserica lor

(Elementele slave din terminologi bisericească sunt elemente târzii și nu sunt elemente de bază, ci secundare)

6.) Românii ar fi un popor de păstori nomazi

(Descoperirile arheologice subliniază faptul că la N de Dunăre a trăit fără întrerupere o populație de agricultori- fapt dovedit de mulțimea așezărilor stabile și de bogăția inventarului agricol)

7.) Nu ar exista izvoare istorice care să ateste existența românilor la N de Dunăre anterior sec XIII

(Lipsa izvoarelor scrise din această perioadă se datorează faptului că Dacia nu mi făcea parte din imperiu, ieșise din vizorul istoricilor latini.)

Teorii istoriografice legate de etnogeneza românească (cronologic)

- Sec XII, Anonymus scrie lucrarea "Gesta Hungarorum" (faptele ungarilor) unde afirmă că românii (vlahii) erau deja în Pannonia.

- După sec XIV-XV, Flavio Biondo a subliniat și el faptul că românii invocau cu mândrie originea lor latină.

- Enea Silvio Piccolomini (Papa Pius al II-lea) promovează în scrierile sale aceleași idei.

- În mijlocul sec XV, Antonio Bonfini, cronicar la curtea regelui Ungariei afirmă că "românii se trag din legiunile aduse odinioară de Traian"

- Sec XVI- Nicolaus Olahus, în lucrarea "Hungaria", subliniază unitatea de neam, limbă, obiceiuri și religie a locuitorilor spațiului nord-dunărean.

-1542 J. Honterus înscrie pe harta sa numele de "Daci" peste întreg terenul locuit de români.

-Sec VIII, "**Strategikon**" (tratat militar bizantin), îi numește pe locuitorii spațiului nord-dunărean "romani"

- sec XVII- cultura medievală scrisă românească atinge apogeul, în acest context apărând primele cronici scrise în limba română:

Grigore Ureche scrie "Letopisețul Țării Moldovei" în care subliniază latinitatea românilor

Miron Costin în " De neamul moldovenilor" subliniază aceleași idei.

Constantin Cantacuzino în "Istoria Țării Românești" pune accentul pe continuitatea de locuire la N de Dunăre.

- Sfârșitul sec. XVIII- reprezentanții "Școlii Ardelene" au combătut și eu în scrierile lor teoriile imigraționiste.

- A doua jumătate a sec. XIX, slavistul Paul Josef Schaffarik afirmă că vlahi de la N și la S de Dunăre au toți aceeași origine și sunt rezultatul sintezei daco-romane.

- 1884 A.D Xenopol scrie lucrarea "Teoria lui Rösler" aducând argumente împotriva acesteia

- În perioada următoare, istorici români, precum D. Onciul, V. Pârvan, N. Iorga aduc argumente arheologice, diplomatice, lingvistice prin care susțin poziția lui Xenopol.

- 1593 Szamosközi István afirmă că "românii sunt urmașii coloniștilor romani", idee pe care, după Unire realizată de Mihai Viteazul nu o mai susține.

-1781 Franz Joseph Sulzer dezvoltă pentru prima oară idei ale teoriei imigraționiste, în lucrarea "istoria dacilor transalpini"

- I.C Eder, Bollà Mărtin continuă ideile acestuia.

- 1868 Robert Rösler scrie "Dacii și romanii" iar în 1871 "studii românești". În aceste două lucrări lansează principalele idei ale teoriei imigraționiste.

Romanitatea românilor în perioada regimului comunist. Exagerarea rolului slavilor în etnogeneză

După al Doilea Război Mondial, când România a devenit stat-satelit al URSS, importanța civilizației slave în istoria Europei capătă amploare.

În perioada regimului comunist, istoriografia românească a insistat foarte mult pe slavi și pe contribuții lor la crearea poporului român și a culturii românești.

În cea de-a doua etapă (perioada Ceaușescu), folosirea trecutului istoric în scop politic și propagandistic, se declanșează o mare operațiune de reînviere a sentimentului național al românilor.

Ideologia și istoriografia oficială au ajuns să fie dominate de teorii care minimalizau contribuția romanilor în etnogeneză, ajungându-se la o adevărată obsesie dacică.

Consecințele abordării problemei romanității românilor

Sinteza realizată de către cronicarii români în ceea ce privește elucidarea problemei romanității propriului neam a avut dublă consecință: De a clarifica originile propriului popor, dar și de a oferi argumente pentru combaterea teoriei imigraționiste.

În epoca modernă, ideea romanității românilor a fost folosită ca armă politică în procesul de emancipare a națiunii române. Români nu mai puteau să accepte situația umiltoare de "tolerați" și excluși de la drepturile politice și culturale. Recursul la originea romană era considerat esențial în lupta pentru emanciparea națională a românilor promovată de Școala Ardeleană.

Ideea romanității a fost cultivată și răspândită pe cale orală secole întregi, iar mai apoi și pe cale tipărită, având rol esențial în trezirea și dezvoltarea conștiinței naționale.

2. Secolul XX- Între democrație și totalitarism

INTRODUCERE

Secolul XX a rămas în memoria europenilor ca un **secol al contrastelor**, în care o lume a totalitarismului, a războaielor mondiale și a genocidului s-a intercalat cu o epocă a progresului științific, a emancipării femeilor și a consolidării vechiilor democrații care ne ghidează și în secolul actual.

La sfârșitul Primului Război Mondial (1914-1918) asistăm la o dezvoltare fără precedent a democrațiilor din Europa. Viata acestor democrații o sa fie, însă, de scurtă durată deoarece regimurile de tip totalitar s-au instaurat în contextul marii crize economice din anii '30 (1929-1933)ebacalaureat.ro

Astfel, fascismul și comunismul după criteriul rasei respectiv al clasei au făcut posibile Holocaustul și crimele stalinismului.

FORME DE GUVERNĂMÂNT

(organizările din punct de vedere politic al statelor)

Statele s-au organizat din punct de vedere politic sub două forme:

Monarhia: Statul este condus de un monarh, puterea este transmisă ereditar sau este făcută de un grup de nobili

Republica: Statul este condus de un președinte ales de vot universal sau de Parlament.

În prima jumătate a secolului XX predominau monarhiile.

După al Doilea Război Mondial, numărul lor a scăzut drastic.

Astăzi, forma de guvernare aleasă în Europa este majoritar republicană. (doar 20% dintre state europene=monarhie)

Statele diferă între ele și după regimul politic

Regimurile politice democratice

Pot fi:

Liberala:

Prima formă democratică, apărută în secolul XIX.

Susține:

*drepturile individului (libera exprimare, gândire, etc)

*pluripartidismul

* separarea puterilor în stat

Funcționa pe baza de vot censitar, nu universal. (femeile nu puteau vota)

Liberal - Democratice:

Democrația: Termenul provine din limba greacă, fiind compus din demos= popor și cratos= putere (puterea poporului)

Definește, așadar, un popor suveran prin participarea tuturor cetățenilor la conducerea statului. Ideologia democratică modernă are la bază ideile enunțate de iluminiști în secolul al XVII-lea

Gânditorii iluministi au considerat problema organizării politice a fi una de maximă importanță. Ei au susținut separarea/ separația puterii

în stat, principiu de organizare a unui stat modern și democratic în conformitate cu cele trei puteri ale statului (executiv, legislativ și judecătoresc), reducerea autorității Bisericii și organizarea societății după anumite reguli clare, precise, alese de popor.

Legislativ: parlamentul, care face legile

Executiv: guvernul, care aplică legile

Judecătoresc: tribunale, procuratori, judecătorii, curți de apel - care veghează la respectarea legilor și care pedepsește neaplicarea lor. Cele trei puteri acționează separat, nu se amestecă una în treburile celeilalte și pe cât posibil se controlează reciproc.

Regimul politic se definește în funcție de ansamblul de metode folosite și prin relația dintre putere și cetățeni.

Susținerea:

* Separarea puterilor în stat

* vot universal

* Respectarea drepturilor și libertăților cetățenilor;

- Drepturi civile

- Drepturi politice

- Drepturi sociale

Democrația este exercitată în cadrul statului de drept

Statul de drept: forma cea mai dezvoltată/ avansată de organizare a socio-politică care se bazează pe respectul legalității și drepturile omului.

DOCUMENTE:

Declarația de independență a Statelor Unite 1776

Declarația drepturilor omului și ale cetățenilor 1789

Declarația universală a drepturilor omului ONU 10 DEC 1947

Regimul politic democratic poate funcționa în oricare formă de guvernământ. Ex: O monarhie care are ca regim politic democrația este numită monarhie constituțională (sau m.c +parlamentară)

Costituție= totalitatea legilor fundamentale

REGIM DEMOCRATIC ÎN ROMÂNIA:

În România apar încercări de modernizare prin democrație de la începutul secolului al XIX-lea. Oficial, România are un regim democratic din 1866 când este redactată prima constituție, organizată după principii liberale. Erau consemnate:

* Separarea puterilor în stat

* Drepturi și libertăți cetățenești

* Egalitate în fața legii

* Votul censitar

Democrația a fost consolidată după Marea Unire din 1918, prin Constituția din 1923, care includea votul universal.

Regimurile autoritare

Regimul democratic a început să se degradeze în timpul domniei lui Carol al II-lea I, începând din 1934, ajungându-se în 1938 la un regim politic autoritar. Acesta a guvernat prin decrete-legi și a dizolvat Parlamentul. A fost adoptată o nouă constituție, conform căreia regelui îi reveneau atât puterea executivă, cât și cea legislativă. Au fost dizolvate partidele politice și s-a introdus cenzura.

Sunt regimurile în care puterea acționează în mod nondemocratic.

Se formează, de regulă, partidul unic (monopartidism)

Regimurile autoritare reprezintă un pericol din cauza nerespectării drepturilor democratice ale cetățenilor. De asemenea, se pot transforma pe nesimțite în regimuri totalitare.

Regimurile de tip totalitar - abandonarea totală a democrației

Totalitarism= forma de organizare a societății în care statul controlează aproape toate aspectele vieții sociale și individuale.

* Opoziție față de democrație

* Existența partidului unic

* Un dictator se află în fruntea statului

* Regimul încalcă drepturile omului

* Supravegherea de către poliția politică a populației

* Cenzura presei

* Lichidarea oricărei forme de opoziție

Regimurile totalitare apar și se dezvoltă pe fondul de instabilitate economică sau în lipsa unei experiențe democratice suficiente.

Regimurile totalitare își prezintă ideologia ca fiind singura și unica soluție de salvare a statului.

În perioada interbelică apar trei tipuri de regimuri politice:

(eBacalaureat.ro)

COMUNISM (EXTREMĂ STÂNGA): Rusia, România (Vladimir Ilici Lenin, Gheorghe Gheorghiu-Dej, Ceaușescu)

Ideologii și practici politice totalitare. Comunismul

Acțiuni pentru instaurarea comuniștilor la putere în Rusia. În luna februarie a anului 1917, Rusia se transformase într-un colos cu picioare de lut, din cauza sărăciei generalizate și a înfrângerilor de pe front. În aceste condiții, a izbucnit, la Petrograd, revoluția condusă de Partidul Constituțional Democrat (al burgheziei liberale) și de menșevici (membrii Partidului Social-Democrat).

A fost instaurat un guvern provizoriu la 16 februarie/1 martie 1917, iar a doua zi, țarul a abdicat. Însă bolșevicii (comuniștii) au profitat de anarhia din Rusia, sporindu-și popularitatea în rândul muncitorilor, al sovietelor (comitetelor) acestora, pe fondul grevelor tot mai numeroase. Conduși de V.I. Lenin, bolșevicii au declanșat acțiunile în forță pentru preluarea puterii, realizată prin lovitura de stat de la 25 octombrie/7 noiembrie 1917, de la Petrograd. Denumită Revoluția din Octombrie, aceasta este considerată actul de naștere al statului sovietic.

Ideologie și practică politică în statele comuniste.

În Rusia, apoi în Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste, stat creat de Rusia Sovietică, Ucraina, Bielorusia și Transcaucazia, toate domeniile de activitate au fost organizate conform concepției lui Lenin, expuse în Tezele din Aprilie 1917.

Încă de la preluarea puterii, teroarea a fost instituită în stat. Orice formă de opoziție a fost desființată, fiind interzisă funcționarea tuturor partidelor, în afara celui comunist (bolșevic) rus, denumit apoi Partidul Comunist al Uniunii Sovietice (P.C.U.S.).

A fost creată, în anul 1917, poliția politică a regimului, cunoscută cu abrevierile C.E.K.A., N.K.V.D. apoi K.G.B. Viața religioasă a fost obstrucționată. Statul și-a impus controlul în economie, prin naționalizarea întreprinderilor. Proprietatea privată a fost înlocuită cu cea de stat sau colectivă. Teroarea asupra populației s-a intensificat în perioada în care s-a aflat la conducere Iosif Visarionovici Stalin (1924-1953). Acesta a impus o economie centralizată și planificată rigid. Din 1929 s-a trecut la colectivizarea forțată a agriculturii (căreia i-au căzut victime milioane de țărani ce nu vroiau să-și cedeze pământurile în gospodăriile colective sau de stat), în paralel cu industrializarea forțată și planificarea producției prin planurile cincinale. Opozanții politici fie au fost executați, fie li s-au înscenat procese în urma cărora au fost trimiși la închisoare sau în lagărele de muncă forțată din țară, care formau GULAG-ul. Marii Terori, desfășurate la ordinul lui Stalin între anii 1936 și 1939, i-au căzut victime oameni din rândul tuturor categoriilor sociale și profesionale, inclusiv din rândurile armatei. În același timp, cultul personalității lui Stalin a căpătat proporții fără precedent, presa era cenzurată sever, iar întreaga creație culturală se găsea în slujba intereselor Partidului Comunist al Uniunii Sovietice și al dictatorului. Regimul stalinist și-a păstrat caracteristicile în anii celui de-al Doilea Război Mondial, ca și în primii ani postbelici, când regimul comunist a fost impus și în alte state europene.

După moartea lui Stalin, noul secretar general al partidului, Nikita Hrușciov, a dezvăluit, în 1956, unele crime comise din ordinul lui Stalin și a condamnat cultul personalității acestuia, fără ca esența regimului să fie modificată. Deși au aplicat modelul sovietic, regimurile comuniste europene au avut și trăsături specifice. Astfel, au existat o mai mare libertate economică în Iugoslavia, păstrarea proprietăților asupra pământului în Polonia, naționalismul și interzicerea vieții religioase în Albania etc. e bacalaureat.ro

Unii conducători comuniști au dorit reformarea sistemului, ca Alexander Dubček în Cehoslovacia, în 1968, dar sovieticii au înăbușit prin intervenția armată această mișcare.

Abia după anul 1985, Mihail Gorbaciov, noul secretar general al partidului, a inițiat politica perestroika și glaznosti (reconstrucție și deschidere), prin care a încercat reformarea partidului și statului sovietic.

Anul 1989 a înregistrat înlăturarea regimurilor dictatoriale din majoritatea statelor europene foste comuniste. Criza în care se zbătea Uniunea Sovietică nu a putut fi depășită, comunismul s-a prăbușit, iar statul s-a destrămat (1991).

FASCISM (EXTREMĂ DREAPTA): Italia (Benito Mussolini) & NATIONAL-SOCIALISM (EXTREMĂ DREAPTA): Germania (Adolf Hitler)

Caracteristici comune ale regimurilor politice totalitare. Secolul al XX-lea mai este desemnat în istorie și prin sintagma de *secolul extremelor*, deoarece mai multe state (Germania, Italia, Spania, Portugalia etc.) au cunoscut regimuri politice dictatoriale.

Opuse celor democratice, regimurile politice totalitare au avut o serie de trăsături comune:

- * existența partidului unic și a unui dictator în fruntea statului
- * încălcarea de către regim a drepturilor omului
- * cultul personalității
- * controlul absolut al statului asupra societății
- * lichidarea oricărei forme de opoziție
- * supravegherea populației de către poliția politică cenzura presei etc.

Ideologia fascistă și practicile politice ale regimului.

Mișcarea fascistă a apărut după încheierea Primului Război Mondial, în condițiile în care Italia se găsea într-o criză profundă.

Aceasta era susținută atât de populația deșertată de război și de sărăcie, cât și de mulți industriași și bancheri, care sperau ca noua formațiune politică să reprezinte o contrapondere eficientă la ideile comuniste propagate în țară.

Mișcarea fascistă a ajuns la putere prin presiune (*Marșul asupra Romei, 1922*). În aceste condiții, prim-ministrul Benito Mussolini a început să pună în aplicare ideile cuprinse în programul Partidului Național Fascist. Printr-o lege specială, lui Mussolini i se acordau puteri sporite. Acesta a interzis orice formă de opoziție, ca și toate organizațiile care nu erau fasciste (partide, sindicate etc.).

Instituțiile statului, ca monarhia, au fost reduse la un rol simbolic. Partidul Național Fascist a devenit formațiune politică unică. Regimul fascist era susținut de poliția politică (*OVRA*) și de organizațiile paramilitare *Cămășile negre* și *Ballila*. e bacalaureat.ro Mussolini a inaugurat cultul propriei personalități, proclamându-se *Il Duce (Conducător)*. Prin măsurile adoptate, Italia a fost transformată în „stat corporatist”, în care nu primau interesele individului, ci ale „corporației” din care acesta făcea parte. Îndoctrinarea cetățenilor se făcea prin propagandă și prin diferite organizații fasciste.

Național-socialismul german, ideologie și practici politice.

Ideologia național-socialistă a fost ultranaționalistă, rasistă și antisemită, fiind expusă de Adolf Hitler în lucrarea sa, *Mein Kampf*. Potrivit acestei ideologii, rasa germană a arienilor ar fi superioară, motiv pentru care ar trebui să conducă lumea, iar celelalte, considerate inferioare (precum evreii), trebuia să fie exterminate.

Pentru că rasa germană ar fi avut nevoie de *spațiul vital*, național-socialismul susținea necesitatea cuceririi acestuia prin război.

Prin propagandă abilă, valorificând nemulțumirile populației față de greutățile din timpul Marii Crize economice, Partidul Național-Socialist al Muncitorilor Germani, condus de Adolf Hitler, a câștigat alegerile pentru *Reichstag* (Parlamentul german), din anul 1933. În cadrul regimului național-socialist, Hitler, instalat în funcția de cancelar, a fost învestit cu puteri speciale, devenind *Führer* (conducător).

Toți germanii au fost înregimentați în organizații controlate de Partidul Național-Socialist al Muncitorilor Germani, precum *Frontul Muncii*, care a înlocuit sindicatele sau *Hitlerjugend* (Tineretul hitlerist).

Orice formă de opoziție a fost distrusă, chiar și în interiorul partidului.

Presa a fost cenzurată, iar propaganda regimului prin publicații, radio, cinematografe s-a intensificat.

Temuta poliție politică a regimului, *Gestapo*, supraveghea orice activitate. Regimul național-socialist a transformat antisemitismul în politică de stat, în numele așa zisei purificări a rasei ariene. Astfel, a început discriminarea evreilor, care au fost înlăturați din slujbe, au fost supuși legilor rasiale (*legile de la Nürnberg*) și cărora le-au fost interzise drepturile politice și civile. În timpul celui de-al Doilea Război Mondial, din 1942, regimul hitlerist a hotărât să aplice *soluția finală* împotriva evreilor.

Astfel a început drama *Holocaustului*, până în anul 1945, fiind uciși aproximativ 6 milioane de evrei, dar și romi proveniți atât din Germania, cât și din țările ocupate de armatele hitleriste, în lagăre de exterminare, precum cele de la Auschwitz, Treblinka sau Maidanek.

3. Constituții

Constituție= legea fundamentală a unui stat, investită cu o forță juridică superioară celorlalte legi, pe baza căreia sunt adoptate toate celelalte legi și care stabilește principiile de organizare a statului, forma de guvernământ, regimul politic, organizare organelor supreme și locale, atribuțiunile puterilor statului, sistemul electoral, drepturile și libertățile cetățenești.

Ideea necesității unei constituții apare pentru prima dată în contextul epocii luminilor, în secolul al XVIII-lea, fiind enunțată și dezbătută de Jean Jacques Rousseau, filosof francez și mare gânditor iluminist.

Necesitatea unei constituții a apărut în societatea românească în condițiile procesului de modernizare a vieții social-economice, politice și culturale de la sfârșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea. ebacalaureat.ro

Prin proiecte politice elaborate de boieri și tineri intelectuali, se solicită elaborarea unei constituții.

În Țara Românească și Moldova, modernizarea însemna:

În plan **economic**- capitalism (dezvoltarea economică, apariția de bănci, întreprinderi)

În plan **social**- noi structuri sociale urbane și rurale (burghezie, o țărănie eliberată de obligații feudale și improprietăți)

În plan **cultural** (progres tehnic, politic, științific intelectual)

În plan **politic** (libertate socială, politică, națională, religioasă, de expresie, de manifestare)

Până la primele Constituții, în sensul modern al cuvântului, actele cu caracter constituțional s-au concretizat în documente și au rămas la stadiul de declarații de principii.

Primele documente cu caracter constituțional au apărut în secolul XIX, putând fi grupate în următoarele categorii:

† *Declarații de principii* (**Cererile norodului românesc 1821**)

† *Declarații de drepturi* (**Proclamația de la Islaz 1848**)

† *Proiecte de reformă* (**Constituția cărvunară 1822**)

† *Programe interne* (**Rezoluțiile adunărilor ad-hoc 1857**)

Deși avea să treacă o anumită perioadă de timp până când avea să fie posibilă introducerea primei Constituții românești, aceste documente cu rol constituțional au arătat dorința de schimbare a românilor.

1. Constituția cărvunarilor

Este elaborată la Iași în 1822 și indică necesitatea separării puterilor în stat, deși nu s-a aplicat.

2. Regulamente organice

Sunt documente cu rol de constituție, elaborate în perioada protectoratului rus în Principate (1829-1857)

- 1774, turcii învinși în războiul ruso-austro-otoman sunt nevoiți să accepte prevederile Păcii de la Kuciuk-Kainadji. Unele dintre aceste prevederi instituiau neoficial protectoratul țarist asupra Principatelor. + se diminuează monopolul comercial otoman asupra principatelor.

- 1826 un nou război pierdut de turci se încheie cu Convenția de la Akermann

- 1828-1829 deoarece turcii nu au respectat Convenția de la Akermann declanșează un nou război ruso-otoman.

- 1829 război pierdut de turci, semnarea Păcii de la Adrianopol

Rușii devin în mod oficial protectorii Principatelor.

În vederea adoptării textelor constituționale, se constituie două comisii boierești conduse de consulul rus Minciaki.

Textele finale au intrat în vigoare în 1831 în Țara Românească și în 1832 în Moldova și au rămas în vigoare până în 1858.

Textele constituționale erau redactate pe baza principiului separării puterilor în stat:

- Puterea **executivă**: Sfăt boieresc cu rol de guvern

- Puterea **legislativă**: Adunare Obștească cu rol de parlament

- Puterea **judecătorească**: instituții specializate în acest sens

3. Proclamația de la Islaz

4. Congresul de la Paris

Între 1853-1856 are loc războiul Crimeii. Războiul este pierdut de ruși, în finalul său desfășurându-se un mare congres de pace, **congresul de pace de la Paris 1856**

Este propusă unirea celor două principate, însă, nefiind toate statele de acord în privința unirii, această problemă se amână, încheiându-se un tratat de pace. ebacalaureat.ro

5. Adunările Ad-Hoc (1857)

Expiere de curând mandatul de 7 ani al domnitorilor în fruntea Principatelor impuși de Poartă și de Rusia, conform Convenției de la Balta Liman (1849)

Nu mai sunt impuși alți domnitori deoarece nu se știa dacă unirea se va realiza sau nu, astfel încât sunt numiți în Principate doi caimacami. Aceștia trebuiau să organizeze alegerile pentru adunările ad-hoc.

În Țara Românească, alegerile se desfășoară fără probleme. (rezultat favorabil unirii)

În Moldova se falsifică alegerile de către caimacamul Nicolae Vogoride, ajutat de consulul austriac. => un blocaj rezolvat în august 1857 când alegerile sunt reluate, câștigul fiind în favoarea unioniștilor.

La Iași și la București se adoptă două rezoluții asemănătoare conținând următoarele puncte:

- Unirea celor două principate
- Prinț străin la conducerea lor
- Respectarea autonomiei Principatelor de către Poartă
- Neutralitate
- Adunare și guvern constituite pe principiul reprezentativității

6. Convenția de la Paris

7. Statutul dezvoltător al Convenției de la Paris.

Constituții democratice

CONSTITUȚIA DE LA 1866

Contextul și cauzele elaborării constituției:

- Contextul este cel legat de instaurarea dinastiei străine. În 1866 este adus în România ca domn și confirmat de votul poporului **Carol I**, un prinț din familia nobiliară germană **Hohenzollern-Sigmaringen**. Titulatura sa va fi inițial aceea de **domn** (în 1878 cea de *alteță regală*, iar din 1881 cea de *rege*).

- Principalele cauze ale elaborării constituției au fost: dorința oamenilor politici români de a organiza un stat cu adevărat modern și dorința lor și a regelui de a crea o imagine favorabilă României pe plan internațional.

Adunarea Legislativă a adoptat o constituție liberală, după modelul celei belgiene, în 1866.

Principiile de bază ale constituției din 1866 au fost următoarele:

separația puterilor în stat (legislativă, executivă, judecătorească), *guvernare reprezentativă* (parlamentul este ales prin vot, conducerea statului reprezintă întreaga națiune), *suveranitate națională* (puterile statului emană de la națiune), *responsabilitatea ministerială* (miniștrii răspund în fața legii pentru actele lor), *monarhie ereditară și constituțională*: România este condusă de moștenitori din casa de Hohenzollern-Sigmaringen. Aceștia trebuiau crescuți în religia ortodoxă.

Puterile statului:

Putere legislativă era deținută de Parlament și rege.

Parlamentul era alcătuit din Adunarea Deputaților și Senat. **Membrii** celor două camere erau aleși prin vot cenzitar; în Senat însă erau și unii membri de drept: foști parlamentari aleși în două legislaturi, foști miniștrii, generalii, mitropoliții și episcopii, reprezentanți ai universităților, membrii trimiși de Academia Română etc. **Atribuțiile** Parlamentului erau următoarele: elaborarea proiectelor de legi, votarea legilor, adoptarea bugetului țării (bugetul este reprezentat de banii ce revin într-un an fiecărui minister din produsul intern brut); Funcția de **rege** putea fi deținută de descendenți pe linie masculină ai regelui Carol I (femeile și descendenții lor se excludeau de la acest drept). Dacă nu existau descendenți direcți pe linie masculină ai regelui, atunci succesiunea revenea fratelui cel mai în vârstă al regelui sau moștenitorilor lui. **Atribuțiile** legislative ale regelui erau: sancționarea și promulgarea legilor (regele își dădea acordul, prin semnătură, pentru punerea în aplicare a legilor votate de Parlament); dreptul de veto absolut asupra legilor (regele putea respinge o lege, pe care apoi o trimitea Parlamentului spre reanalizare), propunerea unor proiecte de legi spre votul Parlamentului. ebacalaureat.ro

Puterea executivă era deținută de Guvern și rege.

Atribuțiile Guvernului erau de a pune în aplicare legile și de a elabora proiecte de legi. Miniștrii erau răspunzători pentru faptele lor în fața Parlamentului. **Atribuțiile** executive ale **regelui** erau următoarele: numea și revoca miniștrii, numea și confirmă în funcții publice, putea dizolva Parlamentul, conducea armata, bătea monedă (emitea monedă cu chipul său), acorda grațiere (suspendarea pedepselor, de obicei pentru cazuri umanitare). Cea mai importantă atribuție a regelui era cea de a dizolva Parlamentul, dar regii României până la Carol al II-lea nu au exercitat-o. Constituția prevedea că în caz de dizolvare a Parlamentului trebuiau organizate alegeri parlamentare în cel mai scurt timp. Parlamentul putea fi dizolvat o singură dată într-un an.

Puterea judecătorească se exercita prin Curți de Judecată și Tribunale. Cea mai înaltă instanță era Curtea de Justiție și Casație.

Drepturile și libertățile cetățenești erau: libertatea persoanei (nimeni nu poate fi urmărit sau arestat decât în cazuri prevăzute de lege), libertatea întrunirilor (dreptul de a organiza adunări publice), libertatea asocierilor (dreptul de a alcătui organizații: ex. partide, sindicate etc.), libertate conștiinței (dreptul de a avea propriile, idei, credințe, dar respectând ordinea publică și bunele moravuri), libertatea presei (dreptul de a publica propriile idei); inviolabilitatea domiciliului, inviolabilitatea proprietății, inviolabilitatea corespondenței (aceste prevederi care interzic pătrunderea în domiciliu fără acordul persoanei sau fără mandat judecătorec, preluarea unei proprietăți sau citirea corespondenței private au rolul, în primul rând, de a apăra cetățeanul în fața abuzurilor reprezentanților instituțiilor statului și abia apoi în fața abuzurilor persoanelor fizice); libertatea învățământului; învățământul primar era gratuit și obligatoriu. Sistemul electoral era bazat pe votul cenșitar (votau cei care aveau o anumită avere, prevăzută de lege). Populația era împărțită în 4 colegii electorale, după avere: la colegiul I și II votau marii proprietari funciari, la colegiul III votau burghezii, liber profesioniștii și ofițerii în retragere, iar la colegiul IV votau țăranii. La colegiul IV votul era indirect, prin reprezentanți (adică țăranii își alegeau dintre ei niște reprezentanți și doar aceia votau). În 1884 s-a modificat legea electorală prin desființarea colegiului IV și a votului indirect. Votau toți cei care plăteau un impozit către stat. **Consecințele elaborării constituției din 1866:** România devine un stat modern, guvernat după principiile liberalismului: separația puterilor în stat, drepturi și libertăți cetățenești, garantarea proprietății private. România va avea o viață politică stabilă, al cărei garant este regele, care are, prin constituție, rolul de a păstra echilibrul între forțele politice și instituțiile statului.

CONSTITUȚIA DIN 1923

Contextul și cauzele elaborării constituției din 1923:

Unirea din 1918 a adus în interiorul granițelor României teritorii noi cu numeroase minorități naționale și religioase. Constituția statului trebuia să se adapteze la noile realități. În 1918 s-a introdus votul universal, fapt care trebuia consemnat și în constituție. În 1921 s-a realizat reforma agrară, fapt ce a însemnat exproprierea marilor moșii. Constituția trebuia să prevadă exproprierea în caz de utilitate publică prin legi speciale.

Constituția din 1923 reproduce cea mai mare parte a textului celei din 1866. Apar însă câteva **schimbări importante față de constituția din 1866:**

În art. 1 se specifică faptul că România este *stat național, unitar și indivizibil*: conceptul de stat național și unitar, adică alcătuit dintr-o națiune majoritară pe un singur teritoriu politic, a fost nou introdus. Proprietatea nu este un drept absolut, ca în 1866; în caz de utilitate publică se pot realiza exproprieri. În 1866, cazurile de utilitate publică erau stabilite doar prin constituție, și anume: lucrări de comunicare, de salubritate publică și de apărare a țării. În 1923 se prevede că utilitatea publică se stabilește prin legi speciale (așa cum a fost cazul legii agrare din 1921). De asemenea bogățiile subsolului, căile de comunicație, apele și atmosfera sunt proprietatea statului. Votul este universal, spre deosebire de votul cenșitar din 1866. Se menționează egalitatea în drepturi fără deosebire de clasă socială și *fără deosebire de origine etnică, limbă și religie*. Constituția din 1866 prevedea doar egalitatea fără deosebire de clasă socială. Biserica ortodoxă este biserica dominantă în stat iar cea Greco-catolică este privilegiată în raport cu celelalte culte. În constituția din 1866 se menționa ca religie oficială cea ortodoxă. eBacalaureat.ro

Consecințele elaborării constituției din 1923:

România devine stat democratic. România se adaptează realităților politice, economice și sociale de după Marea Unire. Constituția democratică din 1923

CONSTITUȚIA DIN 1991

Constituția din 1991

Contextul și cauzele elaborării constituției

În contextul revenirii României la pluripartidism, în 1989, constituția comunistă trebuia înlocuită pentru a menționa noua stare de fapt, dar și pentru a garanta respectarea drepturilor cetățenești și pentru a permite dezvoltarea regimului politic democratic.

Principii de bază ale constituției din 1991

Primul capitol al constituției este intitulat chiar *Principii generale* și cuprinde principiile fundamentale, specifice unui regim democratic: *separația puterilor în stat, suveranitate națională, egalitatea tuturor cetățenilor în fața legii, pluripartidismul*. Forma de guvernare a

statului este *republica*, iar România este considerată *stat de drept, democratic și social*. Sintagma *stat de drept democratic și social* subliniază ideea că în România sunt garantate, prin instituțiile statului, respectarea legii și accesul liber la justiție (statul de drept), se respectă principiile democratice (statul democratic), statul respectă personalitatea umană și intervine pentru realizarea binelui comun, prin măsuri de protecție a cetățenilor săi în situații ordinare dar și extraordinare, în caz de calamitate sau criză, ori prin protecția și asigurarea de șanse pentru categoriile defavorizate (statul social). Între principiile generale menționate în acest prim capitol amintim și garantarea dreptului minorităților naționale de a-și păstra limba și tradițiile, întărirea legăturilor cu românii aflați în afara țării, dezvoltarea relațiilor pașnice cu toate statele, respectarea tratatelor internaționale. ebacalaureat.ro

Puterile statului:

Puterea legislativă este deținută de Parlament, alcătuit din Camera Deputaților și Senat. Parlamentul este ales pentru o perioadă de patru ani și are ca principale atribuții adoptarea legilor și a bugetului. Inițiativa legislativă (adică propunerea unor proiecte de legi) aparține membrilor parlamentului, membrilor guvernului, dar și cetățenilor, dacă un proiect este semnat de cel puțin 250000 de cetățeni din cel puțin un sfert din județele țării.

Puterea executivă este reprezentată de Guvern și Președintele României. Guvernul urmărește punerea în aplicare a legilor. Primul ministru este propus de președinte, în urma consultării cu partidul sau partidele care dețin majoritatea parlamentară. El propune Parlamentului spre aprobare o listă de miniștri. Guvernul răspunde politic în fața Parlamentului; el poate fi demis de Parlament prin acordarea votului de neîncredere.

Președintele României este ales prin vot universal pe o perioadă de 4 ani (la revizuirea constituției, în 2003, s-a ridicat mandatul la 5 ani). Aceași persoană are voie să obțină maxim două mandate. Rolul fundamental al Președintelui este acela de a exercita funcția de mediere între puterile statului. Președintele are următoarele atribuții: desemnează primul-ministru, promulgă legile (le contrasemnează, pentru a le aproba intrarea în vigoare), poate dizolva Parlamentul, în cazul în care acesta a respins de două ori investiția unui guvern (dar poate dizolva Parlamentul o singură dată într-un an), este comandant suprem al armatei, conferă decorații, acordă grațiere, încheie tratate internaționale pe care le propune aprobării Parlamentului, emite decrete.

Puterea judecătorească. Judecătorii sunt independenți de puterea politică și inamovibili (nu pot fi transferați, înlocuiți sau destituiți decât de Consiliul Superior al Magistraturii). Cea mai înaltă instituție judecătorească este Curtea Supremă de Justiție.

Drepturile și libertățile cetățenești

Sunt specificate drepturile și libertățile obișnuite într-o constituție democratică: libertatea persoanei, libertatea întrunirilor și asocierilor, libertatea presei, inviolabilitatea domiciliului, inviolabilitatea proprietății, dreptul de vot. Spre deosebire de constituția democratică din 1923, cea din 1991 specifică și protecția din partea statului român de care se bucură cetățenii români aflați în străinătate, cetățenii străini și apatrizi (cei care nu au niciun fel de cetățenie) pe teritoriul României, respectarea tuturor tratatelor privind drepturile omului, semnate de România. Constituția din 1991 prevede și dreptul la viață, interzicerea torturii, a muncii forțate și a pedepsei cu moartea, protecția persoanelor cu handicap, protecția familiei, a copiilor și a tinerilor.

Pentru a garanta apărarea drepturilor cetățenești, este înființată instituția **Avocatul Poporului**, la care poate să facă apel orice cetățean care se consideră nedreptățit.

Consecințele adoptării constituției din 1991

Prin constituția din 1991, România redevine stat democratic și stat de drept (adică un stat ale cărui legi se bazează pe respectarea drepturilor și libertăților cetățenești, un stat în care funcționarea instituțiilor se face pe baza legilor, justiția este independentă, iar cetățenii sunt protejați de excesul de autoritate al instituțiilor). Trecerea de la statul autoritar comunist la statul de drept a întâmpinat anumite dificultăți. Intrarea României în Uniunea Europeană în 2007 a fost o recunoaștere la nivel european a faptului că în țara noastră statul de drept funcționează.

Constituții autoritare

CONSTITUȚIA DIN 1938

Adoptată în contextul în care, în anul 1937, la alegerile parlamentare, niciun partid politic nu a obținut 40% din voturi pentru a primi „prima electorală”, Constituția din 1938 este Constituția în timpul regelui **Carol al II-lea** (1930-1940) și se bazează pe o concepție autoritară. Constituția nu mai emana de la națiune, ci de la puterea executivă.

Din punctul de vedere al organizării fiecărei puteri în stat, noua constituție conține diferențe esențiale față de constituțiile anterioare.

Regele este capul statului; puterea legislativă se exercita de către Rege prin Reprezentanța Națională, care se împarte în două: Senatul și Adunarea Deputaților.

Constituția prevede două atribute esențiale ale capului statului, și anume: persoana regelui este inviolabilă; miniștrii lui sunt răspunzători – actele de stat ale Regelui vor fi contrasemnate de un ministru care, prin aceasta, devine răspunzător de ele.

Constituția declara responsabili pe miniștrii care au contrasemnat actul și, prin aceasta, își angajează responsabilitatea lor proprie .

În Constituția din 1938 **prerogativele șefului statului** sunt deosebit de mari (regele are atribuții legislative, executive și judecătorești); Regele avea drept de veto absolut, întrucât putea refuza sancționarea unei legi fără să fie nevoit să explice refuzul sancționării acesteia; putea dizolva Parlamentul fără să fie obligat să-l convoace într-un anumit termen; se consacra dreptul șefului statului de a legifera prin

decrete-legi; hotărârile judecătorești se execută în numele Regelui.

Titlul II din Constituția din 1938, care tradițional trata despre drepturile omului, este împărțit în două capitole: „**Despre datoriile românilor**” și „**Despre drepturile românilor**„. Prioritatea datoriilor față de drepturi demonstrează însuși spiritul constituției.

În constituțiile anterioare, românii aveau numai două datorii: de a urma cursurile școlii primare și de a îndeplini serviciul militar.

În privința împărțirii administrative a țării, se suprima articolul care viza organizarea în județe și este înlocuit cu articolul prin care țara este împărțită mai întâi în rezidențe regale, apoi în ținuturi.

Concluzie: exercițiul puterilor constituționale trece în mâinile Regelui, căruia îi este atribuit chiar și monopolul revizuirii Constituției.

Constituții comuniste

CONSTITUTIA DIN 1948

Adoptată în urma abdicării forțate a regelui Mihai (30 decembrie 1947) și a proclamării Republicii Populare Române, o „democrație populară” impusă, Constituția din 1948 evidențiază **instituționalizarea comunismului** prin transformarea treptată a societății românești după modelul stalinist.

Alcătuată după modelul Constituției sovietice în vigoare, Constituția din 1948 a avut un caracter provizoriu, în care prevederile economice prevalau asupra celor politice, și a reprezentat instrumentul legal prin care se pregătea trecerea întregii economii sub controlul statului.ebacalaureat.ro

Constituția prevedea: mijloacele de producție, băncile și societățile de asigurare pot deveni proprietatea statului când interesul general o cere; comerțul intern și extern trece sub controlul statului; planificarea economiei naționale.

În Republica Populară Română organul suprem al puterii se stat este **Marea Adunare Națională**(M.A.N.), **organul legislativ**. Prezidiul M.A.N. este răspunzător față de M.A.N. Guvernul este organul executiv și administrativ și dă seama în fața M.A.N. și a Prezidiului M.A.N. în perioada dintre sesiuni.

Instanțele judecătorești sunt Curtea Supremă, tribunalele și judecătoriile populare; se suprimă **inamovibilitatea** (calitate a unui demnitar de a nu putea fi transferat, înlocuit sau destituit din funcția pe care o ocupă) judecătorilor.

Constituția putea fi oricând modificată la propunerea guvernului sau a unei treimi din deputați, de către Marea Adunare Națională.

Consecințe: se naționalizează, în 1948, principalele întreprinderi industriale, miniere, bancare, de asigurări și de transport; au fost naționalizate o mare parte a clădirilor și locuințelor; se face o nouă reformă monetară (sunt confiscate ultimele rezerve în numerar) și se hotărăște transformarea socialistă a agriculturii.

CONSTITUTIA DIN 1958

Constituția din 1952 este legea totalei aserviri a Republicii Populare Române față de Uniunea Sovietică.

Prin capitolul introductiv, Constituția pune la baza existenței statului român dependența față de Uniunea Sovietică. Prietenia cu U.R.S.S. constituie " baza politicii noastre externe".

Principiul de bază al puterii de stat este **dictatura proletariatului**, regimul de stat al României este regimul **democrației populare**, care reprezintă interesele celor ce muncesc. Statul democrat popular este o formă a dictaturii proletariatului exercitată de Partidul Comunist.

Organul executiv suprem al R.P.R. este **Consiliul de Miniștri**. **Justiția** este realizată de către Tribunalul Suprem al R.P.R., tribunalele regionale și tribunalele populare, și de către tribunalele judecătorești, înființate prin lege.

Unicul **organ legiuitor** este **Marea Adunare Națională** (M.A.N.), aleasă pe o perioadă de 4 ani. M.A.N. alege **Tribunalul Suprem** pe o perioadă de 5 ani.

Titlul „**Drepturile și datoriile fundamentale ale cetățenilor**” subliniază preponderența statului asupra cetățeanului și accentuează mai mult datoriile decât drepturile.

Dreptul la muncă și învățatură, dreptul de supraviețuire (odihnă, pensie) erau mai mult datorii. Libertatea cuvântului, presei, întrunirilor și mitingurilor (element de noutate), libertatea demonstrațiilor de masă se exercita „în conformitate cu interesele celor ce muncesc și în vederea întăririi regimului democrației populare”.ebacalaureat.ro

„Partidul Muncitoresc Român este forța conducătoare atât a organizațiilor celor ce muncesc, cât și a organelor și instituțiilor în stat”;

dreptul de asociere era subordonat înregistrării sub conducerea P.M.R.

În această Constituție se vorbește pentru prima dată despre proprietatea socialistă și de „rolul conducător al partidului”.

CONSTITUTIA DIN 1965

România este republică socialistă, teritoriul fiind „inalienabil și indivizibil „.

Constituția **Republicii Socialiste România** conferea rolul conducător Partidului Comunist Român, în întreaga viață a societății.

Organul suprem al puterii de stat este **Marea Adunare Națională**, singurul **organ legiuitor**.

În anul 1974, prin legea nr. 1, a fost instituită funcția de președinte al R.S.R., iar atribuțiile deținute până atunci de Consiliul de Stat reveneau șefului statului.

Constituțiile României

Vocabular

Modelul și contextul adoptării constituției – Elaborarea constituțiilor României se înscrie într-un context mai larg, extra-național; în privința constituțiilor democratice este vorba despre procesul general de democratizare a societății pe plan european și universal, demarat odată cu Constituția SUA din 1787; în ceea ce privește constituțiile comuniste, este vorba despre contextul comunizării României prin ocupația sovietică; la fel, constituția autoritară a lui Carol al II-lea, survine sub influența regimurilor fasciste instaurate în statele vecine României, din nevoia conservării tradițiilor naționale împotriva ascensiunii comunismului sovietic.

Stat și teritoriu – Statul este definit în constituție ca fiind suveran, referitor la autonomia sa în politica internă, independent, referitor la politica externă și statutul său internațional, și indivizibil sau unitar, din punct de vedere al organizării teritorial administrative; teritoriul este inalienabil, pentru că nicio porțiune de pământ dintre granițele statului nu poate fi deținută de alt stat

Gubern minoritar – În decembrie 1937, niciunul din partidele mari ale României nu au reușit să obțină o majoritate confortabilă de minim 40% la alegerile parlamentare, care să îi permită atât majoritatea în parlament cât și formarea unui guvern majoritar. Regele Carol II, care manifesta de mai mulți ani tendințe antiparlamentare, a chemat să formeze guvernul al patrulea partid după rezultatele din alegeri (9,15%), Partidul Național-Creștin condus de Octavian Goga și de A.C. Cuza. În felul acesta era deschisă calea instaurării regimului autoritar carlist, care impune o nouă constituție în februarie 1938 și un nou guvern condus de patriarhul Miron Cristea.

Reacțiunea – În viziunea partidelor de stânga, reacțiunea este reprezentată de susținătorii ideologiilor conservatoare, de dreapta, care se opun schimbării regimului politic și economic; termenul apare în secolul al XIX-lea, cu referire la monarhiile tradiționale anti-revoluționare, anti-liberale, și este preluat în secolul XX de propaganda comunistă, cu referire la partidele tradiționale, de centru și de dreapta.

Regiunile RPR (1952-1965) – Conform Constituției Republicii Populare Române din 1952, teritoriul a fost împărțit administrativ, pe lângă județe, și în regiuni, printre care și Regiunea Autonomă Maghiară, ce cuprindea județele Harghita și Covasna. Această împărțire nu anula caracterul unitar al statului român, dar apropia țara de modelul federal sovietic. Împărțirea în regiuni a fost abandonată în 1965, prin noua Constituție a Republicii Socialiste România.

Parcursul unei legi de la inițiativă la aplicare (în România actuală, în baza Constituției din 1991, modificată în 2003) – 1. legea este inițiată prin propunere venită din partea unui parlamentar, a guvernului sau a președintelui, precum și din partea societății civile, prin strângerea a 100.000 de semnături; 2. propunerea este formulată ca proiect de lege și ajunge în Parlament, unde este dezbătută aprins în comisia de specialitate, de un grup restrâns de parlamentari; 3. odată ce se ajunge la o formulă acceptată de membrii comisiei parlamentare, proiectul ajunge la discuții, separat, în fiecare din cele două camere parlamentare (Camera Deputaților, care este camera inferioară, apoi Senat, care este camera superioară a Parlamentului); 4. proiectul este adoptat de fiecare cameră cu votul majorității membrilor prezenți (legile simple sau ordinare) sau cu votul unei majorități calificate de 2/3 dintre totalul membrilor fiecărei camere (legile organice); 5. legea adoptată de ambele camere parlamentare ajunge pe masa Președintelui, care – în caz de răspuns favorabil – promulgă legea printr-un act de promulgare; președintele poate folosi dreptul de veto limitat, o singură dată pentru același proiect de lege; 6. legea intră în vigoare la două săptămâni de la publicarea în "Monitorul Oficial".ebacalaureat.ro

Drept de veto absolut – Este o prerogativă, un privilegiu acordat domnitorului/regelui României prin Constituția din 1866. Prin acest drept, monarhul putea preveni orice proiect de lege de la aplicare. Dreptul nu a fost folosit, fapt care ne înreptățește să îl considerăm pe Carol I un monarh moderat, un garant al democrației în România de la cumpăna secolelor XIX-XX. Dreptul de veto absolut a fost eliminat prin Constituția din 1923, care sporește astfel puterile Parlamentului. În prezent, președintele României are drept de veto limitat, după cum a avut și monarhul în perioada interbelică.

Sanționarea legii – În monarhie, este semnătura prin care monarhul acceptă și promulgă un proiect de lege adoptat de Parlament

Interpelare – Drept al membrilor parlamentului de a adresa întrebări miniștrilor, ca măsură pentru verificarea eficienței guvernului în aplicarea legilor. Interpelările vizează regulamentele, metodologiile și hotărârile guvernului cu privire la executarea legilor.

Vot de blam – Numit și vot de neîncredere (în România monarhică) sau moțiune de cenzură (în România republicană) este votul camerelor reunite ale Parlamentului pentru retragerea mandatului unui guvern; prin acest vot se exercită răspunderea politică a guvernului față de Parlamentul care l-a investit inițial cu puterea executivului.

Constituționalitate – Calitatea oricărei legi sau norme publice de a fi conformă cu litera și spiritul legii fundamentate, a constituției; actualmente, în România, Curtea Constituțională este forul juridic investit cu atribuția de a verifica constituționalitatea legilor, prin autosesizare sau prin sesizare venită din partea unor terțe părți.

"Garantarea" vs. "ocrotirea" proprietății private și restituirea proprietăților confiscate în comunism – Constituțiile democratice consideră proprietatea privată "sacră și inviolabilă" și prevăd garantarea dreptului la proprietate. Această formulă atrage după sine necesitatea ca, în caz că proprietatea este naționalizată sau rechiziționată de stat, sau distrusă de calamități naturale, să existe despăgubiri alocate de stat în contravaloarea proprietății. Constituțiile comuniste au preferat formula "ocrotirea proprietății", aceasta neavând sensul juridic al "garantării proprietății" și legitimând naționalizarea și colectivizarea desfășurate la sfârșitul anilor '40, fără despăgubiri. După revenirea la democrație în 1990 termenii au fost îndelung dezbătuți de politicieni și juriști, mulți acuzând Constituția din 1991 pentru păstrarea termenului "ocrotire", care a fost înlocuit cu termenul "garantare" abia prin modificarea constituțională din 2003. Prima lege post-comunistă care definea statutul caselor naționalizate după instaurarea guvernului comunist al lui Petru Groza din 6 martie 1945 a fost promulgată în 1995. Legea privind restituirea proprietăților agricole sau forestiere a fost adoptată în anul 2000. Legea prin care foștii proprietari de locuințe care nu au putut fi despăgubiți prin restituirea în natură a locuințelor vor primi despăgubiri în bani (un total de 8 miliarde euro conform estimărilor guvernului) a fost îndelung discutată și a suferit multe modificări și întâzieri în aplicare, ultima variantă datând din 2013.

Tipuri de vot pentru alegerea reprezentanților românilor – În prezent, în România, alegerile sunt organizate pe baza Constituției și a Legii electorale de către Autoritatea Electorală Permanentă și de către Biroul Electoral Central ales special pe durata alegerilor.

Din punct de vedere electoral, România este împărțită în unități numite circumscripții electorale, care se suprapun județelor țării, inclusiv Municipiului București, la care se adaugă o circumscripție pentru românii domiciliați în străinătate. Votul pentru Parlament și pentru alegerile consiliilor locale este un vot cu mai mulți câștigători, în timp ce votul pentru președinte și pentru primari ori pentru președinții consiliilor județene este un vot cu un singur câștigător dintre mai mulți candidați.

Votul cu un singur câștigător se decide prin pluralitate simplă, adică cine are mai multe voturi câștigă funcția pusă în joc; în cazul alegerii președintelui votul are două tururi (se vorbește de "primul tur de scrutin" și "al doilea tur de scrutin"), în al doilea tur de scrutin intrând numai primii doi clasaiți în primul tur; acest al doilea tur de mai numește balotaj (alegere între doi).

În ceea ce privește votul cu mai mulți câștigători, niciun partid sau candidat independent nu poate avea acces în instituția publică reprezentativă dacă nu atinge pragul electoral de 5%, măsură menită să asigure redistribuirea voturilor candidaților care nu întrunesc 5% ("voturi irosite") proporțional către partidele care au peste 5%. Măsura pragului electoral este restrictivă, nedemocratică, în comparație cu alte state care nu impun un prag electoral.

Pentru Parlamentul României se organizează o singură zi electorală, iar pentru alegerea câștigătorilor votul este mixt, în sensul că folosește atât votul prin pluralitate simplă (uninominal) pe colegii electorale pentru jumătate dintre parlamentari, cât și votul proporțional exprimat la nivel național pentru fiecare partid, pentru cealaltă jumătate din parlamentari. Un colegiu electoral este uninominal și reprezintă o parte a unei circumscripții electorale, fiind delimitat astfel încât norma de reprezentare să fie de un deputat la 70.000 de locuitori și de un senator la 160.000 de locuitori. Distribuția voturilor se face astfel: candidatul care câștigă mai multe voturi în colegiul uninominal este câștigător, iar următorii admiși în Parlament din fiecare colegiu sunt selectați de pe listele de candidați ale partidelor, în ordinea înscrierii în listă, în funcție de procente câștigate de partide la nivel național. După alegerile din 2012 România are 176 de senatori și 412 deputați.

Scopul votului mixt este să asigure reprezentativitatea și caracterul democratic al alegerilor, astfel ca principiul puterii majorității să fie egal respectat cu principiul pluralității de voturi la nivel local, și ca cetățenii să poată controla mai eficient candidatul ales.

4. Autonomii locale

Autonomii locale și instituții centrale

Vocabular

Autonomie = Calitatea unei unități administrativ-teritoriale (oraș, regiune, țară) de a se fi liber, auto-guverna, de a lua singură decizii în problemele interne; prin comparație, o persoană este autonomă atunci când nu depinde în luarea deciziilor și în acțiunile sale de o altă persoană.

Autonomii locale (obști sătești, cnezate, voievodate, jupanate etc.) = În spațiul românesc, în evul mediu, autonomiile locale erau obștile sătești care s-au reunit în cnezate și voievodate, conduse de cnezi și, respectiv, voievozi.

Evoluția autonomiilor locale din Transilvania = Ocuparea Transilvaniei de Ungaria, finalizată în secolul al XII-lea, a adus transformări semnificative statutului unităților teritorial-administrative de aici: întreaga Transilvanie a devenit în secolul al XII-lea principat sub conducerea unui principe, dar a revenit la statutul de voievodat, în același secol, probabil datorită presiunii voievozilor locali; în plus colonizarea maghiarilor, secuilor, sașilor și a ordinelor militare și călugărești (secolele XI-XIII) a dus la crearea de noi unități teritoriale cu autonomie: comitate, scaune, mănăstiri, burguri, care au coexistat o vreme cu țările românilor. Din secolul al XIII-lea, țările au fost

treptat transformate în districte, iar voievozii români de aici și-au pierdut autonomia, dreptul lor de a se auto-guverna fiind acordat numai sașilor (ca în regiunea Brașov, Făgăraș, Sibiu, Bistrița). Din secolul al XVI-lea au apărut universitățile, care beneficiau de autonomie (Brașovul).

"Țările" sau "vlahiile" = Aceste cnezate sunt numite în tradiția locală "țări" de la latinescul *terrae* sau cu termenul etnic "vlahie", adică țară românească. Originea slavă a termenilor cneaz și voievod arată că mulți dintre șefii autonomiilor locale erau de origine etnică slavă, în schimb majoritatea populației locuitoare în aceste țări era vorbitoare a limbii de origine romanică (limba română). Toate aceste cnezate și voievodate aveau libertate în luarea deciziilor interne (autonomie internă) și externe (autonomie externă sau independență). Sinonime ale termenului cneaz sunt "jude" și "jupan".

Cronicile medievale din secolele IX-XIII menționează numeroase asemenea țări ale vlahilor cu autonomie locală = "țara necunoscută ce-i zic Balak", amintită de *Geografia* armeanului Moise Chorenati (sec. IX), situată undeva în Moldova; țara berladnicilor în corespondența regelui Ungariei Andrei al II-lea (sec. XIII), situată în sudul Moldovei; țara volohovenilor în *Cronica lui Nestor* (sau *Cronica rusească*, sec. XIII), din nordul Basarabiei voievodatele lui Gelu, Glad, Menumorut, Gyla și Ahtum, în Transilvania, Banat și Crișana, amintiți de cronicile maghiare *Gesta Hungarorum* a lui Anonymus (sec. XII – despre primii trei voievozi) și *Gesta Hunorum et Hungarorum* a lui Simon de Keza (sec. XIII), precum și în *Legenda Sfântului Gerard* (sec. XI – despre ultimii doi voievozi) în postura de apărători ai Transilvaniei contra expansiunii Ungariei de la anii 900 (primii trei voievozi) și 1000 (ultimii doi); "pădurea slavilor și a valahilor" – situată în țara Făgărașului, ultimul teritoriu liber al românilor din Transilvania, menționată în diploma *Andreanum* a regelui ungariei Andrei II (1224), care acordă sașilor coloniști aici drepturi egale cu românii autohtoni; voievodatele lui Litovoi și Seneslau, situate în țara Hațegului, respectiv țara Bârsei, și cnezatele lui Ioan și Fracaș, situate între Jiu și Olt, menționate de Diploma cavalerilor Ioaniți (1247), document prin care regele Bela IV al Ungariei acordă sus numiților cavaleri coloniști în sudul Carpaților, cele două cnezate precum și țara Severinului; jupanatele lui Tatos, Satza, Sestlav și Pudilă, menționate în Doborgea de epopeea *Alexiada* a prințesei bizantine Ana Comnena (sec. XI).

Formațiuni pre-statale românești = Din punct de vedere istoric, aceste autonomii locale joacă rolul de formațiuni pre-statale, din unirea cărora vor rezulta statele medievale românești Dobrogea, Moldova și Țara Românească în secolul al XIV-lea. Deosebirea dintre stat și formațiunile pre-statale este aceea că cele din urmă nu beneficiază nici de scriere și legi scrise, nici de instituții centrale, nici de capitală sau granițe clar delimitate; în schimb ele au autonomie manifestată pe mai multe planuri.

Caracteristicile (asemănările) autonomiilor locale = Cnezatele dețin putere sau autonomie legislativă (iau decizii politice), putere juidică (judecă potrivit cutumei), putere economică (impun taxe intene și vamale, organizează agricultura), putere funciară (împart pământurile membrilor obștilor); în plus, voievodatele se caracterizează prin putere militară, voievodul fiind conducător al oștirii cnezatelor unificate.

Primul stat medieval al românilor (vlahilor sud-dunăreni) = A fost întemeiat la sudul Dunării în 1185, de către vlahi și bulgari, răsculați contra fiscalității Imperiului Bizantin. Acest stat s-a numit Țaratul Vlaho-Bulgar, condus de dinastia Asăneștilor (frații Petru și Asan); la începutul secolului XIII, Ioniță Caloianul, conducătorul Țaratului, a trecut statul la cotolicism.

Descălecat = Termenul sugerează întemeiereastatelor medievale extracarpatice (Moldova și Țara Românească) prin aportul unor voievozi români veniți de peste munți, din Transilvania, din cauza pierderii autonomiei locale de care beneficiaseră până la conflictul lor cu regele Ungariei, care desființează dreptul la autonomie al românilor în secolele XIII-XIV.

Instituțiile centrale ale statului medieval românesc = Domnia, Biserica (mitropolia), sfatul domnesc, oastea cea mică (boierii), oastea cea mare (boierii și țărani liberi), adunarea țării (aceeași structură ca oastea cea mare).

Atribuțiile domnului = Legislativă, juridică, economică, funciară, militară. Spre deosebire de un cneaz, domnitorul întemeiază o capitală stabilă unde organizează o cancelarie domnească sub conducerea unui mare boier cu dregătoria de logofăt, pentru a scrie actele domniei (în grafia chirilică și pe limba slavonă). În plus, domnitorul este considerat unsul lui Dumnezeu ("Io") și stabilește relații diplomatice oficiale (scrise) cu statele vecine de la care primește dreptul de a bate monedă după modelul care circulă în acele state. ebacalaureat.ro

Atribuția funciară a domniei = Aceasta este o trăsătură care diferențiază monarhia medievală românească (statul domnesc) de monarhia centralizată din occident. Dacă în occident monarhul care centralizează (unește sub autoritatea sa) pământurile feudale numește la conducerea lor noi șefi locali, care îi sunt credincioși regelui, în țările române domnitorul obține și menține unitatea cnezatelor și voievodatelor locale prin înțelegerea cu boierii locali, care îi acordă puterea cu condiția confirmării dreptului lor asupra pământului.

Conflictul dintre boieri și domni = Boierii susțin adesea pretendenți diferiți la domnie, în virtutea caracterului electiv al domniei, preferându-i pe acei fii de domnitor care erau mai ușor controlabili, sau care erau pe placul Imperiului Otoman. Din cauza acestor pretendenți multipli la domnie izbucnesc războaie între facțiunile boierești. Domnitorul urcat la tron pornea apoi o politică antiboierescă soldată adesea cu uciderea opozanților (cum au făcut Vlad Țepeș sau Alexandru Lăpușeanu). Din acest motiv domnitorii au recurs la sprijinul boierimii mici și mijlocii, pentru a evita aducerea la curte a boierimii mari, și au încercat să instaureze un stat domnesc (adică cu domn autoritar) în detrimentul statului boieresc (în care domnul să fie dominat de marea boierime).

Moștenirea bizantină a statelor medievale românești = Aceasta se referă la crearea instituțiilor politice, militare, bisericesti și culturale centrale din statele medievale românești după modelul instituțiilor din Imperiul Bizantin, considerat patron spiritual și aliat al Țărilor Române: astfel, în plan politic, titlul de "domn singur stăpânitor" este echivalentul românesc al titlului de "împărat autocrator", originea divină a domniei este subliniată de particula "IO", care apare și în titulatura împăratului bizantin; în plan bisericesc, mitropolitul este supus Patriarhului de la Constantinopol, și, ca și acesta, participă la încoronarea și la mirungerea suveranului și este cel mai important om de stat după domnitor, deținând șefia sfatului domnesc; în plan militar, oastea este condusă de boierii locali deținători de moșii, care la nevoie strâng la luptă oastea călăreților și oastea de țărani, după aceeași ierarhie ca în Imperiul Bizantin; în plan cultural, limba oficială în care sunt scrise documentele domnești și în care sunt oficiale slujbele bisericesti este limba slavonă, folosită de primii slavi

ortodocși (țarul bulgar Boris din secolul al IX-lea), iar grafia oficială este cea chirilică, creată de cărturarii bizantini Chiril și Metodie pentru bulgari în secolul al IX-lea de asemenea. Moștenirea bizantină din statele românești se explică prin refuzul voievozilor români din Moldova și Țara Românească de a prelua modelul instituțional, bisericesc și cultural al Ungariei (principatul, catolicismul, grafia latină), pentru a nu da prilejul Ungariei de a transforma țările române în provincii ale sale.

Capitulațiile = Sunt tratatele oficiale dintre rezultanți și domnitorii români din secolele XIV-XVI, prin care erau reglementate raporturile dintre Imperiul Otoman – ca putere suzerană, și Țările Române – castate vasale. Prin *Capitulații* statele românești vasale intrau în Casa Păcii, plătind tribut și renunțând la autonomia externă, primind în schimb garanții privind autonomia internă. Capitulațiile au fost grav încălcate prin amestecul Porții în autonomia internă a țărilor române începând cu secolul al XVII-lea (de exemplu, numirea la domnia Moldovei a lui Dumitrașcu Cantacuzino, în 1673) și culminând prin instaurarea domniilor fanariote în secolul al XVIII-lea.

Suzeranitate și vasalitate = Termenii sunt folosiți în limbaj politic și diplomatic și desemnează supunerea statului vasal de către un altul suzeran, care percepe tribut și își impune propria politică externă asupra statului vasal. Astfel, Valahia și Moldova au fost vasale Imperiului Bizantin și Ungariei (în secolele XIV-XV), dar și Poloniei (în cazul Moldovei în secolele XIV-XV), și apoi Imperiului Otoman, în toată perioada de la 1415 (Valahia), respectiv 1456 (Moldova) și până la câștigarea independenței de stat absolute față de otomani în 1878. Transilvania a fost vasală Ungariei din secolul XII până la 1541, când a devenit Principat autonom sub suzeranitate otomană. Astfel, timp de 150 de ani, până la ocuparea Transilvaniei de către Austria prin diploma leopoldină din 1691, toate cele trei state medievale românești au avut un statut internațional similar (vasale Imperiului Otoman), fapt care a grăbit formarea unei conștiințe a unității românești, înfăptuită însă, în condiții favorabile, abia la 1918.

Raialele = teritorii și persoane supuse Imperiului Otoman, deci fără autonomie internă; din teritoriile românești următoarele au fost raiale turcești: Turnu și Giurgiu (1415), Chilia și Cetatea Albă (1484), Tighina (1532), Brăila (1540), Hotin (1673).

Pașalâc = Provincie a Imperiului Otoman, înmărmărită în sangeacuri și raiale. Sub acest statut au intrat și Bulgaria (1396) și Serbia (1521) și chiar Ungaria (1541), dar și două teritorii românești – Pașalâcul Timișoarei (1552) și Pașalâcul Oradei (1660). Dacă Bulgaria și Serbia s-au eliberat abia în secolele XIX-XX, Ungaria, banatul și Crișana au devenit Habsburgice încă de la finele secolului XVII (Ungaria și Oradea) sau început de secol XVIII (Banatul).

Domniile fanariote = Reprezintă o formulă politico-instituțională de organizare a Țărilor Române sub dominația otomană, pentru un control strict al acestor state vasale, menținută din anii 1711 (Moldova)/ 1726 (Valahia) și până în anul 1822. Prin acest sistem de dominație creat de Poartă, Țările Române și-au pierdut autonomia internă, fără a fi declarate provincii otomane, în schimb domniile erau recrutați din familiile grecești din cartierul Fanar din Constantinopol și numiți direct de sultan, în schimbul unor plăți oficiale (pescheșuri, mucareri) scoase la licitație. Caracteristicile domniilor fanariote sunt: exploatarea fiscală excesivă Principatelor române, înlocuirea domnitorilor și a dregătorilor pământeni (români) cu domni/boieri greci, desființarea oastei românești și a sfatului domnesc.

Cauze:

Invaziile popoarelor migratoare care s-au succedat pe teritoriul țării noastre
Tendințele expansioniste ale regalității maghiare și ale Imperiului Bizantin
Presiunea Hoardei de Aur care a limitat influența maghiară în spațiul est-carpatic.

Existența formațiunilor prestatale românești

Primele formațiuni prestatale românești:

Au avut la bază obștile sătești care au evoluat din obștile gentilice (ce aveau la bază legăturile de rudenie dintre membrii obștii) Treptat, obștile au căpătat un caracter teritorial, fiind conduse de cnezi sau juzi.

Obștile sătești s-au grupat în uniuni de obști, autonomii locale numite de Nicolae Iorga "romanii populare" și care purtau diferite denumiri: codri, țări, ocoale, câmpuri etc. Locuitorii acestora au fost consemnați în izvoare bizantine, ruse, turcești, maghiare, armene sub diferite denumiri: vlahi, volohi, valahi, blachi, ulaki.

Formațiuni prestatale românești (sec. IX-XIII)

Transilvania

Cele mai vechi formațiuni politice prestatale au fost semnalate în interiorul arcului carpatic, despre care vorbește cronicarul Anonymus în Gesta Hungarorum ("Faptele ungarilor"):

Voievodatul lui Menumorut, în Crișana, cu centrul la Biharea
Voievodatul lui Glad, în Banat, cu centrul la Cuvin
Voievodatul lui Gelu, în Podișul Transilvaniei, cu centrul la Dăbâca

Legenda Sfântului Gerard menționează existența, la jumătatea sec. XI, a două voievodate românești, care au opus rezistență expansiunii maghiare:

Voievodatul lui Ahtum, în Banat, cu centrul la Morisena
Voievodatul lui Gyla, în centrul Transilvaniei, cu centrul la Bălgrad (Alba-Iulia)

Cronica lui Nestor (sec. XII) confirmă existența românilor și a slavilor la venirea ungarilor în Pannonia.

Țara Românească (la sud de Carpați)

Diploma cavalerilor Ioaniți din 1247 amintește formațiuni prestatale românești:

Țara Severinului, în estul Banatului și vestul Olteniei *Cnezatul lui Ioan*, în sudul Olteniei *Cnezatul lui Farcaș*, în nordul Olteniei *Voievodatul lui Litovoi*, între Olt și Jiu *Voievodatul lui Seneslau*, în stânga Oltului

Moldova (la est de Carpați)

Izvoarele vorbesc despre existența în spațiul est-carpatic a numeroase formațiuni politice:

Țara Sipenițului *Codrii Cosminului* *Codrii Orheiului* *Codrii Lăpușnei* *Câmpul lui Dragoș* *Ocoale* (în Câmpulung, Vrancea)

Dobrogea (între Dunăre și mare)

– sec. X – conducători ai unor formațiuni politice atestați de sursele arheologice:

Jupan Dimitrie (în localitatea Mircea-vodă) *Jupan Gheorghe* (complexul de la Basarabi)

– sec. XI – izvorul bizantin *Alexiada*, scris de Ana Comnena, vorbește despre trei conducători din Dobrogea:

Tatos, în sudul Dobrogei, cu reședința la *Dristor* *Satza*, în nord-vestul Dobrogei, cu reședința la *Vicina* *Seslav*, în nord-estul Dobrogei, cu reședința la *Preslav*

– sec. XIII – într-o diplomă a țarului bulgar Ioan Asan II (1218-1241), este menționată:

Țara Cavarnei situată între Mangalia și Varna, nucleu al viitorului stat.

Formarea statului medieval Transilvania

A avut loc în două etape:

Etapa voievodatelor românești, care s-au opus înaintării maghiarilor în zonă (sec. IX-XI) Etapa cuceririi maghiare a Transilvaniei (sec. XI-XIII)

După crearea regatului Ungariei, prin încoronarea lui Ștefan I (anul 1000) și creștinarea ungarilor în rit catolic, în sec. XI începe cucerirea sistematică și organizată a Transilvaniei. Maghiarii au organizat teritoriul cucerit în comitate (primul fiind Bihorul – 1111) și au încercat să introducă instituții apusene (principatul și episcopii catolice). A fost menționat ca principe al Transilvaniei un demnitar laic, Mercurius, dar în 1176 se revenea la instituția tradițională românească, cea a voievodului care se bucura de autonomie în cadrul regatului maghiar, voievodul fiind numit de rege (primul voievod menționat în 1176 – Leustachus). Se mențin, astfel, structurile politice autonome. ebacalaureat.ro

Pentru întărirea stăpânirii maghiare în Transilvaniei, au fost colonizați aici secui, sași, cavaleri din ordinele călugărești (teutoni și ioaniți). Românii, deși majoritari, au fost treptat excluși din viața politică, reprezentată de cele trei națiuni privilegiate: maghiarii, sașii și secuii.

Dacă zonele centrale ale Transilvaniei au fost cuprinse în structurile regalității maghiare, în zonele de margine continuau să existe autonomii românești sub forma "țărilor": Amlășul, Făgărașul, Maramureșul. De aici vor pleca voievozii ce vor juca un rol important în întemeierea statelor românești extracarpatic: Țara Românească și Moldova.

Transilvania își păstrează structura voievodală până în 1541, când devine principat autonom sub suzeranitate otomană. Ea era condusă de un principe ales de Dietă și confirmat de sultan.

Formarea statului medieval al Țării Românești

În procesul de unificare teritorială și obținerea independenței se remarcă trei inițiative:

Voievodul **Litovoi** refuză să mai plătească tribut regelui maghiar Ladislau IV la 1277; Litovoi este ucis în luptă, iar fratele său Bărbat, este luat prizonier și ulterior răscumpărat. Bărbat recunoaște suzeranitatea maghiară. În 1290 **Negru Vodă din Făgăraș** trece munții spre sud, creează orașele Câmpulung și Argeș, iar boierimea de peste Olt i se închină. Aceasta este varianta *Letopisețului Cantacuzinesc* despre întemeierea statului, cunoscută drept "tradiția descălecatului". Ea poate fi explicată istoric prin contribuția demografică și instituțională a Transilvaniei la crearea statului sud-carpatic. **Basarab I** (1310-1352) **întemeiază Țara Românească** prin unificarea voievodului lui Litovoi cu cel al lui Seneslau, pe la 1300. 1324 – recunoașterea suzeranității maghiare de către Basarab; lui Basarab i se recunoștea domnia și stăpânirea asupra Banatului de Severin, Olteniei, Munteniei și a unor teritorii de la nordul gurilor Dunării (Basarabia) 1330 – bătălia de la Posada și înfrângerea regelui maghiar Carol Robert de Anjou; cucerirea independenței Țării Românești față de Ungaria

Consolidarea statului s-a realizat prin crearea instituțiilor interne în timpul urmașilor lui Basarab I:

– Nicolae Alexandru (1352-1364)

– Vladislav Vlaicu (1364-1377)

– Radu I (1377-1384)

– Dan I (1384-1386)

Formarea statului medieval al Moldovei

A cunoscut două inițiative:

1352-1353 – regalitatea maghiară formează în nord-vestul Moldovei o marcă de apărare condusă de voievodul **Dragoș din Maramureș** (*descălecatul lui Dragoș*) 1359 – are loc descălecatul voievodului maramureșan **Bogdan** care îi alungă pe urmașii lui Dragoș. În 1264-1365, în urma confruntărilor cu regele maghiar Ludovic de Anjou, **Bogdan obține independența Moldovei**.

Consolidarea instituțională și teritorială a statului moldovean s-a realizat în timpul urmașilor lui Bogdan:

– Lațcu (1368-1375)

– Petru Mușat (1375-1391)

– Roman I (1391-1394)

– Ștefan I (1394-1399)

Formarea statului medieval al Dobrogei

Nucleul statului dobrogean a fost **Țara Cavarnei** condusă de:

Balica (1346-1354), care avea centrul la Caliacra **Dobrotici** (1354-1386) – primește din partea bizantinilor titlul de "despot" (1357);

– treptat, devine autonom față de Imperiul Bizantin și unifică toate teritoriile Dunăre și Mare întemeind Dobrogea.

Ivanco (1386-1388) – se desprinde bizantini și bate monedă proprie;

– participă alături de domnul Țării Românești, Mircea cel Bătrân (1386-1418), la luptele cu turcii în care își pierde viața.

După moartea lui Ivanco, Dobrogea a intrat în componența Țării Românești până la 1417 sau 1420 când este ocupată de turci (sub stăpânirea cărora a rămas până în 1878).

Instituții centrale în Țările Române

Transilvania

Instituția centrală a fost voievodatul (sec. XII-1541) și, ulterior, principatul (sec. XVI-XIX)

Voievodatul (1176-1541)

Era vasal regelui Ungariei Se bucura de autonomie Avea în frunte un voievod numit de regele maghiar Voievodul avea atribuții judecătorești, militare, administrative Voievodul era ajutat de un Sfat și de congregațiile nobiliare

Principatul a cunoscut două etape:

Între 1541-1688 – principat autonom sub suzeranitatea imperiului otoman Între 1688-1867 – principat integrat imperiului habsburgic

– între **1541-1688** – Transilvania a fost condusă de un principe numit de Dietă și confirmat de sultan

– principele era ajutat de un *Sfat*, format din 12 membri aleși din rândul națiunilor privilegiate, și din *Dieta* formată din 150 de reprezentanți ai națiunilor privilegiate

– între **1688-1867** – principat sub stăpânire habsburgică – condus de împărat care avea și titlul de principe

– conducerea propriu-zisă revenea *gubernatorului militar* care conducea un *guberniu* care prelua atribuțiile Dietei

Țara Românească și Moldova

XIV – începutul sec. XVIII – instituția centrală a constituit-o domnia. **Domnia** – reprezentată de domnul țării care avea următoarele atribuții:

– *administrative* – numea dregătorii, acorda privilegii boierilor, stabilea impozitele

– *judecătorești* – reprezenta instanța supremă în stat

- *legislative* – adopta acte legislative
- *diplomatie* – semna tratate, declara război și încheia pace
- *militare* – comanda armata (mare voievod)

Domnul era ajutat de:

Sfatul domnesc – alcătuit din dregători (boieri cu funcții), ce aveau atribuții politice, administrative și judecătorești **Adunarea Țării** – formată din reprezentanți ai stărilor privilegiate

- avea rolul de a aproba uneori alegerea domnului, semnarea tratatelor

Domnul: – era socotit stăpânul întregului pământ al țării

- era ales pe baza principiului ereditar-electiv, din dinastia Basarabilor (în Țara Românească) și, respectiv, a Mușatinilor (în Moldova)

Începutul sec. XVIII – sec. XIX

- instituția centrală rămâne domnia, însă în urma instaurării regimului fanariot în Principatele Române, domnul devine un simplu funcționar al Porții, el fiind numit de sultan
- între 1711/1716 – 1821 (perioada fanariotă) domniile nu mai au origine românească, ci provin din cartierul Fanar din Constantinopol; ei plătesc sultanului sume mari de bani pentru a-și cumpăra domnia
- domniile fanarioți instituie sistemul de vindere a dregătoriilor, modalitate prin care își rotunjeau veniturile
- au fost și domni fanarioți care au contribuit la modernizarea societății românești prin măsuri în domeniul învățământului, social, juridic: Constantin Mavrocordat, Alexandru Ipsilanti, Ioan Caragea
- revoluția lui Tudor Vladimirescu (1821) a contribuit la îndepărtarea domnilor fanarioți și la revenirea domnilor pământeni.

sursa: Ramona Popovici, Camil-Gabriel Ionescu, **Istorie: Bacalaureat: teste**, București, Booklet, 2015

EVUL MEDIU

AUTONOMII LOCALE:

- - Transilvania: Voievodatele lui GELU, GLAD, MENUMORUT

(sec. IX)

- - Țara Românească: Voievodatele lui LITOVROI și SENESLAU; cnezatele lui IOAN și FARCAȘ (sec. XIII)

Autonomiile care participă la descălecatul Țării Românești și Moldovei -> (din Transilvania):

- - Țara Făgărașului (sec. XIII)
- - Țara Maramureșului (sec. XIV)

DUBLUL DESCĂLECAT:

- - Țara Românească: - Radu Negru din Făgăraș (1291)

- Basarab I din Făgăraș (rPosada, 1330)

~ Basarab I din Făgăraș întemeiază dinastia ereditară și electivă în Țara Românească (Basarabii)

- - Moldova: - Dragoș din Maramureș (1345)

- Bogdan I din Maramureș (1365)

~ Bogdan I din Maramureș întemeiază dinastia în Moldova (Mușatinii)

INSTITUȚIILE CENTRALE ALE STATULUI MEDIEVAL:

- DOMNIA, ereditară și electivă
- BISERICA (Mitropolitul)
- SFATUL DOMNESC
- OASTE

~ Acestea consolidează independența țărilor române față de Ungaria și asigură autonomia internă, până la secolul fanariot.

CRUCIADA TÂRZIE (sec. XIV-XVII)

~ lupta antiotomană-pentru autonomie și independență

Sec. XIV – Mircea Cel Bătrân:

- Înțelegerea cu Ivanco contra Imperiului Otoman (1386) -> rocupă Dobrogea (1388)
- Rovine (1394) -> Tratatul de la Brașov cu Ungaria (1395)
- Cruciada de la Nicopole (1396) -> Țara Românească vasală (1415) -> (Conform Capitulațiilor cu Imperiul Otoman)

Sec. XV – Ștefan Cel Mare:

- Jurământul de vasalitate față de Polonia (Overchelăuți, 1459) + impune domn fidel al Țării Românești pe Laiota Basarab prin lupta de la București contra lui Radu cel Frumos (1473)
- Refuză plata tributului către Imperiul Otoman.
- Vaslui (1475) -> Tratatul de la Iași cu Ungaria (1475)
- Războieni (1476) -> Mehmet II fuge din Moldova la venirea lui Matei Corvin -> 1486 reia plata tributului

Sec. XVI – Mihai Viteazul:

- Aderă la Liga Sfântă (1594) condusă de Austria
- Atacă garnizoanele otomane de pe Dunăre (1595)
- Tratatul de la Alba Iulia cu Transilvania (1595)
- Victoriile de la Calugăreni și Giurgiu (1595)
- Pacea cu Imperiul Otoman scade tributul (1596)

~ Prin implicarea în relațiile internaționale, contra Imperiului Otoman, țările române își mențin existența și autonomia.

5. Statul român modern: de la proiect politic la realizarea României Mari

STATUL ROMÂN MODERN

Vocabular

Iluminism = Curent cultural filosofic laic ce își propune răspândirea științei prin educație școlară de toate nivelurile, afirmă existența drepturilor naturale ale omului, revendică spiritul de toleranță și statul de drept și separația puterilor în politică. Ideile iluminate au ajuns în Principate prin intermediul unor reviste și cărți publicate în Franța în timpul regimului fanariot, aduse de profesori particulari și secretari ai familiilor boierești din secolul XVIII. Printre autorii ilumiști popularizați în Principate au fost John Locke, Voltaire, Rousseau.

Lucrările și memoriile de la Școala ardeleană sau *Constituția cărvunară* din Moldova reflectă ecoul românesc al ideilor iluministe.

Greco-catolicism/ Uniație/ mișcarea *Supplexului* = Biserică catolică de rit oriental (ortodox), supusă Papei. Crearea ei de către Habsburgii în Ucraina Transcarpatică (sec. XVI) și în Transilvania (1698) este justificată de încercarea ocupantului austriac de a atrage o parte a populației românești de partea sa, prin acordarea de drepturi civile egale cu ale populației privilegiate (maghiari, sași, secui), în contextul opoziției nobilimii maghiare față de ocupația austriacă (războiul curuților, 1703-1711).

Diploma leopoldină din 1699 a acodat drepturi preoților ortodocși trecuți la greco-catolicism. pe baza acestor drepturi preoții și episcopii greco-catolici au demarat o luptă civică și academică pentru drepturile egale ale tuturor românilor cu maghiarii, sașii și secuii, indiferent de rang social și credință, prin petiții (*Supplex*) adresate împăraților Austriei din postura oficială de episcopi. Cei mai cunoscuți episcopi greco-catolici din secolul XVIII sunt Ioan Inochentie Micu Klein, Petru Pavel Aron (fondatorul școlilor blăjene unde s-a format Școala ardeleană), Ioan Bob.

Memoriu = Cerere însoțită de o listă de argumente. Cele mai cunoscute memorii sunt cel al boierilor moldoveni și munteni de la Focșani (1772) în care cer unirea și independența Principatelor sub premisa transformării lor în stat-tampon între otomani, pe de-o parte, și ruși și austrieci, pe de-altă parte; *Supplex Libellus Valachorum Transilvaniae* (1792) al școlii ardeleni, *Osăbitul act de numire a suveranului românilor* urmat de un proiect de constituție (1838) al lui Ion Câmpineanu, *Dorințele partidei naționale în Moldova* (1848) al lui Mihail Kogălniceanu.

Domn fanariot vs domn pământean = Noțiunea de "domn pământean" scoate în evidență originea etnică românească a domnitorilor din dinastiile care au condus Principatele Române înainte de secolul fanariot; solicitarea respectării autonomiei locale a românilor prin memoriile Partidei naționale boierești din secolul XVIII are în vedere printru altele revenirea la domniile pământe.

Plan național/ plan democratic = Scopul național se împletește cu cel democratic mai ales în memoriile (*suplicile*) din Transilvania, unde se solicită recunoașterea națiunii române (plan național) și a egalității sale cu celelalte națiuni din Ungaria (plan democratic). În Principate planul național este susținut în memorii de marii boieri care cer autonomia/ independența și unirea Moldovei cu Țara Românească. Prin aceste memorii marii boieri doresc revenirea la regimul boieresc specific evului mediu, fără a avea în vedere măsuri democratice reale. Din secolul al XIX-lea, proiectele democratice sunt susținute în special de mica boierime (Ionică Tăutu) și apoi de burghezia intelectuală (Nicolae Bălcescu).

Partida națională = Cuvântul *partidă* nu trebuie confundat cu acela de *partid*. Partida este o cooperare spontană, de moment a unor oameni cu viziuni și scopuri similare (planul național), în timp ce partidul are un lider, un sediu, un statut, membrii cotizanți. Primele partide apar în România lui Carol I – PNL, 1875 și Partidul Conservator – 1880. Orientarea conservatoare și cea liberală se disting din timpul discuțiilor despre reforma agrară de la 1848 din București, și politicienii sunt în mod declarat "liberali" (Mihail Kogălniceanu, Ion I.C. Brătianu, C.A. Rosetti etc.) sau "conservatori" (Barbu și Lascăr Catargiu).

Garanția colectivă vs. Protectorat rusesc = Pentru a contracara amestecul Porții în treburile interne ale Principatelor, memoriile boierești solicită marilor puteri (Austria, Rusia, Prusia – în secolul XVIII, alături de Franța, Anglia, Sardinia – în secolul XIX) deschiderea de consulat diplomatic prin care să verifice respectarea de către Poartă a angajamentelor din tratatele internaționale. Garanția colectivă era în același timp o măsură de limitare a amestecului unilateral al uneia singure dintre marile puteri în autonomia Principatelor. De aceea, protectoratul rusesc inaugurat prin pacea de la Kuciuk-Kainargi din 1774 a fost văzut de partida națională boieresă ca drept un sprijin nesigur în comparație cu garanția colectivă. Temerea boierilor români a fost adeverită de dese ocupații rusești care s-au succedat până la 1878.

Cărvunari (în italiană "carbonari") = Societăți secrete de revoluționari din Italia (Regatul Neapolelui) după 1815 care militau pentru monarhie constituțională sau chiar republică și pentru egalitate socială, organizând o revoltă anti-absolutistă în 1820-1821. Aceasta a fost înfrântă de armatele austriece și franceze ale Sfintei Alianțe. Ecoul eroismului carbonarilor a inspirat radicalismul *Constituției cărvunarilor* din Moldova din 1822 al comisului Ionică Tăutu – un proiect de monarhie constituțională bazat pe forța micii boierimi împotriva absolutismului marii boierimi. Deși Tăutu nu făcea parte dintr-o societate secretă ca cea din Italia, ideea unor mișcări secrete a luat în 1843 forma unei asociații precum *Frăția* de la București, condusă de Nicolae Bălcescu și Christian Tell.

Proiect cu valoare constituțională (Regulamentul Organic - 1831, Convenția de la Paris - 1858, Statutul lui Cuza - 1864) = Spre deosebire de proiectele constituționale ale partidei naționale din prima jumătate a secolului XIX și de *Constituția* din 1866, textele cu valoare constituțională, primele asemenea texte aplicate în Principate, au fost impuse sau se bazau pe texte elaborate de marile puteri (Rusia, respectiv cele șapte puteri garante reunite la Paris). Spre deosebire de textul *Constituției* din 1866, primele nu aplică complet dorințele naționale și politice ale românilor.

Domnia/ perioada regulamentară = 1831-1859

Program maximal/ minimal = Memoriile și proiectele constituționale ale românilor se pot clasifica în funcție de caracterul lor: a) radicale sau maximale sunt proiectele care cer unirea și independența pe plan național (*Memoriul de la Focșani* din 1772, *Actul de Unire și Independență* al lui Ion Câmpineanu din 1838), sau desființarea clăcășiei/ iobăgiei fără despăgubiri (*Prințiunile noastre pentru reformarea patriei*, 1848; *Petiția națională de la Blaj*, 1848), ori egalitatea tuturor indiferent de starea socială (*Proclamația de la Islaz*, 1848); b) moderate sau minimale sunt programele care cer autonomia Principatelor și unele măsuri economice (*Cererile Norodului Românesc*, 1821; *Petiția-Proclamație*, 1848)

Iobăgie = Statutul de legare de glie al țăranilor români (și al unor maghiari) din Transilvania, impus prin lege de Ungaria după răscoala lui Gheorghe Doja din 1514; statutul îi înroba pe țăranii români; a fost desființat prin legea din 1785 a împăratului Iosif II Habsburg (după răscoala lui Horea, Cloșca și Crișan) dar s-a menținut până după revoluția din 1848-1849 din Transilvania, din cauza opoziției nobilimii maghiare de a aplica legea imperială. Echivalentul iobăgiei în Principate era *rumânia* sau *vecinia*, la rândul lor desființate de domnul fanariot Constantin Mavrocordat pe la 1750.

Clăcășie = Obligația în muncă de circa 60 de zile pe an pentru țăranii cei mai săraci din Principate; a fost desființată prin *legea rurală* a lui Cuza din august 1864.

Constituirea statului român modern (România)/ Unire formală vs unire deplină/ Dubla alegere / Tactica politică a "faptului împlinit" = Momentul nașterii României moderne a fost **dubla alegere** a lui Alexandru Ioan Cuza ca domn al Principatelor Unite ale Moldovei și Țării Românești din 5 ianuarie 1859 (la Iași) și din 24 ianuarie (la București).

Contextul prielnic l-a oferit *Pacea de la Paris* din 1856 care a propus organizarea de adunări ad-hoc pentru consultarea românilor în problema unirii. Deși marile puteri garante nu au acceptat unirea deplină (*Convenția de la Paris* din 1858), formând un stat dualist, o **unire formală** (doar în domeniul legislativ și juridic), cu două capitale, doi domni, două guverne și două adunări obștești, totuși **unioniștii** munteni (Vasile Boerescu) au susținut alegerea la București a aceluiași domn care fusese ales cu trei săptămâni înainte la Iași. În felul acesta românii au înțeles că numai **tactica "faptului împlinit"**, prin depășirea prevederilor limitative ale prevederilor internaționale, le poate servi interesele. **Realizarea unirii administrative depline** de către Cuza și recunoașterea ei internațională în decembrie 1861 a fost ultimul act privind constituirea statului român modern.

România va folosi tactica "faptului împlinit" de mai multe ori după constituirea statului modern, prin abdicarea lui Cuza și aducerea în țară a prințului străin Carol I, prin adoptarea *Constituției* din 1866, prin proclamarea independenței în 1877.

Ad-hoc = din latină, are sensul de "cu acest scop"; Adunările sau divanurile ad-hoc din 1857 au fost, așadar, adunări extraordinare în care românii au fost consultați privind intenția lor de unire.

Adunare democratică = Adunările ad-hoc au fost democratice pentru că au avut în componența lor atât boieri cât și burghezi cu vederi liberale și țărani; având în vedere că Adunările obștești unicamerale create de Regulamentul Organic după 1831 aveau în componența lor numai mari boieri, adunările ad-hoc din 1857 sunt un pas înainte pe calea democratizării Principatelor.

Reformă agrară/ Lovitura de stat a lui Cuza/ Domnia autoritară = Împroprietărirea clăcășilor pentru ca aceștia să devină țărani liberi a prilejuit cele mai aprinse dezbateri în Adunarea obștească a Principatelor Unite: conservatorii se opuneau legii pentru că nu doreau să piardă forța de lucru gratuită a țăranilor clăcăși. Pentru că el susținea eliberarea clăcășilor, Cuza a făcut **lovitura de stat din 2**

mai 1864, prin care dizolva Adunarea și anunța noi alegeri, pe baze constituționale noi: el propune populației să voteze prin referendum (*plebiscit*) o **lege electorală** (păstra votul censitar, dar permitea să voteze mai mulți burghezi) și un **Statut dezvoltător al Convenției de la Paris**, prin care crea Senatul, ca a doua cameră a Adunării. Prin noile legi Cuza a inaugurat **domnia autoritară**, care a promovat reforma agrară, dar i-a atras opoziția liberalilor. Astfel, în 1866 s-a creat "monstruoasa coaliție" liberalo-conservatoare care l-a forțat pe Cuza să abdice în favoarea prințului străin.

Monarhie constituțională vs monarhie parlamentară = *Constituția* din 1866 este prima constituție a românilor votată fără amestec străin. Ea instituie monarhia constituțională, ca formă intermediară între monarhia domnească (reglamentară) și cea parlamentară din 1923. În monarhia constituțională domnul păstrează largi prerogative care îi permit să limiteze puterea parlamentului (drept de *veto* absolut, drept de a dizolva parlamentul). Aceste prerogative vor fi anulate prin *Constituția României Mari* din 1923.

Amendament = Modificare sau completare a constituției; Constituția din 1866 a avut patru amendamente: acordarea dreptului de cetățenie necreștinilor (1879), proclamarea regatului (1881), unificarea colegiilor electorale ale proprietarilor (1884), votul universal (1917).

CNRC (Transilvania) = Consiliul Național Român Central din Transilvania din 1918 era format din 6 reprezentanți ai Partidului Național Român (PNR – Iuliu Maniu) și 6 ai Partidului Social Democrat din Transilvania (PSDT - Iosif Jumanca). Aceștia au colaborat pentru organizarea Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia din 18 nov./ 1 decembrie 1918, care a hotărât unirea Transilvaniei, a Banatului, Maramureșului și Crișanei cu Vechiul Regat.

Stil vechi/ stil nou (calendarul iulian vs calendarul gregorian) = România a trecut la calendarul gregorian, folosit deja în Transilvania sub ocupație austriacă, în 1919. Astfel, ziua de 1 aprilie a devenit 14 aprilie 1919. Pentru istoria românilor de la sfârșitul secolului XVI (când a fost introdus calendarul gregorian) până în 1919 sunt prezentate două date, prima fiind pe stil vechi/ a doua pe stil nou.

Consiliul Dirigent al Transilvaniei de la Sibiu = În decembrie 1918, Transilvania a pus condiții guvernului de la București pentru formarea și păstrarea unirii, anume condiția democratizării depline a statului, prin respectarea statului de drept și a egalității în drepturi între toți locuitorii, indiferent de etnie, religie, rasă și avere. Așadar, până la formarea adunării constituante a României Mari din aprilie 1920, la Sibiu a existat un guvern local provizoriu al Transilvaniei, condus de Iuliu Maniu.

Vechiul Regat = Numele României formată sub Cuza, pentru a distinge statul format prin Unirea Moldovei și Țării Românești de România Mare formată în 1918.

Regim personal al lui Carol II = Între 1939 și 1940, Carol II a guvernat România prin decrete regale, printr-un regim personal bazat pe *Constituția Carlistă* din 10 februarie 1938. Prin constituție Carol II este numit "capul statului" și deține întreaga putere de stat în mâinile sale, printr-un regim personal de inspirație fascistă și corporatistă. Regimul carlist a fost posibil prin eșecul PNL și PNȚ de a obține majoritatea parlamentară la alegerile din decembrie 1937. În aceste condiții, Carol II a recurs la dreptul constituțional (din 1866 și 1923) de a numi prim-ministrul, alegând partidul plasat pe locul patru la alegeri, cu numai 10% (Partidul Național Creștin de extremă dreapta al lui Octavian Goga și A. C. Cuza).

Prin instaurarea regimului personal al lui Carol II, România a întrerupt evoluția sa democratică până la căderea comunismului în decembrie 1989.

STATUL ROMÂN MODERN:

De la PROIECT POLITIC la realizarea ROMÂNIEI MARI

A doua jumătate a sec XVII: CONTEXTUL TRECERII LA EPOCA MODERNĂ - SPORIREA DOMINAȚIEI OTOMANE

La 1662 otomanii suprimă o **nouă răscoală antiotomană** în toate cele trei țări române: victoria de la Frătești (1659) a domnului muntean Mihnea III a fost ultima victorie românească contra otomanilor până la 1877.

De asemenea, Austria exercită o presiune crescută asupra garanțelor Imperiului Otoman => Pentru a preveni noi răscoale, sultanul experimentează pentru scurt timp soluția politică de A NUMI DIRECT ca DOMNITORI ai țărilor române boieri GRECI FANARIOȚI (primul a fost Dumitrașcu Cantacuzino în Moldova în 1673, după ce domnul Moldovei Ștefan Petriceicu îi ajută pe polonezi în victoria contra otomanilor de la Hotin din 1673). **Numirea fanarioților însemna încălcarea AUTONOMIEI interne de care țările române beneficiaseră în Evul Mediu =>**

=> De aceea, pentru a contracara dominația otomană, domnitorii pământeni ai Țării Românești - **Șerban Cantacuzino și Constantin Brâncoveanu** - duc o DIPLOMAȚIE DUPLICITARĂ, plătind tribut otomanilor dar cooperând în ascuns și cu Austria. De exemplu, la asediul otoman Vienei din 1683, Șerban Cantacuzino îi ajută pe austrieci deși este în tabăra otomană (trage din tun cu paie în loc de ghiulele și lasă o breșă în zona controlată de munteni a încercuirii, pentru aprovizionarea austrieșilor).

Secolul XVIII: DOMNIILE FANARIOTE

Domnitorul Moldovei DIMITRIE CANTEMIR dorea să devină un monarh absolut după modelul țarului Rusiei-Petru I cel Mare Romanov.

=> **Încheie o alianță cu Petru cel mare al Rusiei la Luțk în 1711** cu scopul înlăturării suzeranității otomane, dar moldovenii și rușii

sunt înfrânți la STĂNILEȘTI, pe Prut, în 1711

⇒ Otomanii încheie o pace dură cu Moldova la Huși, prin care inaugurează DOMNIILE FANARIOTE în Moldova (1711). Domnia fanariota a fost instaurată de Imperiul Otoman și în Țara Românească în 1716, la doi ani după moartea (executarea) lui CONSTANTIN BRÂNCOVEANU.

Domniile fanariote = regim politic impus de otomani în Țările Române (1711-1822) cu scopul de a controla mai strict aceste țări. Domnitorii fanarioți sunt greci numiți la conducerea Principatelor direct de sultan în urma scoaterii la licitație a funcției de domnitor

⇒ În regimul fanariot este desființată oastea țării

⇔ **AUTONOMIA Principatelor este grav afectată în timpul "secolului fanariot".**

EPOCA MODERNĂ (1711-1918)

Epoca modernă mai este numită „epoca națiunilor”. În istoria românilor ea este împărțită în trei etape:

1: 1711-1858: ETAPA PROIECTELOR PARTIDEI NAȚIONALE BOIEREȘTI

A). Sec XVIII: SCHIȚAREA PROIECTULUI NAȚIONAL LA ROMÂNI

În sec. XVIII boierii români, nemulțumiți că sultanul a impus domni greci (fanarioți) și că domii fanarioți au pus rudele lor grecești în funcțiile de conducere ale Principatelor (Moldova și Țara Românească), se revoltă și se organizează într-o "partida națională boierească". Ei cer respectarea AUTONOMIEI Principatelor, repunerea românilor în drepturile deținute în Evul mediu sau chiar, mai mult, UNIREA ȘI INDEPENDENȚA deplină a Principatelor față de turci.

Aceste cereri constituie **problema națională** a românilor, ce apare în secolul XVIII și continuă până la 1918, când Marea Unire împlinște planul național.

Antecedentele ideii de **unitate culturală a românilor** se găsesc în scrierile cronicarilor umaniști români din sec XVII-XVIII. Planul unirii politice a celor trei țări române s-a intitulat "**planul Regatului Daciei**" și a fost inițiat de principele maghiar al Transilvaniei Gabriel Bethlen în 1627, ca urmare a cuceririi celor trei țări de către Mihai Vitezul la 1600.

Această luptă națională a românilor este favorizată de două fenomene istorice externe care se petrec în aceeași perioadă: Criza orientală și Iluminismul.

Criza orientală

După înfrângerea turcilor la ASEDIUL VIENEI din 1683, teritoriul Principatelor devine **teatru de război** pentru luptele din cadrul Crizei orientale. Este vorba de campaniile militare organizate de Rusia și de Austria pentru a înfrânge Imperiul Otoman și a-i lua pământurile.

Din această cauză, Transilvania intră din 1688 sub stăpânire austriacă. Mai multe provincii românești sunt ocupate de Austria: Banat (1716), Oltenia (doar între 1718-1738), Bucovina (1775). Rusia ocupă și ea un teritoriu – Basarabia (1812, prin Pacea de la București). Integrarea tuturor acestor teritorii într-un singur stat românesc va forma scopul programului național al românilor

În contextul acestor războaie, **boierii munteni și moldovenii din partida națională** speră că armatele Rusiei și Austriei vor elibera Principatele de Imperiul Otoman și vor ajuta ca Principatele să se modernizeze sub **garanția colectivă a Marilor Puteri Garante:**

· în contextul războiului ruso-turc din 1768-1774, în timpul negocierilor pentru împărțirea Poloniei dintre Austria-Rusia-Prusia, Partida Națională din Moldova și Țara Românească redactează "**Memoriul de la Focșani (1772)**" prin care cer UNIREA ȘI INDEPENDENȚA PRINCIPATELOR față de Imperiul Otoman, sub garanția colectivă a Rusiei, Austriei și Prusiei. ⇒ prin Pacea de la Kuciuk Kainargi (1774), Rusia obține PROTECTORATUL asupra Principatelor.

· În TRANSILVANIA, la propunerea ocupantului austriac, unii preoți ortodocși acceptă să treacă la **greco-catolicism** (1698) ⇒ ei încep **lupta pentru drepturi egale ale românilor cu maghiarii, sașii și secuii, numită MIȘCAREA SUPPLEXULUI**. Aceasta este lupta națională a românilor ardeleni, prin episcopii greco-catolici (Ioan Inochentie Micu Klein – 1744, Ioan Bob - 1792) și Școala Ardeleană (1791 - Samuil Micu, Gheorghe Șincai, Petru Maior etc.)

Prin solicitarea EGALITĂȚII, supplexurile sunt totodată proiecte **democratice**.

B). SEC XVIII-XIX: Iluminismul (reformismul)

și NAȘTEREA PROIECTULUI DEMOCRATIC LIBERAL LA ROMÂNI

Sub influența ILUMINISMULUI occidental, boierii cu vederi liberale din partida națională sunt deschiși la DEMOCRATIZAREA

țării. Iluminismul sosește în Principate prin ideile democratice ale Revoluției Franceze (1789) și ale gândirii politice liberale engleze, care propun **reforme sociale și politice.**

PROIECTELE BOIEREȘTI iau forma **contractului social** (constituția) din care decurg **statul de drept, egalitatea cetățenilor în fața legii indiferent de avere,**

respectarea drepturilor naturale ale omului, respectarea drepturilor civile și SEPARAREA PUTERII ÎN STAT:

- 1769 – proiectul de republică a marii boierimi redactat de mitropolitul Gavrilă Callimachi al Moldovei
- 1802 – proiectul de republică a marii boierimi al lui Dumitrache Sturdza (Moldova)
- În timpul **Revoluției lui Tudor Vladimirescu (1821)**, armata de panduri și voluntari (țărani) se declară Adunare a norodului și redactează un proiect constituțional numit "**Cererile norodului românesc**" (ianuarie 1821) în care propun: adunare legislativă democratică, libertatea comerțului și crearea unei armate naționale => în **1822** de teama unei noi răscoale antiotomane a românilor, otomanii permit REVENIREA DOMNITORILOR PĂMÂNTENI (români), fapt ce reface AUTONOMIA Principatelor =>
- **1822 – proiectul "Constituția Cărvunară"** este redactat de comisarul Ionică Tăutu pentru domnitorul pământean al Moldovei Ioniță Sandu Sturdza, propunând o monarhie în care domnitorul să fie sub controlul micii boierimi (mult mai numeroasă decât marea boierime). Proiectul era bazat direct pe *Declarația Drepturilor Omului și Cetățeanului* (Franța, 1789) prin care Revoluția Franceză desființase privilegiile nobilimii. **Nu va fi aplicat din cauza opoziției marii boierimi.**

FALSA AUTONOMIE INTERNĂ REDATĂ PRINCIPATELOR

Autonomia a fost recunoscută oficial de otomani prin **Tratatul de pace de la Adrianopol din 1829**. Tratatul prevedea retrocedarea raialelor (cetăți ocupate de turci din 1417 - Turnu și Giurgiu și din 1538 - Brăila) și plata unui tribut simbolic => comerțul Principatelor devenea liber. ebacalaureat.ro

Tratatul de la Adrianopol menține atât SUZERANITATEA ORTOMANĂ cât și PROTECTORATUL RUSESC asupra Principatelor, prin care Rusia pretindea că apăra interesele ortodocșilor din Imperiul Otoman, dar în realitate **se amesteca în politica internă a românilor** => Rusia impune în Principate primul document cu rol de constituție din țările române numit "**REGULAMENTUL ORGANIC**" (1831). Acesta prevede structurarea instituțiilor politice după principiul separării puterilor în stat, aplicat însă parțial, nedemocratic:

- 1) **PUTEREA LEGISLATIVĂ** - deținută de o ADUNARE OBȘTEASCĂ unicamerală- formată numai din marii boieri;
- 2) **PUTEREA EXECUTIVĂ** - deținută în continuare de domnitor cu puteri nelimitate; se formează un guvern din mari boieri, Sfatul Ministerial, care însă NU este permanent și are rol pur consultativ;
- 3) **PUTEREA JURIDICĂ** – deținută de curțile de judecată și, pentru prima dată la români, de curțile de apel = este cea mai benefică măsură adusă de Regulament.

=> Boierii cu vederi liberale PRTOTESTEĂZĂ CONTRA REGULAMENTULUI ORGANIC pentru că **nu respecta autonomia și pentru că oferea putere prea mare domnitorului:**

- În 1838, boierul liberal **Ion Câmpineanu** redactează un alt **proiect de constituție** care oferea putere legislativă și **burghezilor**; el redactează și un *Act de unire și independență a Principatelor*, ca reacție la **Actul adițional al Regulamentului Organic** impus de Rusia în 1835, ce nu permitea schimbarea Regulamentului fără acordul Rusiei și Porții.

REVOLUȚIILE DE LA 1848-1849

Revoluțiile "pașoptiste" din toate cele trei țări române se înscriu într-un context revoluționar care a cuprins toată Europa (de la Londra la Iași) și reprezintă lupta civilă a burghezilor și a boierilor cu vederi liberale împotriva stăpânirii otomane (în Principate), pentru drepturi egale pentru toți oamenii, pentru organizarea statului pe principiile democrației liberale (separația puterilor, respectarea drepturilor omului, guvernarea reprezentativă, vot liber). În Transilvania revoluția română a luat forma unei lupte naționale pentru drepturile egale ale românilor cu națiunile privilegiate.

· **Cererile revoluționarilor din 1848 se pot împărți în trei categorii:**

- a) Probleme politice – egalitate în drepturi indiferent de avere și religie, guvernare reprezentativă, separarea puterilor în stat, votul censitar;
- b) Probleme naționale – dorința de unire și independență (pentru pașoptiștii munteni și moldoveni), recunoașterea drepturilor egale ale națiunii române din Transilvania și a bisericii ortodoxe cu celelalte națiuni și biserici din Transilvania;
- c) Problema socio-economică – împrăștierea țăranilor și desființarea obligațiilor lor față de boieri, desființarea privilegiilor boierești.

Cererile revoluționarilor de la 1848 au fost cuprinse în *documente program*. **Printre cele mai radicale (maximale) programe s-au aflat:**

- 1) *Proclamația de la Islaz* din Țara Românească citită într-o adunare populară pe 9 iunie 1848 (redactată de Ion Heliade Rădulescu) – cerea domn ales pe cinci ani din orice stare socială, împrăștierea clăcașilor cu despăgubiri și emanciparea evreilor;
- 2) *Petiția națională de la Blaj*, din Transilvania (redactată de românii ortodocși și greco-catolici printre care George Barițiu) citită într-o adunare națională din 3-5 mai 1848 care îi reunea prima dată pe ortodocși cu greco-catolicii, prezidată de episcopii celor două biserici surori ale românilor – cerea și desființarea iobăgiei fără despăgubiri;
- 3) *Dorințele Partidei Naționale din Moldova* (document scris de Mihail Kogălniceanu), publicat la Cernăuți în august 1848, ca o completare maximală a primului program revoluționar din Moldova (*Petiția-Proclamație de la Iași din martie 1848*) – cerea **unirea Moldovei cu Țara Românească și independența noului stat**, "*ca cununa tuturor [cererilor], ca cheia bolții, fără care s-ar prăbuși tot edificiul național*."

Revoluționarii din Iași au fost arestați de trupele rusești ori au fugit în Transilvania, la câteva zile de la lansarea revoluției în martie 1848.

În schimb, la București, în iunie-septembrie 1848 a activat un guvern provizoriu condus de Nicolae Bălcescu și I.H. Rădulescu, care a trecut la pregătirea unor legi democratice. Împrăștierea țăranilor clăcași era discutată într-o adunare din care făceau parte reprezentanți ai tuturor stărilor sociale – prima adunare democratică din istoria românilor.

În Transilvania, în 1849, revoluția românilor a fost nevoită să ia forma unui război de apărare condus de Avram Iancu contra maghiarilor, care doreau să încorporeze Transilvania și Banatul la un stat independent al Ungariei. Toate revoluții burgheze române au fost înăbușite de armatele Sfintei Alianțe (Rusia, Austria) și ale Imperiului Otoman. Astfel, în Principate s-a repus în aplicare *Regulamentul Organic*, întârziind planul de modernizare pentru mai bine de un deceniu. Doar în Transilvania s-a făcut imediat simțit efectul cererilor românilor, prin desființarea deplină a iobăgiei în 1849.

2: 1859-1862: CONSTITUIREA STATULUI MODERN PRIN MICA UNIRE

A DOUA ETAPĂ a epocii moderne de referă chiar la **formarea statului modern român**. Statul român modern s-a format prin **UNIREA PRINCIPATELOR** Moldova și Țara Românească în timpul domniei lui Al. Ioan Cuza (1859-1866).

Unirea Principatelor a fost posibilă după înfrângerea Rusiei în **războiul Crimeei** (1853-1856) de o coaliție a statelor occidentale venite în sprijinul Imperiului Otoman. La **PACEA DE LA PARIS** în 1856, marile puteri au acceptat să discute un **nou statut internațional pentru Principatele Române**:

- Principatele au fost scoase de sub protectoratul rusesc și puse sub garanția colectivă a marilor puteri, denumite acum puteri garante (Franța, Sardinia, Anglia, Prusia, Austria, Rusia și Imperiul Otoman);

- Marile puteri acordă Moldovei și Basarabiei, pentru a lua Rusiei controlul asupra gurilor Dunării, navigația pe Dunăre fiind declarată liberă;

- Principatele sunt întrebată dacă vor să se unească =>

=> În 1857 românii din Moldova și Țara Românească spun în **Adunările ad-hoc de la Iași și București** că Principatele **VOR UNIREA** sub conducerea unui **PRINȚ STRĂIN** dintr-o familie conducătoare a Europei și care să treacă la ortodoxie. După adunările pentru împrăștierea de la București din 1848 **Adunările ad-hoc sunt primele adunări românești organizate democratic** în afara boierilor și burghezilor, aici sunt prezenți și țăranii.

=> Marile Puteri au acceptat doar o **unire falsă**, prin **CONVENȚIA DE LA PARIS din 1858** = două capitale (București și Iași), doi domnitori, două guverne, două adunări obștești (parlamente unicamerale).

· Singurul mod de unificare era legislativ (aceleași legi) și judecătoresc (aceeași Înalță Curte de Casație și Justiție cu sediul la Focșani)

· *Convenția de la Paris* devine un document cu rol de constituție a Principatelor, care înlocuiește *Regulamentul Organic*.

· Noul stat a primit numele de **Principatele Unite ale Moldovei și Țării Românești**.

DUBLA ALEGERE A LUI CUZA ȘI RECUNOAȘTEREA UNIRII DEPLINE

În ianuarie 1859 au loc alegerile pentru domnie din Iași și apoi din București, pe baza Convenției de la Paris. => Pentru că în Adunarea electivă de **la Iași este ales domnitorul Al. I. Cuza**, uniuniștii din Adunarea electivă din București îl propun și obțin alegerea lui **Al. I. Cuza domn și la București (24 Ianuarie 1859)**.

Astfel s-a realizat **DUBLA ALEGERE** a lui Cuza ca domn al Principatelor Unite (*Mica Unire*).

=> Cuza a realizat imediat **unificarea instituțiilor politice și administrative ale Principatelor**.

Puterile garante au fost convinse de către uniuniștii români să accepte Unirea; ultimul stat care acceptă Unirea a fost Imperiul Otoman în 1861.

3: 1862-1918: CONSOLIDAREA STATULUI ROMÂN MODERN ȘI DESĂVÂRȘIREA SA PRIN MAREA UNIRE din 1918

A **TREIA ETAPĂ** a epocii moderne se referă la consolidarea statului modern român (1862-1918). Această consolidare s-a făcut pe plan politic intern prin democratizarea societății și instituțiilor politice, pe plan economic prin stimularea industriei naționale și pe plan extern/ național prin câștigarea independenței și Marea Unire.

În **politica internă**, în 1862-1866, Cuza a dat reformele care au contribuit la consolidarea tânărului stat modern român, pe direcția democratizării:

- **Legea electorală** (1864) – burghezii primesc dreptul de vot
- **Statutul Dezvoltător al Convenției de la Paris** (1864) – creează Senatul ca a doua cameră a Adunării Obștești, pentru mai multă susținere a reformelor
- **Reforma agrară** (1864) – țăranii clăcași devin țărani liberi prin împroprietărire cu condiția ca ei să plătească contravaloarea proprietății primite. În felul acesta a început rezolvarea problemei agrare din România. În același timp, prin reforma agrară, țăranii emancipați trebuie să plătească impozit statului.
- **Legea instrucțiunii publice** (1864) – prin care învățământul primar a devenit gratuit și obligatoriu.

· CONSTITUȚIA DIN 1866

Actul care consolidează cel mai mult democrația românească în sec XIX este *Constituția* din 1866.

Criticat pentru autoritarism, Cuza a fost forțat de "monstruoasa coaliție" liberalo-conservatoare să abdice, pentru a lăsa locul unui **prinț străin**, după dorința Adunărilor ad-hoc din 1857 => Imediat după încoronarea lui **Carol I de Hohenzollern-Sigmaringen** (10 mai 1866), Parlamentul României votează *prima* CONSTITUȚIE A ROMÂNIEI (1866) = legea fundamentală a României moderne.

- Regimul politic este democrația liberală;
- Numele oficial al statului este *România*;
- Constituția nu specifică NIMIC DESPRE SUZERANITATEA OTOMANĂ;
- Forma de guvernământ este monarhia constituțională;
- Se aplică separația puterilor în stat: **domnitorul conduce dar nu guvernează**, însemnând că el acceptă legile votate în parlament și numește un prim-ministru care guvernează cu miniștrii săi în locul domnului;
- Separarea puterilor în stat sporește puterea Parlamentului (puterea legislativă), numit „Reprezentanța națională”, format din două camere: Senat și Camera Deputaților.
- Proprietatea este declarată „sacră și inviolabilă”.

Parlamentul din 1866 a votat degrabă această Constituție care preia modelul Constituției Belgiei din 1831, pentru a-i cere prințului străin să conducă țara pe principii democratice, constituționale. Prerogativele constituționale ale domnitorului îi permiteau acestuia **să dizolve parlamentul și să respingă prin veto absolut proiectele de lege** ale Parlamentului. Carol I nu a recurs niciodată la aceste prerogative, pe care politicienii liberali le considerau nedemocratice. Singurele agitații republicane (contra monarhiei străine) s-au produs în august 1870 la Ploiești, sub conducerea lui Candiano Popescu, mișcare oprită imediat de forțele polițienești.

În 1881, după ce România devine independentă față de otomani, Parlamentul României proclamă REGATUL, oferindu-i lui Carol I titlul de rege. Acesta a fost al doilea amendament adus Constituției din 1866, și a contribuit la consolidarea prestigiului și independenței statului modern român.

În 1917, votul universal și noua reformă agrară au fost decretate de regele Ferdinand în semn de recunoștință pentru victoriile soldaților români de la Mărăști, Mărășești și Oituz (iulie-august 1917), acestea fiind ultimele modificări ale Constituției din 1866.

ÎMPLINIREA IDEALURILOR NAȚIONALE: Independența și Marea Unire

1877-1880: INDEPENDENȚA DE STAT

În **politica externă** România urmărește să împlinească planul său național prin CĂȘTIGAREA INDEPENDENȚEI DE STAT ABSOLUTE FAȚĂ DE IMPERIUL OTOMAN:

În contextul **REDESCHIDERII CRIZEI ORIENTALE în 1875-1876** prin răscoala antiotomană a sârbilor din Bosnia și a bulgarilor, în aprilie 1877 România semnează **Convenția militară ruso-română** ce a permis armatei Rusiei să traverseze teritoriul românesc ca să vină în sprijinul răscoalei bulgarilor contra Imperiului Otoman <=> Convenția are valoarea unui act de independență, pentru că nu ține cont de obligațiile de vasalitate ale României față de Poartă => otomanii bombardează porturile românești de la Dunăre =>

=> **Independența României a fost proclamată în Parlamentul României în 9 mai 1877 de ministrul de externe Mihail Kogălniceanu.** Intervenția României în război a fost solicitată de Rusia după două luni. Trupele române, conduse de Carol I, îi înfrâng pe turci la Plevna. Acesta a fost primul război la care participă armata română după refacerea ei în timpul domniei lui Cuza.

Războiul ruso-turc din 1877-1878 a avut două păci: Pacea ruso-turcă de la San Stefano (martie 1878), la care România nu a fost primită, și pacea internațională de la Congresul de la Berlin (iulie 1878), la care a fost primită și delgația României. Congresul de la Berlin a limitat influența câștigată de Rusia în Balcani.

Congresul de la Berlin (1878) a hotărât să alipească Dobrogea la România și să RECUNOASCĂ INDEPENDENȚA României, cu următoarele CONDIȚII, îndeplinite deplin în 1880:

- România să acorde cetățenie română și necreștinilor (astfel în 1879 se produce primul amendament al Constituției - modificarea articolului 7 al Constituției va fi făcută doar formal);
- România să cedeze sudul Basarabiei către Rusia (în ciuda protestelor premierului Ion C. Brătianu)
- România să ofere despăgubiri (în rate eșalonate pe 50 de ani) firmei germane Stroussberg în contul concesiunii căii ferate Mehedinți-Roman, pe care guvernul român o anulasă unilateral în 1871.

CONSOLIDAREA INDEPENDENȚEI

Atitudinea Rusiei față de România după război a determinat ruptura dintre cele două state până la primul război mondial. Ca o consecință pentru nerecunoștința Rusiei față de ajutorul dat de România în războiul din 1877-1878, România se aliază cu Austro-Ungaria și Germania pentru apărarea contra unui eventual atac al Rusiei, intrând, printr-un tratat secret, în TRIPLA ALIANȚĂ (1883).

În 1913, prin intrarea în **al doilea război balcanic contra Bulgariei**, România își extinde teritoriul cu sudul Dobrogei (CADRILATERUL), ca măsură pentru contracararea presiunii Bulgariei da ocupa toată Dobrogea.

1918-1923: DESĂVÂRȘIREA STATULUI NAȚIONAL-UNITAR ROMÂN

În 1916-1918 România participă la PRIMUL RĂZBOI MONDIAL (1914-1918) cu scopul "**reîntregirii neamului**", și a desăvârșirii planului național. România a ales sprijinirea ANTANTEI (Anglia, Franța, Rusia), și nu a Tripei Alianțe pentru că dorea să câștige prin luptă teritoriile românești stăpânite de Austro-Ungaria (Bucovina, Maramureș, Transilvania, Crișana, Banat). Dar, din cauza ieșirii Rusiei Sovietice din război (1917), și România a trebuit să semneze o pace separată cu Germania la Bufta în mai 1918 =>

=> **MAREA UNIRE** a fost realizată pe cale democratică, și nu militară, prin decizia de unire cu Vechiul Regat exprimată în cadrul unor adunări naționale ale românilor din BASARABIA (în 27 martie 1918), BUCOVINA (28 noiembrie 1918), TRANSILVANIA (1 decembrie 1918).

Unirea nu ar fi avut loc fără destrămarea imperiilor Austro-Ungaria (Bucovina, Transilvania) și Rusia (Basarabia), din cauza participării lor la Primul Război Mondial:

-Rusia a ieșit singură din război din cauza loviturii de stat comuniste (bolșevice) din 1917 condusă de LENIN => Lenin a permis popoarelor din fostul Imperiu Rus să aleagă autonomia, dar să rămână aliate în Federația Rusă.

-Austro-Ungaria a fost înfrântă de Antanta, iar popoarele din cadrul ei și-au proclamat fiecare independența (Polonia, Ungaria, Austria, Cehoslovacia), sau au format state mai mari (Regatul Iugoslavia, România Mare). Asemenea Rusiei, Ungaria a devenit după război un stat comunist condus de Bela Kun, care pregătea cu bolșevicii ruși o invadare a României Mari pentru dezmembrarea ei.

Provinciile românești au trecut prin etape asemănătoare în vederea integrării în Vechiul Regat:

1. Basarabia în 1917 și Bucovina în 1918, asupra cărora exercita pretenții teritoriale Republica Sovietică Ucraina, și-au proclamat AUTONOMIA în cadrul Rusiei, respectiv al Austro-Ungariei, prin intermediul unor INSTITUȚII CONSTITUITE DEMOCRATIC ale românilor: Congresul Ostașilor Moldoveni din Basarabia (Chișinău, octombrie 1917) și Adunarea constituantă a Bucovieni (Cernăuți, octombrie 1918). În aceste adunări românii și-au organizat instituții de conducere după principiul **DEMOCRATIC** al SEPARĂRII PUTERILOR ÎN STAT (legislativă, executivă, juridică) care vor funcționa până la unirea lor cu România.

TRANSILVANIA, care făcea parte din Ungaria de la formarea dualismului Austro-Ungaria din 1867, s-a confruntat cu refuzul Ungariei de a îi acorda o autonomie deplină. În 12 octombrie 1918, la Oradea, Consiliul Național Român Central (CNRC) redactează DECLARAȚIA DE INDEPENDENȚĂ A NAȚIUNII ROMÂNE din zonele ungurești și, în semn de opoziție față de comunizarea Ungariei, în noiembrie 1918 pregătește Marea Adunare Națională care va hotărî unirea cu România.

2. Românii au proclamat UNIREA cu Vechiul Regat, în următoarele ADUNĂRI:

27 martie/ 9 aprilie 1918: BASARABIA- în Sfatul Țării (forul legislativ) din Chișinău

15/ 28 noiembrie 1918: BUCOVINA - în Congresul General al Etniilor Bucovinei, la Cernăuți (adunare extraordinară)

18 noiembrie/ 1 decembrie 1918: TRANSILVANIA – în Marea Adunare Națională din Alba Iulia (adunare extraordinară), formată din 1228 delgați ai românilor din Ardeal, Maramureș, Crișana, Banat, Partium și în prezența a circa 100 de mii de oameni. În aceeași zi,

reprezentații CNRC (Vasile Goldiș), ai greco-catolicilor (episcopul Iuliu Hossu) și ortodocșilor (episcopul Miron Cristea) din Transilvania aduc la București Actul Unirii.

Românii ardeleni au format la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia **instituții reprezentative provizorii** după principiul separației puterilor (executivul Transilvaniei a fost Consiliul Dirigent de la Sibiu condus de Iuliu Maniu), care se vor menține până la întrunirea Adunării Constituante de la București în 1920, ca o condiție impusă guvernului de la București pentru angajarea deplină a statului național-unitar pe calea democrației universale. Deși Basarabia și Bucovina susțin același principiu democratic de organizare a României Mari, aici instituțiile locale nu se păstrează după hotărârea de unire.

În același timp, lideri ai mișcărilor naționale din aceste provincii sunt primiți în Guvernul de la București - Pantelimon Halippa din Basarabia, Iancu Flondor din Bucovina, iar Iuliu Maniu conduce guvernul local provizoriu al Transilvaniei (Consiliul Dirigent de la Sibiu). => Regele FERDINAND acceptă unirea acestora cu România prin decrete-regale în săptămânile următoare hotărârilor de unire, iar primul Parlament al României interbelice, întrunit în 1919, ratifică legile pentru recunoașterea Marii Uniri în 29 decembrie 1919.

Armatele Vechiului Regat contribuie la apărarea statului național-unitar abia format prin intervenție împotriva armatelor rusești, ucrainene (1918) și ungurești (1919). Ba mai mult, la solicitarea Marilor Puteri și cu ajutorul unor trupe franceze, și ca o condiție pentru recunoașterea internațională a Marii Uniri, armatele României intră în Ungaria comunistă (Republica Sfaturilor) și înlocuiesc guvernul comunist al lui Bela Kun (1 august 1919) cu unul social-democrat. =>

=> La **Pacea de la Paris din 1919-1920** marile puteri recunosc Marea Unire cu condiția respectării de către România a drepturilor minorităților naționale, pe baza *Statutului Minorităților* redactat la Paris în 1919. Un merit deosebit în campania pentru recunoașterea Marii Uniri revine reginei Maria "Întregitoarea" care a vizitat în 1919 Parisul și Londra. Prin intervenția armată contra amenințării din Rusia și Ungaria, România Mare și-a continuat existența până la rapturile teritoriale din 1940.

CONCLUZIE: Marea Unire s-a realizat pe cale democratică, prin votul românilor și al altor minorități din provinciile unite cu România, astfel statul național-unitar român neputând fi contestat de Marile Puteri. Marea Unire a contribuit la consolidarea democrației în România, pe baza solicitării **DREPTURILOR CIVILE ȘI POLITICE PENTRU TOȚI LOCUITORII ROMÂNIEI, INDIFERENT DE ETNIE, RELIGIE, RASĂ SAU AVERE.** => **CONSTITUȚIA** din martie 1923 apără libertățile democratice ale tuturor cetățenilor României Mari.

1919-1939: CONSOLIDAREA SATULUI NAȚIONAL-UNITAR ROMÂN ÎN PERIOADA INTERBELICĂ (1919-1939)

Marea Unire a contribuit la CONSOLIDAREA DEMOCRAȚIEI în România interbelică mulțumită legilor votate în Parlamentul României.

Democratizarea vine ca urmare a condițiilor privind egalitatea în drepturi dintre români și minoritățile etnice, impuse Bucureștiului de românii din Transilvania și Bucovina când au făcut Unirea în 1918 și de Marile Puteri victorioase când au redactat "Statutul Minorităților", la Conferința de Pace de la Paris în 1919 =>

Legile democratice au fost:

- 1) Votul universal (numai pt bărbați) – 1917 (prin decret-regal)
- 2) Reforma agrară (cea mai generoasă din toată Europa) – 1919-1920

3) • CONSTITUȚIA DIN 1923

>era cea mai democratică constituție a României până atunci

>este model pt constituția din 1991(constituția actuală)

>minoritățile naționale au drepturi egale cu românii și chiar sunt reprezentate în Parlament (au partide, școli proprii), măsură nespecificată în Constituția din 1866

>limitează puterea regelui și crește puterea parlamentului ó România este ca forma de guvernământ o MONARHIE PARLAMENTARĂ.

În 1926 ia naștere Partidul Național Țărănesc, condus de Iuliu Maniu și Ion Mihalache, prin fuziunea între Partidul Național Român din Transilvania și Partidul Țărănesc din Basarabia, care susțin dezvoltarea democratică a României.

1938: REGIMUL AUTORITAR CARLIST

După primul război mondial, pe fondul sărăciei și nemulțumirii popoarelor, în Europa se manifestă cele două politici extremiste aflate la poli opuși: comunismul și fascismul. Acestea se află în opoziție deoarece comunismul dorea să impună egalitatea de avere și drepturi între oameni, în schimb fascismul era conservator, elitist și naționalist. URSS dorea dezmembrarea României Mari, considerată în cercurile extremei stângi ale Internaționalei a III-a de la Moscova (Comintern) stat multinațional și imperialist

În plus, Bulgaria, Ungaria, Germania și Italia erau state revizioniste pentru că doreau revizuirea granițelor lor hotărâte prin Pacea de la Paris => De aceea, Bulgaria și Ungaria se aliază cu Italia fascistă (Mussolini) și Germania nazistă (Hitler) care susțin anularea prevederilor tratatelor de Pace de la Paris și anexarea unor teritorii ale României Mari.

Acestea pun o presiune mare asupra României => REGELE CAROL II (1930-1940) PREIA MODELUL FASCIST (CORPORATIST) al lui Mussolini și impune un regim personal (1938-1940), pe baza Constituției din 1938, care îi permite să guverneze prin decrete-regale și să scoată partidele și mișcarea legionară în afara legii. Carol justifică măsurile pentru apărarea granițelor țării și combaterea influenței comunismului.

Politica autoritară a lui Carol și sistemul de alianțe defensive ale României se dovedesc incapabile să apere integritatea teritoriului României în noul context mondial. Din cauza participării României la al doilea război mondial de partea Germaniei, după 23 august 1944 URSS va impune comunismul stalinist în România.

6. Romania Postbelica. Stalinism, National Comunism si Disidenta Anticomunistă

Preluarea puterii de catre comunisti 1944-1947: după 23 august 1944, Armata Roșie a URSS a ocupat România, sprijinind PCR (care număra cca 1000 membri) să preia puterea. La Conferința de la Moscova (9 octombrie 1944), numită Acordul Procentajelor, Stalin și Churchill și-au împărțit Europa în sfere de influență. România a intrat sub influența Moscovei în proporție de 90 % și 10 % a Marii Britanii. Poziția Marii Britanii și a SUA de a nu se implica în problemele interne ale statelor ocupate de URSS a fost reconfirmată în cadrul Conferinței de la Yalta (februarie 1945). Tratatul de pace de la Paris (1947) obliga România să plătească despăgubiri de război URSS, ceea ce a accentuat controlul URSS asupra României.

Cauzele instaurării comunismului în România:

- viziunea lui Stalin la sfârșitul celui de al Doilea Război Mondial, care dorea crearea unor state satelit, cu guverne prietene, care să adopte modelul stalinist;

- sprijinul acordat de Moscova Partidului Comunist din România pentru acapărarea puterii, prin intermediul consilierilor sovietici prezenți în țară.

Etapele instaurării comunismului:

- La 6 martie 1945 a venit la putere guvernul Dr Petru Groza, primul guvern comunist, în care reprezentanții PCR detineau toate ministerele, impusi de la Moscova, prin intermediul lui Andrei Vășinski, adjunctul ministrului de externe al URSS. Măsurile adoptate de noul guvern: înființarea SOVROMURILOR (societăți mixte româno-sovietice) - desființate în 1956, reforma agrară - 1945.

- La 19 noiembrie 1946 au avut loc alegeri care au fost castigate de către comunisti (Blocul Partidelor Democratice), care au obținut 70% din voturi. În realitate alegerile au fost falsificate, ele fiind castigate cu 70% din voturi de către PNT.

- La 29 iulie 1947 comunistii au organizat diversiunea (sau inscenarea) de la Tamadau, prin care liderii PNT au fost acuzați de trădare, iar PNT a fost acos în afara legii. Mai mulți lideri țărăniști care aveau intenția de a pleca în Occident cu un avion particular, au fost prinși pe aerodromul de la Tămădău, acuzați de spionaj și arestați. În august 1947, PNL s-a autodizolvat.

- La 30 decembrie 1947, regele Mihai I a fost obligat să semneze actul de abdicare și să parasească România. În aceeași zi, prin legea nr. 363, monarhia se desființează și se proclamă Republica Populară Română.

Regimul lui Gheorghe Gheorghiu Dej (1948-1965):

Gh. Gheorghiu-Dej a fost ales, în 1948, secretar general al Partidului Muncitoresc Român. În 1948 a fost dată o nouă Constituție, care pune bazele reîmbrăcării comuniste. Noul regim a adoptat modelul stalinist în toate domeniile vieții de stat.

In plan economic: Modelul stalinist în plan economic era axat pe lichidarea proprietății private, industrializare forțată și cooperativizarea agriculturii. La **11 iunie 1948** a fost dată **legea naționalizării principalelor mijloace de producție**, potrivit căreia peste 1000 de întreprinderi miniere, bancare, industriale și de comerț treceau în proprietatea statului. Astfel, se puneau bazele economiei dirijate. Naționalizarea a fost primul pas în procesul de centralizare economică.

Politica de **industrializare:** Impunerea modelului sovietic a avut drept efect centralizarea economică și planificarea cincinală. În 1950 s-a elaborat primul plan economic anual, iar între 1951-1955 s-a impus primul plan cincinal. În 1951 s-a introdus distincția „*Erou al muncii socialiste*”.

Colectivizarea agriculturii: Decizia oficială s-a luat în 1949, țărănimii fiind forțată să cedeze proprietățile funciare în favoarea statului. După modelul sovietic al colhozurilor, s-au înființat gospodăriile agricole colective, transformate mai târziu în CAP (Cooperativa Agricolă de Producție) și GAS (Gospodăriile Agricole de Stat), care s-au transformat în IAS (Întreprinderea Agricolă de Stat). Colectivizarea s-a produs în majoritatea cazurilor pe cale violentă, datorită refuzului țărănimii de a ceda pământul. Comunistii au apelat

la organele de represiune, justitie, administratie si la un urias sistem de propaganda pentru a convinge taranii. La 27 aprilie 1962 Gh. Gheorghiu Dej anunta oficial incheierea procesului de colectivizare

Stalinismul politic: In februarie 1948 s-a desfasurat congresul de fuziune intre PCR si PSD, formandu-se Partidul Muncitoresc Roman (**partid unic**). Secretar general a fost ales Gheorghe Gheorghiu Dej care a instaurat un regim politic stalinist. Baza juridica a noului regim a fost asigurata de Constitutiile din 1948 si 1952, care desfiintau partidele politice si principiul separarii puterilor in stat. Dupa preluarea puterii, Dej a declansat lupta pentru controlul absolut in partid prin **epurarea aparatului de stat**. Prima victima a fost Stefan Foris, urmat de Lucretiu Patrascanu, care a fost arestat in 1948, acuzat de tradare, si executat in 1954. In 1952, cu sprijinul lui Stalin, Dej i-a inlaturat pe Ana Pauker, Vasile Luca si Teoharie Georgescu.

La 28 august 1948 s-a organizat „**Directia Generala a Securitatii Poporului**”, care reprezenta un sistem de represiune, fiind politica politica a regimului. In ianuarie 1949 s-a infiintat „Directia Generala a Militiei”. Metoda folosita a fost teroarea. S-au infiintat inchisori la Sighet, Aiud, Jilava, Pitesti si Gherla. S-au deschis lagare de munca fortata in Delta si Canalul Dunare-Marea Neagra. La Pitesti s-a aplicat **reeducarea**, obiectivul fiind formarea *omului nou*, care sa raspunda partidului. Astfel detinutii erau supusi torturilor fizice si psihice. In 1964 a fost dat decret pentru eliberarea detinutilor politici.

In plan cultural: S-a adoptat **proletcultismul**, curent cultural care se baza pe alianta dintre muncitorime si taranime pentru a se forma o cultura proletara, respingand mostenirea culturala a perioadei democratice. In august 1948 s-a elaborat o **noua lege a invatamantului**, prin care se introducea manualul unic, limba rusa era obligatorie in scoli, marxism-leninismul devenea obiect de studiu in invatamantul secundar. La 14 august 1948 s-a emis **legea cultelor**, conform careia se desfiinta Biserica Greco-Catolica, iar Biserica Ortodoxa trebuia sa promoveze politica oficiala a statului. In acelasi an Academia Romana s-a transformat in Academia Republicii Populare Romane. Pentru admiterea la facultate s-a introdus ca principiu necesitatea unei origini sanatoase din punct de vedere politic.

Politica externa: In 1949, Romania a devenit membra a **CAER** (Consiliul de Ajutor Economic Reciproc), o alianta economica a statelor comuniste sub conducerea URSS. In 1955, Romania a devenit membra a **Tratatului de la Varsovia** (alianza militara a statelor comuniste). La moartea lui Stalin, in 1953, s-a produs o relativa distantare fata de Moscova, dorindu-se realizarea unei cai proprii a socialismului. In 1958 URSS si-a retras armata de ocupatie din Romania. In 1964, PMR a lansat „**Declaratia din Aprilie**”, conform careia comunistii romani respingeau subordonarea fata de Moscova, isi proclamau independenta si respingeau modelul stalinist.

Regimul National Comunist (1965-1989): Noul secretar general, **Nicolae Ceausescu**, a preluat conducerea Romaniei. A fost data Constitutia din 1965 care proclama Republica Socialista România, iar partidul a revenit la numele de Partidul Comunist Român.

1. Prima etapă a fost Destinderea si destalinizarea (1965-1971), care s-a caracterizat prin:

S-a adoptat o noua constitutie in august 1965, prin care Republica Populara Romana devenea Republica Socialista Romana, iar PMR devenea PCR. La plenarea PCR din 1968, Ceausescu a reabilitat numele fostilor comunisti cazuti victime terorii lui Dej, Stefan Foris si Lucretiu Patrascanu. In invatamant s-a introdus studiul limbii engleze, iar istoria era rescrisa pe baze nationale. Intelectualii au primit dreptul de a merge in strainatate, la diferite simpozioane stiintifice s-au construit locuinte, a crescut numarul de autoturisme, astfel a existat sentimentul de imbunatatire a conditiilor de viata.

Pe de alta parte, Ceausescu si-a consolidat pozitia de lider prin faptul ca in 1967 a devenit presedinte al Consiliului de Stat.

Politica externa: Apogeul popularitatii lui Ceausescu s-a desfasurat in 1968, atunci cand a condamnat interventia militara a URSS si a statelor membre ale Tratatului de la Varsovia in Cehoslovacia. Prin aceasta atitudine Ceausescu castiga simpatia Occidentului, fiind vazut ca principal adversar al Moscovei. Ca urmare, presedintele Frantei Charles de Gaulle a vizitat Romania in 1968, presedintele SUA Richard Nixon a vizitat Romania in 1969, iar presedintele G. Ford in 1974. Astfel, Romania isi proclama independenta fata de URSS, Ceausescu consolidandu-si pozitia interna. Romania semna acorduri cu organizatii economice internationale (Banca Mondiala si FMI).

2. Etapa regimului personal (1971-1989): In 1971 Nicolae Ceausescu a realizat o vizita in China si Coreea de Nord, iar la intoarcerea in tara a lansat „**Tezele din iulie**”, prin care inaugura revolutia culturala. Prin aceasta se intelege promovarea exagerata a cultului personalitatii si impunerea unui regim de dictatura personala. Ceausescu a instaurat asa numitul socialism dinastic, caracterizat prin:

Concentrarea puterii in mainile familiei Ceausescu; Restrangerea drepturilor cetatenilor; Accentuarea cenzurii.

In 1974, cu prilejul Congresului al XI-lea al PCR, Ceausescu a devenit primul presedinte al statului. De asemenea, a lansat „**Programul partidului**” care instaura ca obiectiv realizarea unei societati socialiste multilateral dezvoltate si formarea unui om nou, executant fidel al politicilor partidului. La acelasi congres, Elena Ceausescu a devenit al doilea om politic in stat. S-a introdus sistemul rotirii cadrelor, astfel ca sistemul comunist a inlaturat orice rival.

In plan economic: Dupa 1971 s-a continuat industrializarea fortata si au fost initiate constructii megalomanice, care solicitau eforturi financiare uriase (Canalul Dunare-Marea Neagra, Transfagaraseanul, Metroul, Casa Poporului). Acestea au determinat cresterea datoriei externe la 11 miliarde de dolari. Ceausescu s-a angajat sa restituie integral sumele imprumutate si, la recomandarea FMI, a limitat importurile si a crescut exporturile.

Ambitia lui Ceausescu de a plati datoria externa a avut urmari dramatice asupra populatiei, datorita rationalizarii alimentelor, caldurii, curentului electric, gazelor naturale (anii 80). Ca urmare a acestei politici, s-a introdus rationalizare alimentelor de baza, iar nivelul de viata a scazut dramatic. La acestea se adauga incalcarea sistematica a drepturilor si libertatilor omului si izolarea pe plan international,

Ceausescu pierzând simpatia Occidentului. Securitatea veghea întreaga societate, bazându-se pe o armată de informatori. Inregimentarea politică se realiza de la vârste fragede. Copiii din grădinițe erau cuprinși într-o organizație politică numită „*Soimii Patriei*” prin care erau educați în spiritul devotamentului față de partid și de conducător. La vârsta de 7 ani elevii deveneau membri ai organizației Pionierilor. Costumele obligatorii indicau tendința de anihilare a personalității și uniformizarea membrilor societății. La 14 ani pionierii deveneau „*Membri ai Uniunii Tineretului Comunist*”, pregătindu-se pentru a deveni oameni noi pe care regimul să se bazeze.

Regimul comunist a introdus sistematizarea localităților, astfel ca multe sate au fost distruse și comasate în centre rurale, iar centrele istorice ale orașelor au fost distruse, fiind construite cartiere de blocuri.

Rezistența și Disidența Anticomunistă:

În timpul lui **Dej**, formele de luptă au fost:

- **rezistența din munți** (detasamente de bărbați înarmați care erau foste cadre militare, foști legionari, țărani). Exemple: Haiducii Muscelului- grupul fraților Arnăuțoiu și colonelului Arsenescu din Muscel, grupul lui Ion Gavrilă-Ogoranu din Făgăraș, Sumanele Negre). Au existat femei care sprijineau aceste grupuri (Elisabeta Rizea, Maria Plop). Aceste forme de rezistență au fost anihilate în 1962.

- **revoltele țăranilor**: țăranii s-au opus colectivizării, au declanșat revolte spontane, au distrus sedii de partid (80 000 țărani au fost arestați pentru că s-au opus colectivizării)

Forme de represiune: arestarea în închisorile comuniste, lagare de muncă, deportarea

Rezistența față de regimul lui **Ceausescu**:

- Disidenții: În 1977 s-a desfășurat „*Miscarea Goma*”, prin care scriitorul Paul Goma a declanșat lupta pentru drepturile omului și s-a alăturat mișcării reformatoare din Cehoslovacia, numită „*Charta 77*”. Aceasta reprezenta prima opoziție majoră față de regimul Ceausescu.

- În 1979 **preotul Gheorghe Calciu Dumitreasa** a adresat scrisori deschise conducerii statului în care critica politica socială și culturală a regimului.

- În același an, la Congresul al XII-lea al PCR, **Constantin Parvulescu** l-a criticat pe Ceausescu.

- După 1980 s-a manifestat puternic și **disidența individuală a intelectualilor**, care au trimis scrisori extrem de critice către posturile de radio occidentale Europa Liberă, BBC sau Vocea Americii. Cei mai cunoscuți disidenți au fost **Mihai Botez, Ana Blandiana, Mircea Dinescu sau Doina Cornea** (lector la Universitatea din Cluj, demisă în 1983, pentru că în cursurile sale folosea texte filosofice occidentale).

- **Greve și mișcări muncitorești**: Opoziția s-a manifestat prin greva minerilor din **Valea Jiului din august 1977**, atunci când peste 10 mii de mineri de la Mina Lupeni au întrerupt lucrul o săptămână, cerând condiții decente de muncă și viață. Muncitorii au reluat lucrul după vizita lui Nicolae Ceausescu, dar la scurt timp Securitatea a arestat principalii lideri ai mișcării.

La **15 noiembrie 1987**, **muncitorii de la uzina „Steagul Rosu”** din Brașov au desfășurat o mișcare pentru îmbunătățirea condițiilor de viață, scandând lozinci anticomuniste (cea mai cunoscută acțiune de protest).

- Disidența împotriva regimului Ceausescu s-a manifestat și în rândul foștilor demnitari comunisti: în 1989, șase membri PCR: Alexandru Barladeanu, Constantin Parvulescu, Silviu Brucan, Corneliu Manescu, Gheorghe Apostol și George Raceanu au formulat „**Scrisoarea celor 6**”, în care criticau aspru regimul Ceaușist.

Forme de represiune: controlul Securității prin urmărirea foștilor deținuți și anchete, arest la domiciliu, folosirea spitalelor de psihiatrie.

Momentul de început al căderii lui Ceausescu l-au reprezentat protestele izbucnite la Timișoara, 16 decembrie 1989. Anterior, majoritatea statelor comuniste din Europa izbutiseră să înlăture regimurile prin mijloace pasnice. Acest fapt s-a realizat datorită politicii de destindere și reforme promovată de Mihail Gorbaciov după 1985.

Începute la Timișoara, protestele au continuat în zilele de 21 și 22 decembrie la București. La 22 decembrie, Ceausescu a fugit sub presiunea populației, puterea fiind luată de un organism provizoriu numit „Frontul Salvării Naționale” (FSN), condus de Ion Iliescu.

Lui Nicolae Ceausescu și Elenei Ceausescu li s-a intentat un proces în urma căruia au fost condamnați la moarte și executați la 25 decembrie 1989.

Evenimentele din decembrie 1989 au deschis perspectiva democrației, a sistemului politic pluralist, a revenirii la economia de piață și reintegrării României în spațiul politic și cultural european.

Construcția democrației postdecembriste:

Au reapărut vechile partide istorice (PNL și PNT), dar și alte partide. În plan economic, reformele au urmărit trecerea de la economia centralizată de tip comunist la cea de piață, bazată pe proprietatea privată și liberă inițiativă. O problemă importantă după 1989 a fost revenirea la democrație și consolidarea instituțiilor statului de drept. Ca urmare în 1991 a fost adoptată noua lege fundamentală, revizuită în 2003, care fixează cadrul legislativ al funcționării statului.

Un alt atribut al democrației au fost alegerile „libere”. În 1990, alegerile parlamentare au fost castigate de FSN (președinte provizoriu - Ion Iliescu), iar în 1992 aceeași formațiune numită FDSN castiga alegerile (președinte Ion Iliescu). În 1996 s-a realizat alternanța la putere, atunci când Emil Constantinescu a devenit președinte, iar Convenția Democrată din România (CDR) a câștigat alegerile parlamentare. În 2000, Ion Iliescu a devenit președintele ales al României pentru a doua oară, iar PDSR (ulterior PSD) a câștigat alegerile parlamentare. În 2004, Alianța DA (Dreptate și Adevăr) a câștigat alegerile, iar președinte a devenit Traian Băsescu.

Revenirea la democrație s-a caracterizat și prin momente tensionate în rândul societății:

Manifestația studenților din Piața Universității (protestau împotriva comunismului) - 1990, dar s-a soldat cu mii de morți. Descinderile minerilor în capitală (Mineriadele din 1990, 1991, 1999).

România și-a fixat ca obiectiv în politica externă integrarea în structurile Euro-Atlantice, astfel ca în 2004 a devenit membră NATO, iar la 1 ianuarie 2007 a devenit membră a UE.

7. Domnitori (diplomatie și conflict)

La sfârșitul secolului al XIV-lea, Imperiul Otoman a ajuns pe linia Dunării. Poziția strategică a Tarilor Romane și avantajele economice au reprezentat întotdeauna un factor de interes pentru statele vecine (Tarile Romane au devenit obiect de dispută între Imperiul Otoman, Ungaria și Polonia).

Între sec. XIV-XVI Țările Române au participat la "Cruciadele târzii" (lupte ale statelor creștine împotriva turcilor musulmani).

Tipul de război purtat de Tarile Romane cu turcii a fost numit „*conflict asimetric*” deoarece românii, inferiori numeric, au adoptat o strategie de apărare, încercând să evite bătăliile decisive și să folosească hartuirea ca tactică de luptă. Se adăuga „*tactica pamantului pârjolit*”, prin distrugerea recoltelor și retragerea populației în locuri greu accesibile.

Imperiul Otoman a stabilit relații speciale cu Tarile Romane, în sensul în care a permis acestora să-și mențină autonomia în schimbul plății unui tribut.

Mircea cel Bătrân (1386-1418) - Domn al Țării Românești

În condițiile în care statul lui Ivanco era în pericol să fie cucerit de către otomani, Mircea a intervenit și a încorporat Dobrogea la Tara Românească în 1388.

La începuturile domniei sale, datorită pretenției de suzeranitate a Ungariei, Mircea s-a orientat către **o alianță cu Polonia**. În 1389 el a încheiat un tratat cu Polonia la Radom, prin intermediul domnului Moldovei, Petru I Musat. Alianța avea un caracter anti-maghiar.

Datorită creșterii pericolului otoman, între Tara Românească și Ungaria a avut loc o apropiere concretizată prin **tratatul anti-otoman** încheiat în martie 1395 la Brașov, de pe poziții egale. Mircea cel Bătrân și Sigismund de Luxemburg își promiteau sprijin în lupta antiotomană, fiind primul tratat antiotoman din S-E Europei. Sigismund de Luxemburg recunoștea stăpânirea lui Mircea asupra Severinului și Făgărașului (pe care anterior o contestase), iar Mircea acorda privilegiile comerciale negustorilor maghiari pe teritoriul Țării Românești.

Alipirea Dobrogei la Tara Românească și ajutorul dat sârbilor conduși de cneazul Lazar în lupta cu turcii de la Kossovopolje (1389) au fost motivele pentru care Sultanul Baiazid I a organizat o expediție militară asupra Țării Românești. Bătălia a avut loc la **Rovine (octombrie 1394 sau mai 1395)** și s-a încheiat cu victoria romanilor. Armata otomană fiind mai numeroasă (conflict asimetric), Mircea a recurs la tactica pamantului pârjolit la *hartuirea dusmanului*. Lupta s-a dat într-un loc mlăstinos, numit Rovine (loc cu santuri), unde Mircea a obținut victoria. Din cronică aflăm că *cerul nu se vedea de desimea sagetilor* și că turcii au suferit mari pierderi. După luptă, sultanul Baiazid a sprijinit un pretendent la tronul Țării Românești, pe Vlad Uzurpatorul.

În **1396**, Mircea a participat la cruciada antiotomană la NICOPOL, organizată la chemarea papei Bonifaciu al IX-lea. Mircea a participat la cruciada alături de regele Ungariei (Sigismund de Luxemburg) și de cavalerii occidentali (englezi, germani, burgunzi). Cruciatii au atacat cetatea Nicopol, Mircea cerând lui Sigismund să-i îngăduie să dea primul atac, folosind cavaleria ușoară. Cavalerii occidentali s-au opus, începând ei atacul cu cavaleria grea, care nu a putut trece de fortificațiile otomane. Statele creștine au fost înfrânte.

La începutul **sec. XV**, sultanul Mahomed I a reluat politica agresivă împotriva Țării Românești, cucerind Dobrogea (în 1417), cetățile Turnu și Giurgiu și Tara Românească începând să plătească tribut (1417). Tributul avea semnificația unei răscumpărări a păcii și nu recunoșterea dependenței față de Imperiul Otoman.

Iancu de Hunedoara (1441-1456). - Voievod al Transilvaniei

- a îndeplinit mai multe demnități (Ban de Severin, guvernator al Ungariei).

- Iancu de Hunedoara acționat pe mai multe direcții în războiul anti-otoman: formarea unui front românesc anti-otoman alături de Țara Românească și Moldova și organizarea de campanii ofensive împotriva Imperiului Otoman.

În 1442 a respins un atac otoman asupra Transilvaniei, după care i-a atacat pe turci în Țara Românească, unde a obținut o victorie pe râul Ialomița.

La chemarea Papei Eugeniu al IV-lea a fost reluată ideea de cruciadă, la care au răspuns doar Iancu de Hunedoara și regele Ungariei, care au declansat „**Campania cea lungă**” în 1443. În această expediție la sud de Dunăre creștinii au cucerit Sofia și Nis, obținând importante victorii împotriva Imperiului Otoman. Popoarele din Balcani au început să lupte de partea lui Iancu. Creștinii au reușit să amenințe chiar centrul Imperiului Otoman, însă din cauza iernii au oprit înaintarea spre Adrianopol și Constantinopol, retrăgându-se. Urmarea campaniei a fost că în iulie 1444 se încheie „*Pacea de la Seghedin*” care prevedea: turcii se obligau să înceteze luptele timp de 10 ani, să plătească o importantă despăgubire de război, turcii evacuasă Serbia și Albania. Pacea a fost încălcată de regele Ungariei - Vladislav I care a organizat o nouă **cruciadă** în care creștinii au fost zdrobiți în **bătălia de la Varna (10 noiembrie 1444)**. La cruciadă au participat trupe maghiare, transilvanene, bosniace și croate Iancu nu a fost de acord cu această cruciadă. În timpul luptei, Iancu a reușit să câștige câteva poziții strategice. Însă în timpul luptei regele maghiar a fost ucis și oastea creștină a fost înfrântă.

Voievodul Transilvaniei a mai încercat o expediție ofensivă în Balcani, dar a fost înfrânt la Kossovopolje, în 1448.

În anul 1453, sultanul Mehmed al II-lea cucerea Constantinopolul și se pregătea să extindă dominația în Europa Centrală, unde principala țintă devenea Ungaria. Primul obiectiv era cucerirea Belgradului, cetate fortificată din Balcani, considerată cheia de intrare în Europa. În **1456** înaintarea otomană a fost oprită de Iancu de Hunedoara prin **cruciada de la Belgrad**. Iancu de Hd a organizat apărarea cetății Belgrad. Armata creștină era inferioară numeric celei otomane, era mai slab echipată. Totuși, printr-un atac surpriză, Iancu a reușit să îi alunge pe turci. Însuși sultanul a fost ranit de o săgeată. Bătălia a decis soarta creștinătății, oprind înaintarea otomană și amânând cucerirea Belgradului cu 65 de ani (a fost cucerit în 1521 de Soliman Magnificul). După bătălie, în cetate a izbucnit o epidemie de ciumă, din cauza căreia a murit Iancu de Hd, în tabăra militară de la Zemun (langa Belgrad).

Vlad Tepes (1448; 1456-1462; 1476). Domn al Țării Românești.

În politica sa externă s-a bazat pe alianțe cu Ungaria îndreptate împotriva turcilor (a încheiat un tratat cu Matei Corvin în 1460).

Vlad Tepes a refuzat plata tributului și a organizat campania de la sudul Dunării, atacând pe turci în teritoriul lor. Sultanul Mahomed al II-lea a organizat o expediție militară împotriva Țării Românești. Fiind conflict asimetric, Tepes a aplicat tactica tradițională de retragere și parjolire a pământului, combinată cu hartuirea armatei otomane. În noaptea de **16/17 iunie 1462**, Vlad Tepes a organizat celebrul „**atac de noapte**” de lângă Târgoviște, provocând dezordine în rândurile otomanilor. Boierii, nemulțumi de politica autoritară a lui Tepes, l-au tradat, acceptându-l ca domn pe Radu cel Frumos (fratele lui Vlad Tepes), susținut de către turci. Vlad Tepes s-a refugiat în Transilvania unde aștepta sprijinul lui Matei Corvin. Acuzat de trădare, Vlad Tepes a fost arestat și ținut prizonier la Buda. În 1476, în contextul în care Ungaria dorea să reia lupta antiotomană, Tepes a fost reînscăunat, dar la scurt timp a fost asasinat.

Stefan cel Mare (1457-1504). Domnitor al Moldovei.

Pe plan intern s-a sprijinit pe taranimea liberă și pe mica boierime.

Politica externă a Moldovei s-a desfășurat în funcție de raportul de forțe dintre Marile Puteri ale vremii: Imperiul Otoman, Polonia și Ungaria.

În 1459, Stefan cel Mare a încheiat Tratatul de la OVERCHELĂUȚI, cu regele Poloniei, Cazimir al IV-lea. Regele Poloniei recunostea domnia lui Stefan cel Mare în Moldova, iar Stefan recunostea suzeranitatea regelui. Cei doi își promiteau sprijin militar în caz de nevoie.

Relațiile diplomatice și militare cu Ungaria În ianuarie 1465, domnul Moldovei a reușit să cucerească Chilia, afectând grav interesele economice ale Ungariei. Regele Ungariei, Matei Corvin, a răspuns prin organizarea unei campanii militare împotriva Moldovei, dar a fost înfrânt în „*Bătălia de la Baia*” (1467). Bătălia de la Baia a reprezentat ultima încercare a Ungariei de a-și impune dominația asupra Moldovei.

În iulie **1475**, între Moldova și Ungaria s-a încheiat un **tratată antiotoman**, pe poziții egale. Matei Corvin și Stefan cel Mare își promiteau ajutor militar împotriva turcilor. tratată prevedea că orice neînțelegere între cei doi urma să fie rezolvată pe cale pasnică.

Lupta cu turcii a fost declansată pentru că Stefan a refuzat să plătească tributul și a reluat politica frontului românesc prin înscăunarea în Țara Românească a unor domni favorabili luptei anti-otomane (în 1471 l-a înlocuit pe Radu cel Frumos cu Laiotă Basarab, iar în 1476 l-a înscăunat pe Vlad Tepes). Ca urmare, turcii au hotărât desfășurarea unei campanii împotriva Moldovei. Mahomed al II-lea a trimis o armată de 120 000 de soldați conduși de Soliman pașa. Ștefan cel Mare, care-și stabilise tabăra la Vaslui, dispunea de 40 000 de luptători, fiind în inferioritate față de trupele otomane conduse de Soliman pașa. Soliman pașa preconiza o singură bătălie, la finalul căreia să supună cetățile de la gurile Dunării. Ștefan a aplicat tactica „pământului pârjolit”, retrăgând întreaga populație din calea turcilor. Turcii au ajuns la Bârlad, pe care l-au găsit pustiu. S-au îndreptat spre Vaslui, drumul fiind strâmt și noroios, neîngăduind armatei otomane să se desfășoare. Ștefan i-a așteptat cu oastea sa într-un loc strâmt, atacându-i din mai multe părți. Bătălia a început în dimineața zilei de 10 ianuarie 1475, când era o ceață deasă în împrejurimile Vasluiului. Buciumașii Moldoveni au atras grosul armatei

otomane acolo unde se afla cea mai mare parte a oastei lui Ștefan. Această luptă a fost considerată "cel mai mare dezastru suferit de turci", iar Mahomed al II-lea a refuzat să primească pe cineva vreme de 5 zile. **10 ianuarie 1475**, la **Vaslui (Podul Înalt)**, Ștefan a obținut o strălucită victorie.

Vestea victoriei lui Ștefan a fost dusă în principilor creștini din Europa prin celebra scrisoare din 25 ianuarie 1475 în care Ștefan arată rolul lui în lupta antiotomană și cerea sprijin, numind Moldova drept *poarta a creștinatității*. Drept urmare, în vara lui 1475 a fost încheiat tratatul cu Matei Corvin.

În vara anului **1476**, Sultanul Mehmed al II-lea a organizat o altă campanie împotriva Moldovei. Oastea otomană condusă de sultan a găsit Moldova pustie, Ștefan folosind tactica pământului parjolit., deoarece era un conflict asimetric și se confrunța și cu atacurile tatarilor. Lupta a avut loc la **Razboieni/ Valea Alba**. Deși învingători, turcii nu au reușit să cucerească marile cetăți Suceava, Neamț, Hotin, fiind nevoiți să se retragă, atacați în permanență de oastea lui Ștefan (hartuiri), macinați de ciurma și foamete.

Luptele cu turcii au continuat, dar coaliția împotriva Imperiului Otoman s-a destrămat. Noul sultan, Baiazid al II-lea, a încheiat pace cu Ungaria și a organizat o expediție pe linia Dunării, cucerind cetățile Chilia, și Cetatea Alba în 1484, fapt care a afectat grav sistemul defensiv și comerțul Moldovei. Ștefan a depus omagiu de vasalitate regelui Poloniei la Colomeea, în septembrie 1485, pentru a primi sprijin militar din partea Poloniei. Polonia a încheiat pace cu turcii doi ani mai târziu. În aceste condiții, Moldova a recunoscut suzeranitatea otomană și a acceptat plata tributului în schimbul recunoașterii autonomiei interne (1487).

În 1497, noul rege al Poloniei, Ioan Albert al Poloniei a atacat Moldova, fiind înfrânt la Codrii Cosminului (26 octombrie 1497). În 1499 er încheiat Tratatul de la Hârlău, prin care Ștefan cel Mare se elibera de sub suzeranitatea Poloniei.

Mihai Viteazul (1593-1601). Domn al Tarii Romanesti.

Ban al Craiovei, Mihai și-a cumpărat domnia în 1593.

El a continuat lupta antiotomană la sfârșitul sec. XVI, în condițiile accentuării dominației otomane, creșterii exagerate a tributului și existenței pericolului transformării Țărilor Române în pasălacuri turcești.

Începutul domniei sale coincidea cu inițiativa Papei Clement al VIII-lea de a înființa o alianță anti-otomană numită „*Liga Sfântă*”, la care au aderat Transilvania (lui Sigismund Bathory), Moldova (lui Aron Vodă), Statul Papal, Spania, Austria și Ducatele Italiene (Toscana, Mantova, Ferrara), Țara Românească în timpul lui Mihai Viteazul.

La 13 noiembrie 1594 Mihai a declanșat răscoala anti-otomană de la București, lichidând o oaste otomană și pe creditorii străini.

Din dorința de a realiza un front antiotoman românesc, Mihai Viteazul a încheiat un tratat cu Sigismund Bathory, principele Transilvaniei, la Alba Iulia (20 mai 1595), cu următoarele prevederi:

Mihai Viteazul era loctiitor al lui Sigismund Bathory, recunoscându-i suzeranitatea; Se promitea ajutor împotriva turcilor; Biserica Ortodoxă din Trans. era subordonată Mitropoliei Țării Românești.

Mihai Viteazul nu a fost prezent la Alba Iulia la încheierea tratatului, el fiind reprezentat de o delegație formată din 12 boieri.

Un tratat asemănător a fost încheiat de către domnul Moldovei, Ștefan Răzvan. Se realiza front antiotoman românesc.

La 23 august 1595 s-a desfasurat lupta de la Calugăreni. Armatele otomane conduse de Sinan pașa erau superioare numeric. Mihai Viteazul a aplicat tactica atragerii inamicului în locuri neprielnice, Calugăreni fiind un loc mlăștinos, împadurit, străbătut de râul Neajlov, aramat otomană fiind nevoită să treacă peste un pod îngust de lemn. Lupta nu a început bine pentru oastea lui Mihai, care a pierdut tunurile cu care era dotată. Atunci Mihai a intrat în luptă, dând dovadă de vitejie. Oștenii lui i-au urmat exemplul, transformând înfrângerea în victorie. Datorită inferiorității numerice, la venirea serii Mihai a fost obligat să se retragă în munți. Otomanii au ocupat Bucureștiul și Târgoviștea și au început transformarea Țării Românești în pasălac. Cu sprijin militar din partea Transilvaniei și Moldovei, în octombrie 1595, Mihai a eliberat Târgoviștea și Bucureștiul, și a obținut o strălucită victorie la Giurgiu.

În 1597 Țara Românească a încheiat un tratat de pace cu Imperiul Otoman care prevedea:

Recunoașterea domniei pe viață pentru Mihai Viteazul; Se diminuează substanțial tributul; Otomanii recunoșteau autonomia Țării Românești.

Domnitorul muntean nu dorea să renunțe la lupta anti-otomană, astfel că în 1598 a încheiat „*Tratatul de la Mănăstirea Dealu*”, cu Austria (Imperiul Habsburgic), care prevedea:

Împăratul Rudolf al II-lea îi oferea lui Mihai bani pentru o armată de 5000 de oameni; Mihai Viteazul se obliga să continue lupta anti-otomană; Mihai recunoaște suzeranitatea lui Rudolf al II-lea, astfel că e eliberat de suzeranitatea lui Sigismund Bathory.

Unirea de la 1600: În anul 1599, frontul românesc anti-otoman s-a destrămat, deoarece noul principe al Transilvaniei, Andrei Bathory a încheiat pace cu Turcia. În același an a Ieremia Movila fost instalat domn al Moldovei, de către polonezi. Ieremia Movila a scos Moldova din coaliția anti-otomană.

Pentru a reface frontul românesc anti-otoman, Mihai a pus în aplicare „*Planul Dacic*”. Cu acordul lui Rudolf al II-lea a trecut în Transilvania, învingându-l pe Andrei Bathory la Selimbar în octombrie 1599. A intrat apoi în Alba Iulia, proclamându-se principe al

Ardealului.

Măsuri adoptate în Transilvania: a scutit de robota preotii români; a acordat drept de pasunat românilor; a întemeiat Mitropolia Ortodoxă de la Alba Iulia.

În mai 1600, invocând ca motiv alianța Moldovei cu turcii și tătarii, Mihai Viteazul a cucerit Moldova. În mai 1600 se intitula „*Domn al Tarii Romanesti, al Ardealului, și a toată Tara Moldovei*”, fiind pentru prima oară în istorie cele trei țări românești. Creșterea politică a lui Mihai Viteazul nu a durat decât 4 luni, destrămurându-se datorită opoziției Marilor Puteri vecine (Imperiul Habsburgic, Imperiul Otoman și Polonia) și a ostilității nobilimii maghiare. Aceasta s-a aliat cu generalul austriac Gheorghe Basta și l-a învins pe Mihai în Bătălia de la Miraslau (septembrie 1600). În urma înfrângerii, Mihai Viteazul a pierdut Transilvania, iar Polonia l-a reinstaurat ca domn în Moldova pe Ieremia Movila. În Țara Românească a fost numit Simion Movilă. În acest context, Mihai a luat drumul pribegiei, plecând la Viena și Praga pentru a cere sprijin împăratului Austriei, Rudolf al II-lea. În contextul în care în Transilvania nobilimea maghiară s-a răscolit împotriva împăratului și l-a reproclamat principe pe Sigismund Bathory, Rudolf al II-lea a încredințat o armată lui Mihai Viteazul care, ajutat de generalul Gheorghe Basta, avea misiunea de a recuceri Transilvania. Oștile reunite ale lui Mihai Viteazul și ale generalului Basta au obținut victoria de la Guruslău (august 1601). Transilvania era din nou cucerită de Mihai Viteazul. Simion Movila a fost alungat din țara Românească și pentru că se Mihai urmărea refacerea unirii, marile puteri au intervenit. Din ordinul lui Rudolf al II-lea, în august 1601, Mihai Viteazul a fost asasinat pe Câmpia Turzii de mercenarii lui Basta.

Relații diplomatice la începutul modernității (sec. XVII-XVIII)

După domnia lui Mihai Viteazul obligațiile materiale ale Țărilor Românești au scăzut, iar autonomia a fost în mare parte respectată. Datorită afirmării Rusiei pe scena internațională, Țările Române se aflau în sfera de influență a patru mari puteri: Imperiul Otoman, Austria, Polonia și Rusia.

În Transilvania remarcăm domniile lui Gabriel Bethlen (1613-1629) și Gheorghe Rakoczi I (1630-1648). Ambii au participat la războiul de 30 de ani (1618-1648), mărind astfel prestigiul internațional.

În Țara Românească și Moldova, domniile cele mai importante au fost ale lui Matei Basarab (1632-1654) și Vasile Lupu (1634-1653), în timpul cărora s-a consolidat autonomia internă.

Problema Orientală: În anul 1683, turcii au fost învinși la asediul Vienei, marcând începutul decaderii Imperiului Otoman și începutul Crizei Orientale. Problema Orientală o reprezintă conflictele desfășurate în secolele XVIII – XIX între Rusia-Austria, pe de-o parte, și Imperiul Otoman pe cealaltă parte, care era considerat „*omul bolnav al Europei*”. În acest conflict au intervenit Anglia și Franța, care doreau menținerea integrității Imperiului Otoman. Potrivit *Tratatului de la Karlowitz (1699)*, Imperiul Otoman recunoștea pierderea Transilvaniei în favoarea Austriei.

La sfârșitul secolului al XVII-lea și începutul secolului al XVIII-lea, domnitorii români au inițiat o politică de echilibru, încercând să încheie tratate cu alte puteri din zona (Rusia și Austria), în condițiile accentuării dominației Imperiului Otoman.

Serban Cantacuzino (1678-1688): Domn al Tarii Romanesti. A participat la asediul Vienei (1683), la cererea turcilor, dar, pe ascuns, i-a încurajat pe asediați și le-a transmis informații despre trupele otomane. A purtat tratative cu habsburgii și în 1688 a încercat să încheie un tratat cu Austria, dar nu a fost finalizat din cauza morții domnitorului.

Constantin Brancoveanu (1688-1714): Domn al Tarii Romanesti, Brancoveanu s-a implicat în negocieri antiotomane cu Austria, continuând politica lui S. Cantacuzino. A fost un bun diplomat și a reușit să păstreze relații bune cu Poarta Otomană, ducând o politică de echilibru. În 1699 turcii l-au recunoscut ca domn pe viață. A stabilit legături cu Rusia lui Petru cel Mare, trimițând un emisar diplomatic pentru stabilirea unei alianțe contra turcilor. În 1709 s-a încheiat o convenție secretă între Țara Românească și Rusia pentru o acțiune comună împotriva Porții. Acuzat de trădare de către turci, el a fost mazilit (i s-a luat domnia), chemat la Constantinopol și decapitat (împreună cu cei patru fii ai săi).

În Moldova, **Dimitrie Cantemir (1710-1711)** a încheiat o alianță cu țara lui Petru cel Mare al Rusiei. Tratatul de la Luțk (1711) prevedea lupta comună a celor doi împotriva Imperiului otoman, respectarea autonomiei Moldovei, recunoașterea domniei ereditare în familia Cantemir. Dimitrie Cantemir a participat la lupta de la Stănești (1711), sprijinind pe ruși împotriva turcilor. După luptă, Cantemir a renunțat la domnie și s-a refugiat în Rusia.

După domniile lui D. Cantemir și C-tin Brancoveanu, sultanul și-a pierdut încrederea în domnii pământeni, astfel că a numit domni fanarioti (1711 în Moldova și 1716 în Țara Românească).

În **secolul fanariot (sec. XVIII)**, Principatele au cunoscut o dependență totală față de Imperiul Otoman, prin:

Numirea domnitorilor direct de către Sultan; Instabilitatea domniei (domnii scurte, cca 2,5 ani) Renunțarea la o politică externă proprie (desființarea aramatei); Creșterea excesivă a obligațiilor materiale; Pierderi teritoriale.

Noul sultan, Baiazid al II-lea, a încheiat pace cu Ungaria în 1483 și a organizat o expediție pe linia Dunării, cucerind cetățile Chilia și Cetatea Alba în 1484, fapt care a afectat grav sistemul defensiv și comerțul Moldovei. Marea Neagră devine lac turcesc

Domnul Moldovei a depus omagiu de vasalitate regelui Poloniei la Calomea, la 15 septembrie 1485, regelui Cazimir IV pentru a primi sprijin militar din partea Poloniei.

În 1485 la Catlabuga și în 1486 la Scheia, Ștefan cel Mare a câștigat lupta cu turcii.

Ramas fara aliati, in 1487 (reinnoita in 1489) Stefan a recunoscut suzeranitatea otomana si a acceptat plata tributului in schimbul recunoasterii autonomiei.

Spre sfarsitul domniei relatiile cu Polonia s-au deteriorat, deoarece in 1490 Stefan ocupase un teritoriu aflat in litigiu intre cele doua state (Pocutia). In 1497 noul rege al Poloniei, Ioan Albert, a atacat Moldova, fiind infrant la Codrii Cosminului (26 octombrie 1497). Intre Moldova si Polonia, Tratatul de pace s-a incheiat la Harlau, la 12 iulie 1499 si prevedea ajutorul reciproc impotriva oricarui dusman iar Moldova se emancipa de sub suzeranitatea Poloniei.

Situatia internationala la mijlocul secolului al XVI-lea: Imperiul Otoman a atins maxima expansiune si apogeul puterii sale in timpul sultanului Soliman Magnificul (1520-1566). Expansiunea turcilor s-a concretizat in cucerirea Belgradului la 1521, si infrangerea Ungariei la Mohacs, in 1526. Urmarea acestor victorii, in 1540 centrul Ungariei a devenit pasalac turcesc, iar Transilvania a fost transformata in principat otoman sub suzeranitate otomana (1541). Tarile Romane au suferit o mai mare dependenta politica si economica fata de turci, manifestata prin:

slabirea autonomiei, prin faptul ca sultanul numea domnii direct, fara a consulta boierii; Cresterea dependentei politice, Pierderi teritoriale; turcii au anexat Tighina in 1538, Braila in 1542, iar Banatul a devenit Pasalacul de la Timisoara in 1552; Cresterea obligatiilor materiale. Tributul a crescut de 10 ori si au fost introduse noi obligatii materiale: daruri numite peschesuri, si confirmarea in domnie (mucarer). Comertul exterior al Tarilor Romane a fost trecut sub monopol turcesc. Totusi, cea mai mare pierdere materiala era reprezentata de de sumele imense platite de boieri pentru a deveni domnitori.

Neagoe Basarab (1512-1521). Domn al Tarii Romanesti. A scris vestita lucrare „*Invataturile lui Neagoe Basarab catre fiul sau Teodosie*”. A ctitorit Manastirea Curtea de Arges.

Radu de la Afumati (1522-1529). Domn al Tarii Romanesti. A pastrat independenta si a evitat transformarea Tarii Romanesti in pasalac turcesc. Intre 1522-1525 a purtat 20 de lupte cu turcii (cu Mehmed, pasa de Vidin). S a implicat in luptele pentru tronul Ungariei, dupa Mohacs. Ucis de un complot boieresc, inhumat la Curtea de Arges.

Petru Rares (1527-1538; 1541-1546). Fiul lui Stefan cel Mare. Prin Victoria de la Feldioara (1529) a ajuns stapanul Transilvaniei. In 1531 a fost infrant de Polonia la Obertyn, in tentativa sa de cucerire a Pocutiei. S-a declarat vasal al lui Ferdinand de Habsburg, si a aderat la o coalitie impotriva turcilor. Ca urmare, Soliman Magnificul a invadat Moldova in 1538, ocupand Suceava. Sultanul ar fi putut sa transforme Moldova in pasalac, dar a cucerit cetatea Tighina, iar Petru Rares a revenit la tron in 1541, acceptand marirea tributului.

Ioan Voda cel Viteaz (1572-1574). Domn al Moldovei. A declansat lupta anti-otomana deoarece turcii au dublat tributul. A obtinut victoria la Jiliste, dar a fost invins in batalia decisiva de la Roscani (iulie 1574) datorita tradarii boierimii, condusa de Ieremia Movila.

Mihai Viteazul (1593-1601). Domn al Tarii Romanesti. Ban al Craiovei, Mihai si-a cumparat domnia in 1593. Inceputul domniei sale coincidea cu initiativa Papei Clement al VIII-lea de a infiinta o alianta anti-otomana numita „*Liga Sfanta*”, la care au aderat Transilvania lui Sigismund Bathory, Moldova lui Aron Voda (1591-1595), Statul Papal, Spania, Austria si Ducatele Italiene (Toscana, Mantova, Ferrara). Luptele aliantei impotriva turcilor au purtat numele de „*Razboiul cel Lung (1593-1606)*”.

La 13 noiembrie 1594, Mihai a declansat rascoala anti-otomana, atunci cand „*turcii din Bucuresti au fost trecuti la Allah*”. In 1594 Mihai a lansat o ofensiva generala impotriva otomanilor, atacand raialele turcesti de pe linia Dunarii (Giurgiu, Harsova, Silistra). Turcii si tatarii au atacat Tara Romaneasca, dar au fost infranti la Putineiu, Stanesti si Serpatesti.

De teama unei interventii a turcilor, domnitorul muntean a incheiat printr-o delegatie de boieri, un tratat cu Sigismund Bathory, principele Transilvaniei, la Alba Iulia (20 mai 1595), cu urmatoarele prevederi:

Mihai Viteazul era degradat la calitatea de loctiitor al Principelui Ardealului; Tara Romaneasca urma sa fie condusa de un Sfat alcatuit din 12 boieri; Sigismund Bathory a devenit suzeran al Tarii Romanesti; Se promitea ajutor impotriva turcilor.

Un tratat asemanator a fost incheiat de catre Aron Voda al Moldovei. La 13-23 august 1595 se desfasura lupta de la Calugareni (turcii aveau 100 000 ostasi, iar Mihai avea 16 000 si ajutor de la 7 000 transilvaneni condusi de Albert Kiraly), in care Mihai initiaa obtinut victoria, dar a fost obligat sa se retraga in munti datorita superioritatii numerice a turcilor. Otomanii au ocupat Bucurestiul si Targovistea si au inceput transformarea Tarii Romanesti in pasalac. Cu sprijin militar din partea Transilvaniei Mihai a reluat lupta in octombrie 1595 cand a eliberat Targovistea si Bucurestiul, si a obtinut o stralucita victorie la Giurgiu.

In primavara lui 1596, domnitorul muntean a declansat o campanie peste Dunare, ajungand la Plevna si Sofia. In 1597, Tara Romaneasca a incheiat un tratat de pace cu Imperiul Otoman care prevedea: Recunoastea domnia pe viata pentru Mihai Viteazul; Se diminuau substantial tributul; Otomanii recunoasteau autonomia Tarii Romanesti.

Domnitorul muntean nu dorea sa renunte la lupta anti-otomana, astfel ca in 1598 a incheiat „*Tratatul de la Manastirea Dealu*”, cu Austria (Imperiul Habsburgic), care prevedea:

Imparatul Rudolf al II-lea ii oferea lui Mihai bani pentru o armata de 5000 de oameni; Mihai Viteazul se obliga sa continue lupta anti-otomana; Rudolf II recunoastea domnia ereditara a lui Mihai Recunoaste suzeranitatea Austriei, astfel se elibera de suzeranitatea lui Sigismund Bathory.

Unirea de la 1600: In anul 1599, frontul romanesc anti-otoman s-a destramat, deoarece noul principe al Transilvaniei, Andrei Bathory, sustinut de polonezi, a incheiat pace cu Turcia. In acelasi an a fost instalat domn al Moldovei Ieremia Movila, de catre polonezi. Ieremia Movila a scos Moldova din coalitia anti-otomana. Pentru a reface frontul romanesc anti-otoman, Mihai a pus in aplicare „*Planul Dacic*”. Cu acordul lui Rudolf al II-lea a trecut in Transilvania, invingandu-l pe Andrei Bathory la 18/28 octombrie 1599, la Selimbar. Mihai intra

apoi triumfator în Alba Iulia la 1 noiembrie 1599, fiind recunoscut de dieta drept locțiitor al regelui Transilvaniei, de Rudolf II – guvernator și turcii îl numesc domn.

Măsuri adoptate în Transilvania:

A scutit de robota preoții români; A acordat drept de pășunat românilor; A întemeiat Mitropolia Ortodoxă de la Alba Iulia.

În mai 1600, invocând ca motiv alianța Moldovei cu turcii și tătarii, a cucerit Moldova. La 17/27 mai 1600 se intitulă „*Domn al Tarii Romanesti, al Ardealului, și a toată Tara Moldovei*”, unind pentru prima oară în istorie cele trei țări românești. Creșterea politică a lui Mihai Viteazul nu a durat decât 4 luni, destrămandu-se datorită opoziției Marilor Puteri vecine (Imperiul Habsburgic, Imperiul Otoman și Polonia), și a ostilității nobilimii maghiare. Aceasta s-a aliat cu generalul austriac Gheorghe Basta și l-a învins pe Mihai în Bătălia de la Miraslau (18 septembrie 1600). În urma înfrângerii, Mihai Viteazul a pierdut Transilvania, iar Polonia l-a reinstaurat ca domn în Moldova pe Ieremia Movila și pe Simion Movila în Țara Românească.

În acest context, Mihai a luat drumul pribegiei, plecând la Viena și Praga pentru a cere sprijin împăratului Austriei, Rudolf al II-lea. În contextul în care în Transilvania nobilimea maghiară s-a răscolit împotriva împăratului și l-a reproclamat principe pe Sigismund Bathory, Rudolf al II-lea a încredințat o armată lui Mihai Viteazul, care ajutat de generalul Gheorghe Basta, avea misiunea de a recuceri Transilvania. Oștile reunite ale lui Mihai Viteazul și ale generalului Basta au obținut victoria de la Guruslau (3-13 august 1601). Boierii Buzestii l-au alungat pe Simion Movila și i-au oferit tronul în Țara Românească. Se întrevădea refacerea unirii. Din ordinul lui Basta, cu acordul lui Rudolf II, la 9-19 august 1601, Mihai Viteazul a fost asasinat pe Câmpia Turzii.

România în sfera de interes a Marilor Puteri:

După domnia lui Mihai Viteazul obligațiile materiale ale Țărilor Românești au scăzut, iar autonomia a fost în mare parte respectată. Datorită afirmării Rusiei pe scena internațională, Țările Române se aflau în sfera de influență a patru mari puteri: Imperiul Otoman, Austriac, Polonia și Rusia.

În Transilvania remarcăm domniile lui Gabriel Bethlen (1613-1629) și Gheorghe Rakoczi I (1630-1648). Ambii au participat la războiul de 30 de ani (1618-1648), mărind astfel prestigiul internațional al Principatelor.

În Țara Românească și Moldova, domniile cele mai importante au fost ale lui Matei Basarab (1632-1654) și Vasile Lupu (1634-1653), în timpul cărora s-a consolidat autonomia internă.

Creșterea puterii habsburgilor și încercările lor repetate de a se amesteca în politica internă au dus la încheierea de către Transilvania a unui tratat de alianță cu Franța, la Făgăraș, în anul 1677. În 1687, armata austriacă a pătruns în Transilvania ocupând astfel principalele cetăți.

Problema Orientala: În anul 1683, turcii au fost învinși la asediul Vienei, marcând începutul decaderii Imperiului Otoman și începutul problemei Crizei Orientale. Problema Orientala o reprezintă conflictele desfășurate în secolele XVIII – XIX între Rusia-Austria pe de-o parte, și Imperiul Otoman pe cealaltă parte, care era considerat „*omul bolnav al Europei*”. În acest conflict au intervenit Anglia și Franța, care doreau menținerea integrității Imperiului Otoman. Potrivit „*Tratatului de la Karlowitz (1699)*”, Imperiul Otoman recunoscuse pierderea Transilvaniei în favoarea Austriei.

La sfârșitul secolului al XVII-lea și începutul secolului al XVIII-lea, domnitorii români au inițiat o politică de echilibru, încercând să încheie tratate cu alte puteri din zonă pentru a contrapune marea influență a Imperiului Otoman.

Serban Cantacuzino (1678-1688): A încercat să recastige independența Țării Românești. În 1688 a încercat să încheie un tratat cu Rusia și cu Austria, dar moartea domnitorului a contramandat o viitoare acțiune comună.

Contantin Brancoveanu (1688-1714): A continuat politica externă a lui Cantacuzino dar a întretinut relațiile bune cu Imperiul Otoman prin „politica pungilor cu bani”. Brancoveanu s-a implicat în negocieri antiotomane, obținând în anul 1701 protecția împăratului Leopold de Habsburg. Brancoveanu a făcut propuneri Rusiei pentru un război anti-otoman în 1698.

În Moldova, **Dimitrie Cantemir (1710-1711)** a încheiat o alianță la Lutk (1711) cu țarul Petru I, astfel desfășurându-se și „lupta de la Stălinesți” -1711, în care turcii au obținut victoria, iar Cantemir a plecat în exil în Rusia. În secolul fanariot, Principatele au cunoscut o dependență totală față de Imperiul Otoman, prin:

Numirea domnitorilor direct de către Sultan; Renunțarea la o politică externă proprie; Creșterea excesivă a obligațiilor materiale; Pierderi teritoriale.

8. România și concertul european

România și Concertul European.

De la Criza Orientala la marile alianțe ale sec. al XX-lea

În secolul al XVIII-lea și începutul sec. XIX-lea a avut loc o primă etapă a crizei orientale, manifestată prin războaiele ruso-austro-turce din 1716-1718, 1736-1739, 1768-1774, 1787-1792, 1806-1812. Principatele au devenit teatru de operațiuni militare în confruntările dintre Marile Puteri, care au avut drept consecință ocupații militare și importante pierderi teritoriale. Potrivit *Pacii de la Passarowitz (1718)*,

Oltenia și Banatul au fost anexate de către Austria. Potrivit *Pacii de la Belgrad (1739)*, Oltenia a revenit la Țara Românească. După *Pacea de la Kuciuk-Kainargi (1774)*, în anul următor Austria a anexat Bucovina. Potrivit *Pacii de la București din 1812*, Rusia a anexat Basarabia.

În urma revoluției lui Tudor Vladimirescu (1821), la presiunea Marilor Puteri, Imperiul Otoman a renunțat la domniile fanariote, revenind la domniile pamanteni în 1822.:

- Grigore Dimitrie Ghica (1822-1828) – Țara Românească

- Ionita Sandu Sturdza (1822-1828) - Moldova

În 1826 a fost semnată Convenția de la Akkerman între Rusia și Poarta Otomană, care prevedea: era îngrădit amestecul sultanului în afacerile interne ale Principatelor, alegerea domnilor pamanteni se făcea de Divanurile din Principate, cu aprobarea țarului și sultanului; scutirea de tribut pe doi ani. Turcia nu a respectat convenția, ceea ce a dus la izbucnirea unui nou conflict ruso-turc (1828-1829). Între 1828-1834, Principatele au fost ocupate de către Rusia. În urma acestui război se încheie „Tratatul de la Adrianopol” (1829), care prevedea:

Se instaura oficial protectoratul rusesc asupra Principatelor; Imperiul Otoman dădea Rusiei acces la gurile Dunării; erau desființate raialele Braila, Giurgiu și Turnu care reveneau la Țara Românească. Se desființa monopolul otoman asupra comerțului Principatelor care intrau în circuitul economic european, eveniment ce a avut drept consecință modernizarea societății românești.

În concluzie, creștea influența Rusiei ca putere protectoră și scădea influența Porții, ca putere suzerană. În timpul ocupației militare ruse, în 1831 în Țara Românească și în 1832 în Moldova, au fost introduse Regulamente Organice (acte cu rol de constituție) prin care Rusia își consolida influența în Principate.

Obiectivele românilor în sec. al XIX-lea erau: unirea Principatelor și obținerea independenței.

Problema orientală a fost redeschisă prin Războiul Crimeii (1853-1856), conflict între Rusia și Turcia, câștigat de Turcia cu sprijinul Marilor Puteri. Tratatul de la Paris din 1856 (încheiat în cadrul Congresului) prevedea: Principatul rămăneau sub suzeranitatea Porții și ieșeau de sub protectoratul Rusiei, înlocuit cu garanția colectivă a celor șapte Mari Puteri; înființarea adunărilor ad-hoc în Principate; cele trei județe din sudul Basarabiei reveneau Moldovei; liberă circulație pe Dunare; Marea Neagră devenea un teritoriu neutru; statele semnatare permiteau să respecte integritatea teritorială a Imp. Otoman.

După unirea Principatelor, obiectivul românilor era obținerea independenței. Momentul favorabil a fost redeschiderea problemei orientale în 1875, când au izbucnit răscoale anti-otomane în Bosnia și Herțegovina. În 1876, Serbia și Muntenegru au declarat război Porții. Rusia s-a implicat sub pretextul că apără popoarele creștine din Balcani.

România a încercat obținerea independenței pe cale diplomatică, însă fără succes, deoarece o nouă constituție a Imperiului Otoman numea România drept provincie privilegiată. În această situație, România a început negocierile cu Rusia. În toamna lui 1876 au avut loc negocierile de la Livadia, în Crimeea, între țarul Alexandru al II-lea și cancelarul Gorceakov și delegația română (prim-ministrul I.C. Brătianu și ministrul de externe M. Kogălniceanu). La 4 aprilie 1877 între Rusia și România s-a semnat Convenția cu următoarele prevederi:

Rusia se obligă să respecte integritatea teritorială a României; Armata rusă urma să traverseze teritoriul României; Cheltuielile reveneau în totalitate Rusiei.

La 12 aprilie 1877 Rusia declară război Imperiului Otoman și armata rusă începea traversarea teritoriului României către Peninsula Balcanică.

La 9 mai 1877 ministrul de externe Mihail Kogălniceanu proclamă independența României, în Camera Deputaților. Odată proclamată, independența trebuia obținută pe câmpul de luptă. La începutul războiului, Rusia a refuzat colaborarea cu armata română, dar după oprirea ofensivei ruse la Plevna, marele duce Nicolae a cerut ajutorul principelui Carol, printr-o telegramă, în iulie 1877. Deși nu exista o convenție militară între cele două țări, armata română a trecut la sud de Dunare și a participat la asaltul asupra Plevnei din august 1877, în urma căreia România a cucerit reduta Grivita I (august 1877). La 28 noiembrie 1877, după un lung asediu, armata otomană a capitulat la Plevna. Ulterior, armata română a cucerit Răhova (1877) și Vidinul (1878). În ianuarie 1878 otomanii au cerut pace.

Tratatul de pace de la San Stefano (19 februarie 1878): La acest tratat România nu a fost acceptată, deși contribuise pe plan militar la înfrângerea Turciei. Prevederi:

- se constituia un principat bulgar autonom

- creștea influența Rusiei în Balcani

- se recunoștea independența Muntenegrului, Serbiei și României

- România era obligată să cedeze Rusiei cele trei județe din S. Basarabie, primind în schimb Dobrogea, Delta Dunării și Ins. Serpilor

Acest tratat a nemulțumit Austro-Ungaria, Anglia, Franța și România, careia i se încălcă integritatea teritorială. Astfel, a avut loc Congresul de la Berlin (1878), iar la 1 iulie 1878 s-a semnat un nou tratat de pace la Berlin. Articolele 47 și 53 se refereau la România, careia i se recunoștea independența condiționată de:

Răscumpărarea de către guvernul României a acțiunilor societății de cai ferate Stroussberg, care era în faliment; Modificarea articolului 7

din Constitutia de la 1866, prin acordarea cetateniei si necrestinilor; Acceptarea schimbului teritorial cu Rusia: Romania ceda Rusiei cele trei judete din sudul Basarabiei (Cahul, Bolgrad si Ismail) si primea in schimb Dobrogea, Delta Dunarii si Insula Serpilor. Austro-Ungaria primea spre administrare Bosnia si Hertegovina. Marea Britanie prelua Insula Cipru.

Politica externa a Romaniei in perioada 1878-1914:

Prin *Tratatul de la Berlin din anul 1878* se recunostea independenta de stat a Romaniei, astfel Romania putand stabili relatii diplomatice, bazandu-se pe suveranitate si egalitate. Datorita faptului ca Rusia incalcase „*Conventia din 4 aprilie 1877*”, anexand sudul Basarabiei, relatiile diplomatice cu aceasta erau caracterizate prin tensiune, Romania simtindu-se amenintata. In acest context, Romania era izolata diplomatic si astfel, dorea sa incheie o alianta care sa-i asigure securitatea. In 1883, Romania a semnat un tratat de alianță cu Puterile Centrale. Alianta avea un caracter defensiv, ramanand secreta pentru opinia publica romaneasca.

Pe plan european s-a format o noua alianta politico-militara, prin alianat dintre Franta si Rusia, urmata de „*Acordurile anglo-franceze din 1904*”, si „*Acordurile anglo-ruse din 1907*” (**ANTANTA**).

Peninsula Balcanica continua sa ramana la sfarsitul sec XIX și inceputul sec XX „*un butoi cu pulbere*”. *Razboaiele Balcanice din 1912-1913* au oferit Romaniei ocazia sa se afirme in Peninsula Balcanica. Primul razboi balcanic a izbucnit in toamna anului 1912, atunci cand Bulgaria, Grecia, Serbia si Muntenegru au declarat razboi Turciei, iar Romania si-a declarat neutralitatea. Turcia a fost invinsa si a cerut pace. Tratatul de pace s-a incheiat la Londra, dar sustinuta de Austro-Ungaria, Bulgaria s-a declarat nemultumita de prevederile politice. Ca urmare, Bulgaria si-a atacat fostii aliati, la care s-au adaugat Turcia si Romania (al doilea război balcanic din 1913). Bulgaria a fost invinsa, iar Tratatul de Pace a fost incheiat la Bucuresti, 1913. Potrivit pacii, Romania anexa Cadrilaterul (sudul Dobrogei).

In iunie 1914 a fost asasinat la Sarajevo arhiducele Franz Ferdinand, mostenitorul tronului Austro-Ungariei, fapt care a constituit pretextul izbucnirii Primului Razboi Mondial. La 15 iulie 1914 izbucnea Primul Război Mondial (1914-1918), între cele două blocuri politico-militare : Puterile Centrale și Antanta. Izbucnirea Primului Razboi Mondial a obligat Romania sa-si precizeze pozitia. **Consiliul de Coroana de la Sinaia (21 iulie 1914)** a adoptat neutralitatea României, cu expectativă armată.

Opinia publica sustinea in majoritate intrarea Romaniei de partea Antantei. Curentul antantofil era reprezentat de liberali (I.I.C. Braătianu), Nicolae Iorga, Nicolae Filipescu. Exista si un curent germanofil (conservatori: Petre P. Carp si Titu Maiorescu).

În **perioada neutralității (1914-1916)**, cele două alianțe politico-militare au făcut demersuri pentru atragerea României de partea lor. Obiectivul major al politicii externe a statului român era crearea statului național unitar, prin unirea tuturor provinciilor românești aflate în afara Regatului cu România. Guvernul liberal condus de Ionel (I.I.C.) Brătianu a purtat tratative cu Antanta, in vederea stabilirii conditiilor intrarii Romaniei in razboi.

Dupa lungi tratative, Romania a semnat **Convenția politico-militara cu Antanta (4 august 1916)** care prevedea:

- România se obliga să declare război Austro-Ungariei
- egalitatea de tratament a României la viitoarea Conferință de pace
- Antanta garanta integritatea teritoriala a României și recunostea drepturile României asupra Banatului, Transilvaniei si Bucovinei
- Antanta ne oferea sprijin constand in armament si alte materiale de razboi
- armata anglo-franceză declanșa ofensiva de la Salonic
- Rusia declanșa o ofensivă în Bucovina și trimitea două divizii militare în Dobrogea

Consiliul de Coroana de la Bucuresti (14 august 1916) a hotarat intrarea Romaniei in razboi impotriva Austro-Ungariei. In noaptea de **14/15 august**, armata romana a trecut Carpații, începând eliberarea Transilvaniei. In scurt timp armata română a cucerit Brasovul, Toplita, si zona secuiasca: Sf. Gheorghe, Miercurea Ciuc si Gheorghieni. Inaintarea armatei romane pe toata granita cu Austro-Ungaria s-a realizat conform planului de operatiuni „*Ipoteza Z*”. Pe frontul de sud, trupele bulgare au atacat impreuna cu cele germane, invingand armata romana la 1 septembrie 1916, in batalia de la Turtucaia. Esecul de la Dunare s-a datorat nerespectarii conventiei militare, prin lipsa sprijinului acordat armatei române din partea aliaților. Armata română din Transilvania este nevoită sa se retraga, Romania fiind invadata pe Valea Jiului si valea Oltului. În noiembrie 1916 trupele conduse de Mackensen ocupau Bucureștiul și două treimi din România intrau sub ocupație germană. Frontul se stabilea in Moldova, pe linia Nămolosa-Focsani-Galati, capitala se muta la Iasi, autoritățile si guvernul retrăgandu-se in Moldova. In acest context romanii au trimis tezaurul la Moscova, pentru a fi in siguranta, iar armata a fost reorganizata cu sprijinul unei misiuni militare franceze comandata de generalul Berthelot. Regele Ferdinand a făcut o vizită pe front, promitand soldatilor reforma agrara si vot universal, ceea ce a determinat cresterea entuziasmului armatei române.

În **iulie-august 1917**, armata romana a obtinut victoriile de la **Marasti, Marasesti si Oituz**, oprin ofensiva Puterilor Centrale. .

Revolutia bolșevică din 1917 a determinat iesirea Rusiei din război, aceasta incheind pace separată cu Puterile Centrale la Brest-Litovsk (martie 1918). România, rămasă singură pe frontul de est, a decis să încheie și ea pace separată cu Puterile Centrale. Guvernul condus de Alexandru Marghiloman si-a asumat responsabilitatea semnarii tratatului de pace de la Buftea- Bucuresti cu Puterile Centrale (mai 1918). Această pace a fost numită "pacea odioasă" deoarece economia României era subordonată Germaniei pe o perioadă de 90 de ani. Prevederile pacii: Romania pierdea culmile Carpatilor in favoarea Austro-Ungariei; Romania pierdea Dobrogea in favoarea Bulgariei; resursele de petrol si cereale erau subordonate Germaniei pe 90 de ani; armata romana era demobilizata. Regele Ferdinand I a reguzat să semneze tratatul de pace, care a ramas nul din punct de vedere juridic.

România a reintrat în război de partea Antantei în noiembrie 1918. La 11 noiembrie 1918, la Compiègne, Germania a încheiat armistițiul de pace cu Antanta.

Obiectivul participării României la Primul Război Mondial a fost atins, astfel ca provinciile românești aflate sub stăpânire străină s-au unit cu Vechiul Regat, formând România Mare.

La 29 Decembrie 1919, primul parlament al României Mari a votat legile prin care se ratifica unirea Basarabiei, Bucovinei și Transilvaniei cu România. Recunoașterea internațională a României s-a realizat prin mai multe tratate încheiate în cadrul **Conferinței de la Paris, Versailles (1919-1920)**. Tratatul de la Saint Germain (10 septembrie 1919), încheiat cu Austria, recunoștea unirea Bucovinei cu România. Tratatul de la Trianon din 4 iunie 1920, încheiat cu Ungaria, recunoștea unirea Transilvaniei cu România. Tratatul de la Neuilly (1920), cu Bulgaria, recunoștea Cadrilateralul ca aparținând României. Tratatul de la Paris, încheiat în octombrie 1920, recunoștea unirea Basarabiei cu România.

La 15 octombrie 1922, la Alba Iulia, Ferdinand I și Regina Maria au fost încoronati ca regi ai României Mari.

În perioada interbelică (1919-1939), obiectivele politice ale României au fost:

apararea integrității teritoriale (menținerea statu-quo-ului) menținerea păcii realizarea colaborării cu toate statele respingerea tendințelor de revizuire a tratatelor de pace.

Românii au urmărit să păstreze sistemul de la Versailles, în acest sens ei au susținut securitatea colectivă și au sprijinit eforturile de a transforma Liga Națiunilor în apărător al păcii și stabilitor al păcii în Europa. Politica externă s-a concentrat pe două obiective majore: menținerea situației existente (statu-quo-ului) și a păcii. În acest scop, România a încheiat alianțe regionale de securitate colectivă și s-a remarcat printr-o prezență activă a diplomaților români în Societatea Națiunilor.

MENTINEREA PĂCII:

În 1919 România a aderat la **Societatea Națiunilor**, organizație la nivel mondial care milita pentru menținerea securității internaționale. Un rol important l-a avut ministrul de externe Nicolae Titulescu, fiind ales de două ori (în 1930 și 1931) președintele Adunării Generale a Societății Națiunilor.

De asemenea România a semnat **Pactul Briand-Kellogg (1928)** care elimina războiul ca mijloc de soluționare a conflictelor. Prin pactul Briand-Kellogg se interzicea folosirea războiului pentru rezolvarea problemelor dintre state.

România a semnat **Protocolul de la Moscova (1929)** care interzicea războiul în relațiile dintre state și a participat la **Conferința de dezarmare de la Geneva (1932-1933)** care definea agresorul și agresiunea, condamna războaiele de agresiune și achizițiile teritoriale rezultate din acestea. N. Titulescu a elaborat textul documentelor care defineau agresiunea în relațiile internaționale.

Pentru menținerea statu-quo-ului au fost încheiate **alianțe regionale politico-militare**, remarcându-se Pactul Ionescu.

În 1921 a fost încheiată **Mica Înțelegere**, între România, Cehoslovacia și Iugoslavia, alianța regională care avea drept scop acordarea ajutorului militar reciproc. Aceasta s-a format ca reacție resimțită de cele trei țări de a-și asigura propria securitate pe măsura ce au început să se îndoiască de eficiența garanțiilor cuprinse în tratatele de la Trianon și Neuilly. Promotorul Micii Înțelegeri a fost Take Ionescu. El a avut o inițiativă și cu **Polonia**, astfel ca în anul 1921 au fost semnate o convenție politică și una militară între cele două țări. În 1926 a fost semnat **Tratatul de alianță cu Polonia** care înlocuia cele două convenții și acorda garanții generale împotriva oricărui tip de agresiune, nu doar la granițele răsăritene.

N. Titulescu a fost artizanul **Înțelegerii Balcanice**, semnată în 1934 și având în componență România, Iugoslavia, Grecia și Turcia; alianța urmărea menținerea echilibrului în zonă și respingerea revizionismului bulgar și italian.

Relații diplomatice:

În anul 1926 a fost încheiat **Tratatul de Alianță și Amicitie între România și Franța**. Tratatul nu conținea clauze militare, astfel ca România încerca să compenseze lipsa unei înțelegeri militare prin acorduri politice, tratatul acordând României doar garanții cu caracter moral, pentru că ambele state erau interesate în menținerea principiilor care au stat la baza Pactului Societății Națiunilor. În lipsa unui acord militar refuzat de Paris, tratatul nu a avut o consistență practică.

Concomitent cu negocierile romano-franceze, diplomația de la București a demarat tratativele și cu **Italia**, fiind încheiat **Tratatul de amicitie și colaborare cordială**, la Roma, în 1926.

Relațiile cu URSS au fost încordate. Un rol important în reluarea negocierilor româno-sovietice l-a avut N. Titulescu. Acesta a ajuns la un acord cu Maxim Litvinov, în anul 1934. În 1936 s-a discutat despre un acord de asistență mutuală, însă acesta nu a fost încheiat deoarece N. Titulescu a fost demis din funcția de ministru de externe.

După 1930, relațiile internaționale s-au degradat în Europa, prin politici agresive și încălcarea tratatelor, ca urmare a instaurării regimurilor totalitare. După venirea lui Hitler la putere în Germania (1933), acesta inițiază o politică de înarmare și părăsește Societatea Națiunilor.

La 1 septembrie 1939 a izbucnit Cel De-al Doilea Război Mondial prin atacul Germaniei asupra Poloniei. Pe 3 septembrie Marea Britanie și Franța au declarat război Germaniei. România s-a declarat neutră în noua situație internațională. S-au pus în practică prevederile pactului Ribbentrop-Molotov (pact de neagresiune dintre Germania și URSS încheiat în august 1939), astfel ca URSS a ocupat partea răsăriteană a Poloniei. În iunie 1940, Franța a capitulat.

Anul 1940 a fost tragic pentru România din cauza pierderilor teritoriale suferite.

La 23 august 1939, Germania și URSS au încheiat un pact de neagresiune, pe baza căruia își delimitau sferile de influență în Europa de Răsărit. Pe baza acestui pact, la 26 iunie și 28 iunie 1940, guvernul sovietic a înaintat României două note ultimative prin care cerea cedarea Basarabiei și a Nordului Bucovinei. După al doilea ultimatum trimis, URSS a ocupat Basarabia, N. Bucovinei și ținutul Herța.

La 30 august 1940 Germania și Italia au impus României Dictatul de la Viena; prin acest dictat Ungaria primea Nord-Vestul Transilvaniei.

În urma tratatelor desfășurate la Craiova, România ceda Bulgariei Sudul Dobrogei (CADRILATERUL) la 7 septembrie 1940, sub presiunea lui Hitler. Astfel România a pierdut o treime din suprafața și din populație.

În septembrie 1940, Carol al II-lea a abdicat, încredințând formarea guvernului lui Ion Antonescu. Pe plan extern, la 23 noiembrie 1940, cu ocazia vizitei lui Antonescu în Germania, România a aderat la Pactul Tripartit format din Germania, Italia, Japonia, intrând astfel în sistemul de alianță al Axei.

Pentru recuperarea teritoriilor pierdute în 1940, România s-a alăturat Germaniei naziste în războiul antisovietic. La 22 iunie 1941, România intra în război împotriva URSS, alături de Germania. Ion Antonescu a decis continuarea războiului peste Nistru, până la Stalingrad. În 1943-1944, pe fondul înfrângerilor suferite de Germania, au început negocierile secrete de pace, urmărind ieșirea României din războiul împotriva Națiunilor Unite. La 23 august 1944, din ordinul regelui Mihai I, mareșalul Antonescu a fost arestat și România a întors armele contra Germaniei. Armata Rosie a URSS a ocupat România și a început comunizarea țării.

Prin Tratatul de Pace de la Paris (1947), României nu i-a fost recunoscut statutul de cobeligerantă. Delegația română condusă de Gheorghe Tatarescu la Paris a acționat în favoarea României. Prevederile tratatului au fost nefavorabile. Singurul câștig a fost anularea hotărârii de la Viena și reintegrarea părții de Nord-Vest a Transilvaniei în granițele naționale. În schimb granița cu URSS rămânea cea stabilită în 1940, deci Basarabia și Nordul Bucovinei rămăneau în componența URSS. România trebuia să plătească despăgubiri de război URSS-ului.

9. România în perioada Războiului rece

România în perioada Războiului Rece

La sfârșitul celui de-al doilea război mondial lumea a devenit bipolară, fiind dominată de SUA, cel mai puternic stat din lume, și URSS care și-a instaurat dominația în sud-estul Europei. **Războiul Rece (1947-1991)** a fost o confruntare între două grupuri de state care aveau ideologii și sisteme politice diametral opuse. Într-un grup se afla URSS și aliații săi, și celălalt grup cuprindea SUA și aliații lor. La nivel politico-militar a fost o confruntare între NATO (1949) și Pactul de la Varșovia (1955).

România în cadrul C.A.E.R: C.A.E.R (1949) a luat naștere ca ripostă la aplicarea Planului Marshall (1947) prin care SUA ofereau ajutor financiar pentru refacerea Europei după război (ajutor refuzat de țările din S-E Europei, sub presiune sovietică). Crearea C.A.E.R era destinată colaborării economice a țărilor fondatoare. Schimbarea în politica României față de C.A.E.R s-a produs în anul 1964, odată cu respingerea *Planului Valev*.

România și Pactul de la Varșovia: Pactul de la Varșovia creat în 1955, este răspunsul comunistilor la Alianța Nord Atlantică. Din punct de vedere militar, dominația sovietică s-a manifestat prin ocuparea militară a României, care a durat până în 1958 dar și prin încadrarea României în Pactul de la Varșovia. În 1956, România a intervenit alături de trupele Pactului de la Varșovia împotriva revoluției din Ungaria. România a fost singura membră a Pactului care nu a participat la invadarea Cehoslovaciei în 1968. Transformările politice din Europa Centrală și de Est de la sfârșitul anilor 80 au determinat dispariția alianței, care s-a dizolvat oficial în 1991.

Relațiile României cu Europa Occidentală : România s-a preocupat de promovarea relațiilor cu statele din afara blocului comunist. În 1955 a devenit membră a Organizației Națiunilor Unite. După 1958, comerțul românesc a fost treptat orientat spre Occident. În planul relațiilor diplomatice, 1963 a fost anul în care la O.N.U, România a votat pentru prima dată altfel decât URSS și aliații săi. Impunerea cultului personalității, nerespectarea acordurilor de la Helsinki și încălcările drepturilor omului au răcit considerabil relațiile cu Occidentul. Deteriorarea situației interne din România și atacurile din partea guvernelor occidentale împotriva politicii lui Ceaușescu de nerespectare a drepturilor omului a dus la izolarea internațională a României.

România în politica externă în perioada 1945-1965

În 1946, Churchill afirma în fața studenților de la universitatea Fulton că „o cortină de fier a căzut peste continent”. Acest discurs este considerat a fi începutul Războiului Rece, dar definea o realitate deja existentă. Prin „Războiul Rece” se înțelege conflictul dintre SUA și URSS pe plan ideologic.

România, aflată în sfera de influență sovietică, a respins planul Marshall din 1947, prin care SUA oferea ajutor financiar.

În timpul lui Gheorghe Gheorghiu Dej, România a fost subordonată total URSS-ului. În **1948** România a semnat **Tratatul de prietenie și asistență mutuală cu URSS** care permitea amestecul URSS în problemele de securitate a statului român. În **1949**, România a aderat la **CAER**, coordonat de URSS și înființat ca răspuns la Planul Marshall; În **1955** a fost format Pactul de la **Varșovia**, o alianță militară a statelor comuniste, ca răspuns la înființarea NATO (1949)..

Moscova a impus României ruperea relațiilor cu Iugoslavia, condusă de Tito care se afla în conflict cu Stalin. În conflictul ideologic dintre Tito și Stalin, legat de modelul de comunism care trebuia urmat, Dej s-a aflat de partea lui Stalin.

Revoluția anticomunistă din Ungaria din anul 1956 a permis României să-și consolideze poziția în cadrul Blocului Comunist prin sprijinul oferit URSS-ului în lichidarea acesteia. România a acordat sprijin militar pentru înăbușirea revoltei, iar liderul revoluției anticomuniste din Ungaria - Imre Nagy - a fost reținut și judecat la București. Ca urmare a ajutorului dat URSS-ului, aceasta a acceptat să desființeze sovromurile în 1956 și să-și retragă trupele în 1958. Plecarea Armatei Rosii a însemnat, pe plan extern, primul pas al unei desprinderi relative față de Moscova.

Din 1960 comerțul românesc s-a reorientat spre Europa Occidentală.

În 1963 Dej a făcut o vizită în Iugoslavia și a încheiat un acord pentru construirea complexului hidroenergetic de la Porțile de Fier.

Politica de distanțare față de URSS a fost evidentă în aprilie 1964, odată cu „*Declarația din aprilie*” a PMR. Declarația a fost lansată în contextul unui conflict ideologic dintre URSS și China, în care România își afirmă dreptul la independență, cerând limitarea amestecului PCUS în treburile interne ale altor state. Tot în 1964, România a respins Planul Valev, care urmărea realizarea unei regiuni agricole cu zone din România, Bulgaria și URSS.

Odată cu venirea la conducere a lui Nicolae Ceaușescu s-a continuat și s-a accentuat distanțarea României față de URSS. Statul român a stabilit relații diplomatice cu RFG (1967).

După Războiul de șase zile (1967) dintre Israel și statele arabe, România nu a rupt relațiile cu Israelul, deși Pactul de la Varșovia a declarat Israelul ca stat agresor.

În 1968, Ceaușescu a refuzat să intervină militar în Cehoslovacia unde izbucnise o revoluție anticomunistă (Primăvara de la Praga) și a criticat intervenția Pactului de la Varșovia, fapt ce i-a atras simpatia populației și a Occidentului, fiind văzut ca o speranță a comunismului. Drept urmare au avut loc vizite la București ale unor lideri occidentali și americani (Charles de Gaulle, Richard Nixon, Gerald Ford) și au început tratativele cu FMI și Banca Mondială.

În 1975 în cadrul Conferinței de la Helsinki pentru securitate și cooperare în Europă, România a contribuit activ, astfel ca a obținut din partea SUA „*clauza națiunii cele mai favorizate*”.

În 1979 a început agresiunea sovietică în Afganistan, poziția României fiind una fermă, de condamnare a acestui act al URSS.

La începutul anilor 1980 România s-a izolat din punct de vedere diplomatic datorită nerespectării drepturilor omului, în contextul în care președintele american Jimmy Carter a lansat o vastă campanie de respectare a drepturilor omului. În 1988, Ceaușescu a renunțat la „*clauza națiunii cele mai favorizate*”.

În 1985 a ajuns secretar general al PCUS Mihail Gorbaciov, care lansează *o politică de deschidere și reformare a comunismului* (Glasnost și Perestroika). În mai 1987 Gorbaciov a făcut o vizită oficială la București, dar Ceaușescu a respins politica de reforme a liderului URSS. Ceaușescu a respins orice reformă și a continuat să încalce flagrant drepturile omului, fapt care i-a adus totală izolare diplomatică. În martie 1989 Comisia pentru Drepturile Omului a ONU a adoptat o rezoluție pentru constituirea unei comisii de anchetă privind situația din România. În a doua parte a anului 1989 în Europa s-a realizat lichidarea succesivă a regimurilor comuniste. În martie 1991, Tratatul de la Varșovia își înceta oficial existența, iar dizolvarea URSS marca sfârșitul Războiului Rece.